

**MODERN KÖNYVTÁR
SZERKESZTI: GÖMÖRI JENŐ
108-112. SZÁM**

KARINTHY FRIGYES

IGY IRTOK TI

- IRODALMI KARRIKATURÁK -

- DEZSŐ ALAJOS ÉS MAJOR HENRIK KARRIKATÚRAIVAL -

**BUDAPEST, 1912
KIADJA AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R. T.**

Költeni annyi, mint ítélőszéket
tartani önmagunk fölött.
(IBSEN)

*Gábor Andornak
meleg készorítással*

TARTALOM

I. MAGYAR ANTOLÓGIA

Ady Endre, a nacionalista
Babits Mihály, a klasszikus
Kosztolányi Dezső, a szimbolista
Kemény Simon, a drágakőműves
Szabolcska Mihály, az egyszerű
Szép Ernő, a naiv
Tóth Árpád, a finom
Gellért Oszkár, a familiáris
Gábor Andor, a cinikus
Kafka Margit, a differenciált
Füst Milán, a zord
Petőfi Sándor, a petőfi
Magyar kabaré

II. MAGYAR PRÓZA

Herczeg Ferencz, az előkelő
Bródy Sándor, a meleg
Molnár Ferenc, a gyermekismerő
Molnár Ferenc, a drámaíró
Móricz Zsigmond, a tősgyökeres
Szomory Dezső, a raffinált
Szász Zoltán, az emancipált
Erdős Renée, a viharos
Pósa Lajos, a gyermektegy
Eötvös Károly, az adomázó
Mikszáth Kálmán, a zamatos
Szomaházy István, a népszerű
Pekár Gyula, a tudományos
Magyar képkritika
Magyar újságírás

III. KÜLFÖLDI PRÓZA

Wilde Oszkár, a hedonista
Ohnet György, a lélekűbűvár
Ibsen Henrik, a ködös
Zola Emil, a realista
Rostand Ödön, a ragyogó
Arcübasev, a modern
Bernstein Henrik, a hatásos
Kneipp Sebestyén, a józan

IV.
OPTIMISTÁK
(Néhány szatira)

1. A kályha mindenkihez meleg
2. Na végre egy egészen könnyű kis futó viszonyt fogok kötni...
3. A szerelem az élet illatos virága, mely mint egy kifeslett bimbó...
4. Buxbaumné, a fa
5. A tanulság
6. Május
7. Együgyű mese

Célozni tanulnak a katonák egy káplár vezetése mellett. Nem valami fényesen megy a dolog. A káplár dühösen szidja regrutáit, aztán kikapja a puskát egyiknek a kezéből, mikor éppen megint elhibázta.

- Szamarak, - kiabál a káplár, - tudtok ti löni! Adjátok ide azt a puskát! Ide nézzetek!

Céloz és hetykén lő. De nem talál. Egy percre zavarba jön. Aztán mérgesen ráfordul az egyik katonára:

- Így lössz te!

Megint céloz. Nem talál. Egy másikhoz fordul:

- Így lössz te!

És így tovább. Végre kilencedszer talál. Mellére üt:

- És így lövök én!

*

A kilencedik lövés még késik. A káplár keze még reszket, de szemei egy árnyalattal talán már tisztábban látják a célt.

K. F.

I.
MAGYAR ANTOLÓGIA

HADY ENDRE

Moslék-ország

(Megjelent német és francia fordításban is)

Jött értem a fekete hajó
Jött értem fekete vizen.
Álom-királyfit, vitt tova vitt
Moslék-országnak mentiben -
Fekete hajó, fekete vizen.

Moslék-ország, hajh, cudar ország,
Hajh, Hortobágy, zsir-szivü rém;
Hajh, Átok-város, Redves-ugar:
Piszok hazám, mit kapaszkodsz belém?
Fekete vizeken jöttem én.

Vagyok a nyugati sirály -:
De magyarnak köpött ki a föld
Moslék-ország a nyakamon ül
Engemet Moslék-ország örökölt:
Nyöszörög a hájszagu föld.

Már nem megyek el, fekete hajó
Moslék-ország hagy' örülj, szegény!
Laza ferdinen, laza ferdinen
Fekete vizen, fekete legény,
Hajh, kutyafáját, szomoru legény.

Leköpöm a multat

Leköpöm a multat
A lélek-pókot, a cudart,
Leköpöm a lelket is,
Mert visszanyihog a multba.

Én vagyok Málé király
Én vagyok Málé király
Holdfényes, szelid arcom
Belelobog a nagy éjbe.

A Törpe-fejűek

Nem dolgozni jöttem ide
Nem dolgozni jöttem ide
Törpe-fejű, mit akarsz tőlem?

Nehéz munka az enyém
Nehéz munka az enyém
Mi vagyunk az Uj Undokak.

De jött hozzám egy törpe
De jött hozzám egy törpe
S kérdezte, mit akarok?

»Ti vagytok az Uj Undokak
Ti vagytok az Uj Undokak
MenjeteK dolgozni ti is.«

Felgerjedt szittya vérem
Felgerjedt szittya vérem
S rászóltam Törpe-fejüre:

»Hát maga megbolondult,
Hát maga megbolondult,
Hogy mindent kétszer mond, kétszer mond?

BABITS BIHÁLY¹

(Született Szegszárdon: néhány nappal születése előtt ugyanis titkos figyelmeztetéssel rávette édesanyját, hogy utazzék Szegszárdra, nehogy »Szegszárdon Születtem, Színésznőt Szerettem« című leendő versében az alliterációt elrontsák. Már hatéves korában egészen fejlett nyelvezete volt: az iskolában félkézzel harminczezer olyan magyar szót tudott fölemelni, ami »B«-vel kezdődik, míg iskolatársainak a fáradtságtól már kilógott a nyelvezete. A fogarasi elemei és a verseci főgimnázium nyolc osztálya jártak beléje, azonkívül nála végzett a budapesti tudományegyetem filológiai fakultása. Majd a technikára került, ahol több szabalmat nyert, újfajta alumínium ige-kötők-, szó-csavarok- és kettősfedelű mondatszerkezetekre, melyek Edisonnak »A modern verstechnika vívmányai és a villamos nagyanyacsavar« című munkájában is fölemlítvék. Nyersei nyőleg a Nyugatnál nyelentek meg: legutolsó kötete a »Főtisztelendő ur, kérem, az esti takarmány-szállítás minden valószínűség szerint megérkezik« című, hosszú feltűnést keltett.)

A Klasszikus Gyomorgörcsök ciklusból

F u t u r u m E x a c t u m

Plutó e torzót márványból szoborta
Ó torzók torza, bőrző Dunakorzó
Ó korzók korza, őrző dunnaorzó
Mint ferde torta és megint retorta.

De Afrikában fú az ántipasszát
És négerek masszálnak pántlimasszát
És ott az ég oly régi, égi méla.

S tán pápuákok pengetnek poros fát
S nem lesz Nyugat már, sem Fenyő, sem Osvát
S még él Balázs, még él a méla Béla.

A n t i k s z e r e l e m

„S megint előlről...”

A szeretőm fiús, görög leány,
Lányos, török fiu, ki egykor élt,
Ahol tajtékot Aagis öble hány.

És Athenben született auzgewélt,
De most közöttünk jár, bár ő egy antik,
Kihez ma lelkem esdve így beszélt:

¹ Az eredeti „Mihály”-t belügyminiszteri engedéllyel „Bihály”-ra változtatta költőnk, azzal a megjegyzéssel, hogy tehetségtelen keresztapja nem gondolt az alliterációkra.

»Ó kancsók kincse, ó görög romantik,
Orsók korsója, drágamivű borsó,
Akit szeretnek Bélák és a Bandik.

»Te tarfejű, tritóni, tarka torzó,
Dús, dőre dátum és dalos dativusz,
Post, penes, pone, praeter, ablativusz.

»Ki bűn borongva, barna, bús bajuszsza,
Beteg bolyongó, béna bink balán...
És szólt a lány, gradus genitivusszal:

»Mi, hát nekem bajuszom van talán?«
S én szólék: Ó, kegyed mély mivű marha,
Ezt mondtam csak a széphangzás mián.

»De hogyha ezt nem érti, drága mirrha,
Egymáshoz nincs közünk, se végre mátul,
Kegyed nem készült, aztán hol az irka?

»Az ember végre még sincs csupa fábul,
Kegyed nem tudja, mi az asszonánc?
Eriggyen, mert rugok beléje hátul. -

(S megint előlről.)

Dana Idák²

Lent a lenső lélekuton {Hádesz öblén, [hol a lélek élet - állott (élet - állott, mint az állat) s aspodélosz illatokkal] öblögetve, ablakokba} ablakokba öblögetve, öblögekbe ablakogva és makogva és mekegve.

És mekegve és magokva $\sqrt[2]{\text{lent a mélybe, lent az éjbe, hol a kéjbe } \left(\frac{\text{éjbe, mélybe}}{\text{kéjbe, éjbe}} \right)}$ Ötven asszony, logaríthmus ötven asszony és emelve és kivonva, négyzetekre köbgyökökre, ötven asszony, hetven asszony, százhuszonhét bűnös asszony, ötven órája amphorába, aspodélosz ötven asszony = bűnös asszony, mennyi jött ki, mennyi jött ki

Százkilencven bűnös asszony, óriási amphorába $\sqrt[2]{\text{amphorába, rába, rába, majd mekegve, (log) majd makogva, mindörökre, mindhiába, (mert hiába [mind hiába] töltögetve, öblögetve) öblögetve ablakokba, ablagokva, és makogva, öblögekbe² és mekegve és mekegve és makogva } \sqrt[3]{\text{fogjanak meg, fogjanak meg...}}$

(Megfogják.)

² Matematikai költemény

TROMBOLÁNYI DEZSŐ

I.

(Született Harsonán, mint »A Hét« belső munkatársa, szerdán, lapzártá előtt két nappal. Még idejekorán megírhatta »Trombita-szonáta« című szeszon-cikkét. Később az »Innen-Onnan« rovatot vezette: ő volt »A Hét« legelső »Innen-Onnan«-istája. Színházi kritikáit ugyanott végezte. »Négy fal között« című verses kötetével tűnt fel, melyet később »Négy fal, egy plafon és egy padló között« helyesbített kiadásban ismert meg a közönség. Több politikai és közgazdasági szonettet írt: jelenleg a Trombitagyárosok Országos Szövetségének tiszteletbeli igazgatója. Ép és egészséges ember, fiatalabb korában tifuszon ment keresztül és kétszer a Petőfi-társaságba is jelölték, de mindkét alkalommal csakhamar felgyógyult.)

»A szegény kis trombitás szimbolista klapec nyöszörgései« című ciklusból³

I.

Mint aki halkán belelépett.

És jönnek távol, ferde illatok
Mint kósza lányok és hideg cselédek
Kiknek bus kontyán angyal andalog.
Mint aki halkán belelépett.

Mint aki halkán belelépett
Valamibe... s most tüszköl s fintonrog
Mint trombiták és roppant trombonok
S a holdvilágnál szédelegve ferdül
Nehéz boroktól és aranyló sertül
Ugy lépek vissza mostan életembe
Mint kisfiu, ki csendes, csitri, csempe
S látok barnát, kókuszt, koporsót, képet -
Mint aki halkán belelépett.

VIII.

A kis edény.

Oly furcsa és merev.
Aranyhabos tó, emlék-temető
Emlékek ágya, ágyak ápolója,
Mély, puha párna, pincsi, pince, pólya
Emléket emtet, engem temet ő
Fehér és csendes. Üllök rajt, kis ingbe -
És távoli mély országokba int be
Mint folyt arany és mint ezer ezüst,
Oly bus, fehér, olyan igénytelen

³ Harmincnyolcadik kiadása megjelent a „Mudern Könyvtár” huszonkétezredik számában.

Becéz, reámnéz és tréfál velem
Mint egy kis fehér legyező,
Csak rátekintek s így szólok: ez ő.
A jó, szelid, a kedves, pici teknő -
De néha megnő -
És néha horpad s néha szétreped
És szerteszökken szörnyű fergeteg
És a homályban bőszen harsonáz
És akkora már, mint a ház
És orditunk és sirunk: diadal
És ilyen fiatal
S mint kürtök öble s vérző trombiták
És néha vág.
És néha vég.
És néha olyan, mint az ég.
S mint longa, lingua, lunga, lenge lég
(Még, még.)
És borzadunk az égbe, nyögve, sirva
És néha néz ránk -
És néha olyan, mintha verset írna.

XIII.

Én nyafogok
Az életben, mint kevesek
Én nyifegek
Távol mezőkön bőrző levesek
Én nyühhögök
Valami van, valami nincs
Én szepegek
Valami kósza, kótya kincs
Én szüpögök
Az éjbe, későn és korán
Én szipogok
Az orromon, e roppant trombitán.

KÖMÉNY CHIMAUNE

(Nem tévesztendő össze Hunyadiával, akinek ruháit a kenyérmezei ütközetben felvette, hogy megtévessze a török hady-kritikusokat. A Külső-Csótánirtó-utcában született, egy souterrain pincé-ben: atyja az ősz ruebalayeur, ebédnél mindig megverte, ha nem akart a sublád körül szanaszét heverő rubinserlegekből inni: csak így magyarázható ugyanis, hogy később képtelen volt másból inni, mint rubinserlegből, mely tünetet a kiváló költő egy orosz kritikus és kommentátora róla írott munkájában így foglal össze röviden: »aufgevakszn beim Rubinserleg«. Hetvenéves korában halt meg, egy darab rubintól, amit háromér nyári szaláminak nézett és lenyelt. Beszédet Rubinstein főpap mondott fölötte: fejéből, végrendeleti meghagyása alapján edényt csináltak, N. N. urasszony részére; miután azonban nevezett már nem élt, a Végrendekezési Törvénytár 1908/B. 27-ik paragrafusa értelmében az edény örökös még életbenlévő férjére szállt, az összes illetményekkel együtt.

Verseit a »Bányaipar Részvénytársaság« sajátította ki, kohászati célokból.)

Lábaim

Mily vörösek, mint égő rubinok
És sárgák néha; harsogó topáz.
Hidegbe félve, kéken kéklenek
És a halál háttérben orgonáz.

A Rémület most zöld opál-szoba,
Rohadt agyamban szüköl és gütyög
Fekete sávok közt a sárga hold
S kacag a zöldszemű Rém: a Bütyök.

Néha emelem, néha leteszem,
Néha leveszem, néha ráhuzom,
De többször leteszem, mint emelem
És többször rajthagynom, mint lehuzom.

Szegény, nehéz, bus lábak néha
Borzadva révedek felétek
Ha föllázadnátok egy éjjel
S mikor alszom: megfürdenétek.

Karperec

A szeretőmnek arca kék legyen
És kétoldalt csurogjon lefelé
Hideg barackot egyék véresen,
Meztelenül, egy kémény tetején.
Két lábujja közt tartson egy topázt
És a fején öt drum smaragdt,
Szájába régi, drága türkizek
S röhögjön sirva s szóljon így: harapd.

Langyos teában üljön homlokig
És énekeljen régi éneket
És zongorázzon régi hegedűn,
Amíg a türkisz-serleg szétreped.
Hajába főtt gyémántok üljenek,
Egyik füléből lógjon két agát,
Másik füléből lógjon öt narancs,
S ha megunja, akaszsa föl magát.

Napos délelőtt a Dunaparton

(Impresszionizmus)

Mily szép foltok a budai hegyek
Egy asszony jön: a fején nagy kalap
Két kislány és egy kutya játszanak
Távolabb két kis kutya csak
Az ég, mint egy fehér opál
Egy kis asszony most megszólal: Ó Pál,
Egy tábornok agg lábán a vörös stráf
Ifjan, szépen a Világba nevet
Egy angol-flastrom jön, mögötte
Ráragasztva egy ember lépeget.
Menjek talán a borbélyhoz, igen?
S szakállamról, e kék foltról, iziben
Leborotvátnám magam most?
Ni, látok egy sárga villammost.
A Duna mily szép, kék szalag
S egy sötét nyílás az ut, az alag
S mily friss, lila nyakkendője van annak az urnak, ott
Ki most a hidról a Dunába ugrott.
S mily szép az a kékhaju nő
Ki után, mint fekete folt, futok
Mily sárga, szép folt az a nő
S mily szép, kék folt a képemen az a folt
A pofontól, mit férjétől e percben kaptam volt.

SZABÓCSKA MIHÁ'

(Nem, ezekkel a modernekkal semmire se megy a kezdő író: a szerkesztő ur még mindig nem akarja őt beereszteni az irodalomba. Egyszerű, érthető érzelmek és nemes komolyság, az kell nekünk, fiatal barátom, mondta a szerkesztő ur, és nem a modern zagyvaságok, melyekben nincs egyszerűség. Legfőbb a versnél, hogy érthető legyen. Akkor majd meglátjuk.)

Egyszerűség

Nem hivalgó, cifra páva
Nem modern az én szívem.
Egyszerűség lakik benne
Mosolyogva szeliden.

Egyszerű, de tiszta nóták
Amiket én dalolok -
Mert a szívem sugja őket
Nem is olyan nagy dolog.

Ugy csicsereg az én szívem
Egyszerűen, szabadon,
Mint a pinyőke madárka
Fönt a lombos ágakon.

Ami a szívemen fekszik
Azt dalolom, semmi mást:
Legelő, kicsiny birkáktól
Tanultam a versírást.

Egyszerű és tiszta nóta
Gólyafészek, háztető -
Nincsen benne semmi, ámde
Az legalább érthető.

A jó isten egyszerűnek
Alkotta az eszemet,
Nincsen abban nagy modernség
Csak szelidség, szeretet.

Kicsi kunyhó, szerető szív,
Messze égbolt, tiszta, kék -
Fulladjon meg Ady Endre
Lehetőleg máma még.

A mi falunkból...

A mi falunkból jött az üzenet
Áll még a gólya eszterág felett,
Nő még a fű a zöld domboldalon
És bent, az udvaron.

Kertünkben még virul a sok virág
És még rügyeznek tavasszal a fák
És egyre folyik a mezőn a munka
A mi falunkba.

A mi falunkba ákácfa alatt
Fehérremesztelt házak állanak
És estefelé, ha a nap lehull,
Bealkonyul.

A mi falunkba nyáron nő a zab
És éjszaka van, ha nem süt a nap;
Forgácsot vág ki fábul a gyalu,
Csodálatos, csodálatos falu.

Hit, remény, szeretet

(Karácsonyi mellékletekre féláron.)

Szívünk felett, az éjszakából
Csupán a hit mécsese világol,
Tartson hát össze titeket,
A hit, remény s a szeretet.

Legyen a szived egyszerű
Boru után jön a derű
A nyár jön a tavasz után,
S viszont, az ősz a nyár után.

Akárhogy van, s akármiképp'
A vers csak akkor szép, ha szép:
Piros fedél, fehér tanya,
És ha nem szép, akkor csunya.

Mert a szívben érzés lakik
Az Isten tudja, hányadik,
S az érzés tiszta dalt kíván
Bizony, szép, tiszta dalt kíván.

Kicsiny kunyhóban szeretet,
Szeressétek a gyermeket
E szent karácsony ünnepén
Önöknek ezt kívánom én.

Mert bibor-bársony vendégség-
Nél jobb egy napi egészség
Opasno je van se nagnuti
Kéretik nem dohányozni.

SZÉPEN! ERNŐ

(A költővélevés ama feltételének, hogy költőnek születni kell, eleget tett. Budapesten pillantotta meg A Napot és rögtön két verset irt bele, melyek közül az egyik így végződött: »Ha nem jöhettek rózsabokorban a világra, Bokor Rózsában szeretném elhagyni a világot.« Születése után félórával édesanyjának elmondta harmadszor azt a viccet, amit tőlem hallott; maró cinizmusával már gyermekkorában kitűnt, mikor anyját »apám«-nak, apját viszont »anyám«-nak nevezte: - míg a pelenkát kedves humorral »pelencsek« gyanánt említé. Ötéves korában szüleit több kupléban felvilágosította és megszökött két színövendéssel: ezután fokozatosan gyermekesedett: de csak huszonötéves korában vált el egészen a fejekeménye, hogy »Mit akartok, én csak egy mafla kis fiu-biu vagyok, csingilingi« című verskötetét megírja a »Kis Nyugat« című gyermeklapba. Jelenleg járni tanul »Az Est« szerkesztőségében: egyelőre csak mások tyukszemein.)

Az »Ajaj, nehéz kereset ez a neo-primitivizmus« ciklusból

D a l

Mint egy szép, aj, szüz-kisasszony,
Ajaj, szép fehér kisasszony,
Fehérkisasszony, szép kisasszony,
Kisasszonyka, kisasszonyka,
Olyan az én éltém dolga.

Én, kérem szépen, nem vagyok már
Kicsi fiuka, nem vagyok már
Pedig, de jó volna
De jó volna, de jó volna,
Ha én kicsi fiu volna.

Ha én kicsi fiu volna
Csilingelne, lovagolna,
Ujságokba sose írna,
Sose írna, sose írna,
Télen-nyáron csilingelna.

Gyermekkorom, fehér bárány,
Jaj, mint tiszta, havas márvány,
Csilingelve elment messze,
Elment messze, elment messze,
És már nem tér soha vissza.

Csilingelne gyermekkorom
Kicsi kocsim, kis vasutom
Kicsi lábam csilingolna
Csilingolna, csilingolna
Volt réz-halam, réz-angolna.

Én már mostan ám nem játszom
Én már nagy fiunak látszom
Mostan nekem nincs játékom
Nincs játékom, nincs játékom
De még akkor volt játékom.

Mostan már nincsen játékom
De még akkor volt játékom
Volt játékom, csilingeltem
Csilingeltem, csilingeltem
De most nincs játékom nekem.

Nincs játékom, isten bácsi
Azért mondom: bácsi, bácsi.
Ajaj, kicsi fiu voltam
Fiu voltam, fiu voltam
Csilingeltem, csilingoltam
Nincs játékom nekem mostan.

M e g j e g y z é s . Aki ennél még naivabbat ajánl uraságnak, mint értéktelen hamisítványt,
tessék erélyesen visszautasítani.

TÓTH ÁRPÁD

- Ady Endrének -

Mester, egy ifju agg, setétlő béna, sánta
Szól félszegen feléd, motyogva és szeliden:
Kinek halk nyála folyt, borongó, furcsa ivben
Olvasva énekid a vénhedt utcasárba...
S ki elmekegte őket, nyifegve csendesen,
S halk, holdas esteken, vetvén a keshedt ágyot
Te szent nagy Fenekedbe beléomolni vágyott
Málé kis inasod én szörnyü Mesterem.

Alázattal, szeliden, ki ünnepelni jöttem
Könnyes, fakó szivemmel és trottyos térdemen;
Mely úgy fáj alkonyatkor, csúzos bokámba lenn,
Mikor elaggott felhők boronganak fölöttem.
Mert isten vagy, csekélység, és két isten és három
Oly bús, kietlen mindegy... s eszembe jut a tantim,
Ki egyszer látott téged a pályaudvarban kinn'
S szegény, jó grószpapa, ki ellenőr Parádon.

FELESÉGEZETT GALLÉR OSZKÁR

(Született egy családi tűzhelyen, közel a kéményhez. Csakhamar megházasodott: az elemi iskolában »Feleségem - feleségem« című versikéjével keltett feltűnést. Később a »Nyugat«-ba irt háztartási cikkelyeket, első kötete »A Franck-féle pótkávé Ofélia térdein«, kedvenc olvasmánya ma is serdülő férjeknek. Ő találta fel a gyorsforraló anyóst is. Verseiről Szabolcska Mihály elítélőleg nyilatkozott, mert némely sora arra enged következtetni, hogy nejjével viszonya van. A »Magyar Figyelő« ezért, mint erotikus és degenerált modernet, indexre helyezte.)

A Puceráj

Hogy nyitod szét a két hideg ajkad
Amint kimondod: »pučeráj«
Puceráj, pučeráj.
Puc is, meg áj is.
De ha puc, miért nem áj?
Áj váj.
»Megint itt van a pučeráj«
Mondod. »Megint itt van.«
És kis fogad kétfelé nyitod
De miért nem csukod kicsit kissebbre az alsó ajkad
És, miért látszik ki zápfogad
És, miért nem emeled orrocskád
És miért nem képződik egy kis vonal
Az orrod és a szád közt
Amit szétlapitnék, gyömöszölnék
Kiteregetnék, bekennék
Miért nem emeled, csavarod, fordítod, ragadod
Miért hullt két szál haj arcodba?
És miért mondod: puc is meg áj is.
És most mit nézel olyan haragosan
Berzenkedő kis struc-madaram.
Mondd, miért nedves most egy kicsit
A balszéle a szájadnak, jobbról?
Mit mondasz?
Hogy menjek a sóhivatalba
És kérdezzem meg ott?
Elmegyek, elfutok, elrohanok
A sóhivatalba és megkérdezem.
És megkérdezem, miért.
Mi - ért. M... mi... miért.

Amint a karod fölemeled

Amint a karod fölemeled
Mennyi bidres-bodros szövet
Hull vissza, mint egy zuhatag
És milyen finom kis pihék
Pelyhedzenek a könyöködben
A könyököd kinyögöd
És szívembe könyökölsz - au!
Au - vau! Miau!
És milyen fehér vonal emelkedik,
Amint a karod fölemeled
Emelkedik, csavarog, terjed
A könyöködtől a kisujjad körméig
A kisujjad körmétől megint vissza
A kisujjad körmétől visszaig
Amint a karod fölemeled
A könyöködtől a kisujjad utolsó percéig
Tizenöt centiméter
A kisujjadtól a könyöködig tizenöt centiméter
Összesen harminc centiméter.
És hogy rezegnek a szálak
És kicsi pelyhek szurkálnak szíven,
Amint a karod fölemeled,
Hogy fejemhez vágd a levesestálat.

ZÁPOR ANDOR

(Huszonkétéves koráig bölcsészetet, filológiát és esztétikát tanult: rendkívüli tehetség mutatkozott benne a pesszimista lira, filozófiai elmélyedés és az ó-görög végzettragédia műveléséhez. Három év előtt a Stáció-utcában még látta valaki mosolyogni - végre azonban egészen elborult kedélye és átvette a »Fidibusz« szerkesztését. Mint szerkesztőt kemény, kérlelhetetlen szigor jellemzi, katonás fegyelmet tart munkatársai közt: - nem tűri, hogy virgonc fiatalságukban elvicceljék a humor komoly ügyét - humorban nem ismer tréfát. Egyszer lapjában nemi kérdésekre vonatkozó tréfás fordulatot talált: - azóta nem olvassa a Fidibuszt; - legutolsó esküdtszéki tárgyalásán megbotránkozva hagyta ott a termet, mikor az elnök felolvasta inkriminált cikkét a Juliska bögréjéről. E sorok íróját komoly természetéért szereti és amaz objektív hangért, mellyel például jelen cikkét megírta. Hosszabb, epikus és didaktikus költeményeit »A Nap«-ba írja, két-két cikk közé: legutolsó drámája is itt jelent meg, a »Taknyos miniszter meee« és a »Rohadnak a pénzecskek« című filozófiai értekezések között, tulszedésben. Jelenleg, tekintve, hogy mindjárt három óra lesz, egy nagyobb époszon dolgozik, műtörténeti ambícióval, melynek háromnegyedrésze már megvan. Alábbiakban közöljük:)

Cserebogár, sárga cserebogár,
Nem kérdem én tőled, mikor lesz nyár.
Cserebogár, sárga csereboga,
Csak azt kérdem, mikor megy el Boda.

Ötre nem szokott bevágni.

KAFFKAFF MARGITSÁGOSSÁG

(Született tizenkét évvel később, mint ahogy barátnői tudják, a »Nyugat« egyik vadregényes cikkében, hátul, a kies »Figyelő«-rovatban. Fiatalabb éveiben nagy szegénységgel küzdött, úgy hogy öt-hat szót kénytelen volt mindig egybeírni, nehogy közben kiszáradjon a tinta, annyira kellett vele spórolni; ekkor szokta meg az ilyen szófordulatmindegyeségek gondolatát. Nagy érdemeket szerzett orvostudományi értekezések versbefoglalásával: a »Ha tudnád, nekem a foltmevlátásosságok hogy fájnak« című népdalát szerte éneklik a Nagy Magyar Lipót-köruton. »Talpra magyar, hi a megérzés differenciáltság« címen forradalmi dalokat is irt.)

Charles

(Putriban lakik a Sári,
De jó volna véle cicázni,
Van még egy rongyos krajcárom
Azt is a Sárinak adom.)

A lelkem, ó, furcsa lelkem,
Feléd kitermelődik, kimindegységesedik
S bár finom és differenciált a poutri,
Amelyben lakol,
Charles, te énségességem érzője,
S mély asszonyiságom alatt:
Ó, jó volna veled differenciálódni,
A poutriban
Keresni legalantlappangóságok türkizét
Keresni mevlátásokat
És megérkezéseket
És ritkán kiválthatóságokat -
Ó, van még, van még,
Van még egy régi rezem,
Régi japán, csontszinü krajc,
Japánkodó, kicsi-bicsi, furcsa japán,
Amit japám adott,
Charles, eljapánkodásaimat
És kicsi, fehérszélü, ékszermivü dobozom
Néked adom, neked adom
Neked adom. -

FÜST MILÁN

(Hosszu ideig a »Nyugat« körül lebegett, mignem a szerkesztő feltálta a Füst-nélküli Nyugatot, azóta csak gyéren jelentkezik. Az 1905-ik olimpiai versenyen egy 35.04 méteres vers-sorával ő nyerte meg a távköltés világbajnokságát. Első versei spulnira csavarva jelentek meg, kritikusai még nem végeztek a lebonyolítással, s így vers-sorainak még csak elejét ismerjük, hátulról visszafelé: állítólag így van értelmük. »Aggok a hideg vízben« című drámájának alapgondolatát a leküldött bányászoknak még eddig nem sikerült felhozni. Jelenleg egy hosszabb verssoron dolgozik, visszavonulva birtokaira, a sarokasztalhoz, közvetlen a Fizető Pincér hófedte csúcsai mögött!)

Epigramm

1. sor. Jaj, Uram, engem bántanak.
2. " Nekem hideg nyállal kenik homlokom is.
3. " És bizonyos tekintetben mindig rugnak hátulról.
4. " Jaj, roppant hideg hagymákat eszek.
5. " És nekem kezeim ragadnak.
6. " Jaj, tele van a föld belülről kukacokkal.
7. " És most jut eszembe, hogy az ember nem él örökké.
8. " Jaj istenem, szerkesztő ur, mit tetszik szólni hozzá, hogy az ember meghal.
9. " És fekete földben sötét homokot eszik ragadós gombócokba összeragadva.
10. " Jaj, kesserű így az élet, azér' mondom, szerkesztő ur kérem, borzasztó nehéz az ember élete itt ezen a földön, bizony, bizony, s a sulyos angyal letorpad.
11. " S fáklyáját lefelé fordítja.

TALPRAMAGYAR SÁNDOR

(Született a Nagy Magyar Alföldön, a Kárpátoktól az Adriáig és visszafelé, egy anyától, a Sorsharag nevű unokafivérével. Huszéves korában bejelentette a sóhivatalnál, hogy mindenkinek szabadnak kell lenni, magyar szabad, osztrák szabad, olasz szabad, német birod. szabad. Később a Magyar Lánccsörgető Egyesület Részvénytársaságnál kapott alkalmazást, mint főcsörgető, majd a Külső Tavaszmező-utcában világítási minőségben működött, a szabadalmazott lángelme-égő társulatnál. Számos óriás jelentőségű felfedezést tett, így például ő jött rá, hogy a szerelem sötét verem és hogy kint egy mezőn az ember jobban érzi magát, mint egy sötét szobában lecsukva fejjel lefelé, összekötött kézzel. »Csatában esem el, mibe fogadjunk« című versében megjósolja, hogy csatában fog elesni, mely ígéretét be is váltotta. Másik ígéretét »Szeptember végén« című versében, melyben azt írja, hogy nem csatában fog elesni, viszont nem váltotta be. Szobra a Dunaparton áll, fölfelé tartott három ujjával jelzi a közvetlen alatta állomásozó propeller-közlekedés másodosztályu menetdíját: - mások szerint viszont arra esküszik, hogy Ábrányi Emilt nem is ismeri, nemhogy ő szólitotta volna fel a róla szóló költemények megírására.)

Barna kis lány szemének a...

Barna kis lány szemének a lángja
Idetüzött szívem pitvarába.
Kis halacska szőke Tisza vizén,
Örömében akarat ugrok biz én.

Olyan az ő lelke, mint a rózsa,
De mint az a fehér, tiszta rózsa,
Fehér rózsa az én babám lelke,
Fehér galamb az ő nagy szerelme.

Barna kis lány, mikor megláttalak
Bennem mindjárt nagy szerelem fakadt,
Megláttalak New-York kávéházban,
Mint harmat kökörcsin-virágban.

Kacsintottam, barna kis lány, neked,
De te ültél zordon férjed mellett.
Barna kis lány, te a fényes hajnal,
Férjed pedig a fekete éjjel.

Szinművészet a te hivatásod,
Barna kis lány, magyar vagy te, látom,
Magyar az a fényes lelked neked,
Az Isten is magyarnak teremtett.

Zordon férjed tojáshéjat evett, hármat,
És titokban megcsipte a vállad.
Hej, titokba, te is mosolyogtál,
De hej, bizony, énreám gondoltál.

Beültetek aztán kocsikába,
S elmentetek egy nagy szállodába.
Igaz, magyar szálloda volt az is,
Igaz, magyar a lelked neked is.

Kiskapunál, hej, megálltam ottan,
Reszketett a szívem, rád gondoltam,
Rád gondoltam, remegő szivedre,
Fehér galamb, magyar szép lelkedre.

Rád gondoltam, gondolsz-e most énrám,
Kis kezedet összeszed mélán.
Megértetted-e az én lelkemet,
Mint a szellő a fényes felleget.

Fehér rózsza az én babám lelke,
Fehér galamb az ő nagy szerelme,
Barna kis lány, ha te szeretsz végre,
Felrepülök a csillagos égbe.

MAGYAR KABARÉ

(E hosszas és beható tanulmány után végre eléggé érettnek érzi szellemét a kezdő író, hogy Budapest kényes izlésű közönségének kabaré-kuplét alkosson.)

Emil

I.

Ne kérdezzék, hogy a nevem mi
Én nem vagyok már senki, semmi.
Egy szomoru pónem vagyok,
Budapesti pónem vagyok.
Mindenki ismer
S froclizni is mer,
Mert én vagyok a szomoru Emil.

Refrén:

Emil, Emil,
Maga szegény Slemil
Mondja kérem, minek él maga?
Emil, Emil
Hát maga még remil?
Szálljon rá az isten haraga.
Emil, Emil
Menjen a fenébe
Pofozza meg az Isten magát;
Emil, Emil
Törjön ki a nyakad,
Szakadjon a Haas-palota rád.

II.

Ilyen pechet senkise nem látott,
Eszi fene az egész világot,
Én szomoru pónem vagyok
Budapesti pónem vagyok;
Orfiba járok,
Kabiba⁴ járok
És én vagyok a szomoru Emil.

Refrén:

Emil, Emil, stb.

⁴ A gyöngébbek kedvéért: Orfeum, Kabaré.

II. MAGYAR PRÓZA

A MUNKA DIADALA VAGY A MEGTÉRT FŐUR

Tanulságos ifjusági színmű 4 felvonásban, írták Herczeg Lajos és Pósa Ferenc.

I. FELVONÁS

(»A léha társaságban.«)

Egy főúri várkastély belseje. Könnyelmű fényüzés, elszórva a falakon és padlón. Minden majdnem olyan előkelő, mintha a Vigszínház rendezte volna be. Több főúrak, könnyelműen kártyáznak és fényüznek. Livrés szolgák orgiát hordoznak körül. A Könnyelmű Főúr egy ottománon ül és mereng.

A Léha Főúr (odajön és vállára üt): No, mi az, kedves Bikhbakhfalvvy? Talán valami bánata van, ej, ej, ej.

A Könnyelmű Főúr (cigarettára gyújt): Bánat? Bolondság. Mi, gavallér emberek, nem bánkódhatunk, mert mi vagyunk a felső tizezer. Bánat?! Ejh! (Egy velencei tükröt dévajul berug.) Keseregni? Mindegy. (Hirtelen fojtó zokogásba tör ki, majd legyőzi magát és vidáman kiröpi az ablakon aranyóráját.) Már kilenc óra, kedves gróf. Nőt. (A Könnyelmű Leány beperdül. Vörösre van a szája festve, szemei beesve. Trágár dalokat énekel és a Könnyelmű Főúr ölébe ül. Többiek kártyázva és fényüzve el.)

III. FELVONÁS.

(»Ime, idekerült a főúr.«)

(A szin szélteben két részre van osztva: alul egy három köbméter terjedelmű, nyirkos, földalatti tömlőc, vasráccsal: ezen nézhet be a közönség egyenkint. (Külön jegy.) A felső rész a mennyországot ábrázolja, ahol egy aranytrónuson ül a jóistenke, jobbán Herczeg Ferencel. Egy felhőn ül a Könnyelmű Leány és ibolyákat köt, fején ajouros glóriával.)

A Könnyelmű Főúr (vasláncokkal lebilincselve fekszik a tömlőc fenekén és véres tenyerekkel vándlingokat surol.)

A börtönőr (bejön és hátbarugja, azután kimegy).

A Könnyelmű Főúr (siri hangon elszavalja Wilde Oscar »De Profundis«-át a 73. oldaltól alul, hatodik sor, végig).

A Becsületes Munkás (belép): Jau napot.

A Könnyelmű Főúr: »Mindnyájan rabok...«

A Becsületes Munkás: Nem igaz. Nem kell kétségbeesni. Dolgozni kell menni. Dolgozni jó. Elcsüggedni nem illik. Én is dolgozom. Sintér vagyok. Fáradtságunknak gyümölcse leend. A munka nemesít. Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát. Bibor, bársony, vendégség, jobb egy napi egészség. Mindnyájan emberek vagyunk. Legjobb szakács az éhség. Kihajolni veszélyes. Zabrenjeno je na pod kola pljuvati.

A Könnyelmű Főúr (megrendülve): Ah, új szokat hallottam! Új dolgokat ismertem meg!! De hiába, hiába?... Kiért, kiért dolgozzam, ó? (E percben megnyílik a tömlőc teteje és a fölöttük levő mennyországból a Könnyelmű Leány egy ibolyakoszorút pottyant le, mely a Könnyelmű Főúr nyakába esik. Egyidejűleg két fehér galamb röpköd le vállaira és csókoldoznak. A Könnyelmű Főúr magábarogyva zokog és elhatározza, hogy sintérnek megy.)

IV. FELVONÁS.

(»A szerelem mindent megbocsát.«)

(Szin: egy liliom kelyhe. Apró székek, szirmokból, levelekből. Egy asztal mellett a Megtért (alias: Könnyelmű) Leány dolgozik, lábainál két báránka hever.)

A Megtért (alias Könnyelmű Főúr) (belép): Itt vagyok, leányom.

A Megtért Leány (nyakába borul): Ó, Pál.

A Megtért Főúr: Bucsuzni jöttem. Itt hagyom a léha világot. A komoly munka leend a jövőm.

A Megtért Leány: A munka?!

A Megtért Főúr: Igen. Sintér leszek, rétmester, ha úgy tetszik. A kutyákat fogandom össze, melyek játszi kedvvel andalognak a szabad mezők virányain. Végre megtaláltam önmagam.

A Megtért Leány (nyakába borul). Veled megyek! Veled megyek!

A Megtért Főúr (megrendülve): Hogyan? Velem? Ó, ég! Igen! Ó velem jön! Mi ketten: együtt! A holdas, árnyas réteken át együtt üzzük majd a pajzán ebeket: együtt tekerjük ki nyakukat, ha nincsen rajtuk szájkosár! Igen! Együtt: egy szív, egy lélek! Ó holdas rétek! Ó kutyák! Ó pecérek! (Zokogva összeborulnak és csókban fornak össze. A zsinórpadlásról a következő tárgyak eresztendő le: két csókolózó galamb, két kéz, melyek fogják egymást, három tábla, ily feliratokkal: »Hit, Remény, Szeretet« és több amorett. A hozzátartozó csokoládé elsőminőségű Suchardt-gyártmány.)

ÉDÁM HANNA

- Novella -

I.

Az asszony, estvelen, lement a lovakhoz és mézes cukorral csiklándozta a fülüket. Jó volt a lovakhoz - szépen, de csak finoman, fölénnyel keveset - ám akkor estve volt, férje bent tarokkozott, zsiros kártyával a pöszmegi birtokot ették nagyurak, asszonyevők, nehézjárásuak. Hajnalban kijött az ispán.

- Maga jöjjön be, - mondta neki. - Kellene maga. Nekem.

Az ispán nehézbeszélésű ember volt, karakán magyar, felvidéki, de Helsingforsban - mondják - furcsán szeretett egy frank grófnőt, nem átallta, pedig birta. Most lót evett néha, elment.

Az asszony - Annának hívták, de szép teste volt, tudta - Anna még bement akkor a szobába, megsiratta a macskát - Lefkovics - kicsi könnyeket sirt, nem komolyakat. Két bölömbarackot evett, héjjában, úgy szólt oda az emberének.

- Én most elmék. Innen. Egészen elmék, magának. Maga ezt érti?

Hagyta, legyintett, de később meghalt bele, nem bánatból, talán bosszantásból, kis szerelemmel.

Anna még csomagolt reggelre kelvést, fülbevaló beléndekolajat csomagolt, rucát, a kövérjét. Kis prémsipkát, jó az télire, férfinek. Kislányát is ápolá képén, becézte asszonyság, ludzsiros kenyérhajat vetett oda.

- Te meg maradsz, te. Majd, akkor, az apádnak. Az apádról.

II.

Gyertyaszentelőhöz télire vastag dinnyét cukrozott, de már tiz éve volt, ispánéknál, elhagyta magát.

Falusiasan bekötözé fejét, az ispánt ette vala, mi tudtuk, nem rosszaságból, kellett. Vért hányt, eldalmahadott, nem baj. Vonta a lábát, egy reggel, erdőben, két oláh esztergályosok, igen megszerették volna.

- Fikarc, - mondta nekik, nem mérgesen, elnézően. Aznap krétás lepényt tett a gyomrára. A püspök, - lánykorában bérált, öreg - óta pedig. Nagymagas pap volt, csak hogy a dunyhákat szerette kiváltkép, iharos dunyhát rakatott dereka alá, pászmás csipkével, degeszre tömve. - Asszony, az asszony - pöszmögte még. - Vissza kellene, vissza. Oda.

Még elbucsuzott, de már ment, mig csókolta, vissza, oda.

III.

Az orvos őszre behozatta a dágványt, kellett az üszőnek, miegymás. A bégek is fel voltak kaptva, szájrágásban kicsipkézték a nyelvük, más hiba nem volt. Tiz évig így volt mindig, azóta.

Akkor, tiz év után, nem előbb, estenden jött haza az asszony. Bement a hálósobába, a férje már lefeküdt akkor. Nem bántotta, helyet csinált magának. Két régi befőttet evett, haluska-mártással, kevéssé; az ágyban. Ikrás bort ivott rá, májat, gombócosat. A kislányának is adott, szájából. Mikor fölébredt volna a hitese, átemelte hozzá a lyányt.

- Most én itten maradok, most, - mondta még. - Ezt meg kedvellje, ezt. Maga, ezt. Ma. Ga. Ga. Gá. Gá, gá, gá.

Gágogott, de asszony, erős, érteményes, még elaludt, lábát felhuzta, Anna - mondják - és szép szeliden.

A GYERMEKLÉLEK KÖLTŐJE

A csók. (Gyermekrajz.)

(Lent, a folyóparton, közvetlenül a rakodópart és a 12-es számú ház előtt áll két gyerek. Az egyik a zeibensüc, a másik a kanngyula. Nézik a vizet, amelyik nyugodtan foly, folydogál... A zeibensüc beszél.)

A z e i b e n s ü c : ... és tudod, aztán jött le a kertünkben és én nem néztem oda és ő mondta, de mégis, és mondtam, hazucz, hazucz de nem hazudok mert az csók volt de az nem volt csók, mert a csók az más montam az csak olyan vicc-csók volt és a grószmargit mindig csak nevetett, monta, az nem csók, az csak olyan csók és a csók az más és úgy nevetett hozzá avval a két hülye szemével hogy nekem a szívem fájt és mondtam te disznó mi az csók és erre ő nahát és nahát és nahát és én mondtam...

A k a n n g y u l a : Mondd csak, Eibenschütz, miért beszélsz te értelmes, tizenhatéves reáliskolai tanuló létedre ilyen zagyvaságokat?

A z e i b e n s ü c : Te mafla ezt nem érted mert nekem ezt igen hülyén kell mondani mert ehez már hozzászókkott a közönség a molnártól és ez népszerű és most így kell beszélni és pedig már oán utálatos nekem és nahát és nahát és mert mindenki olyan utálatosan utánozza ezt a modort hogy nem sülle a pofájukról a bőr és ugye és ugye és akkor groszmargit monta csók és én mondtam csók, és akkor ő így csinált: »fi« és elszaladt és én ottmaradtam és nagyon keseregtem és fájt a szívem hogy olyan disznó.

A k a n n g y u l a (gondolkodva): Csók!... Csók!

(A nap nagyon erősen süt le rájuk és két álmos felhő lassan átkullog az égen... Valahol, a Városligetben, katonazene szól, de azt már nem hallani ide.)

Megjegyzés: Vejszt du, daz isz doch züsz, vi er di kinder kent!

A FENE

(Vígjáték három felvonásban. Előadják: Budapesten, Bécsben, Berlinben, Párisban és Torinóban. Előadásra elfogadta a londoni National Theatre, a krisztiániai Swerdström-színház, a new-york-i Whitehouse-theatre, Chikago és Buenos-Ayres. Játsszani fogják az antananarivói szintársulatnál, a Fidsi-szigeten és az Első Zulukaffer Önképzőkör őszi idényén, valamint a délafrikai Bushmann-Mulatóban. Jövőre színrekerül a Marson és a naprendszer intelligensebb bolygóin.)

I. FELVONÁS.

(Jónásnak, a festőnek műtermében. Minden éppen úgy. Megfelelő berendezés. Jónás és Hedvig.)

Hedvig: Tehát megértett, Jónás. Egyikünk sem fog beszélni a multról. Értsen meg: a férjem azt kívánja, hogy lefessen és én engedtem a férjemnek. Ön tehát lefest: de a multról nem beszélünk. Egy szóval sem szabad említenünk, hogy ön egykor forróan szeretett engem és megcsókolt, kétszer.

Jónás: Nagyon helyes, amint kívánja. Tehát egy szóval sem utalhatok arra, hogy megcsókoltam.

Hedvig: Kétszer.

Jónás: A nyakát, a frizurája alatt.

Hedvig: Azt is mellőznünk kell, hogy ez alkalommal átkarolt és megharapta a fületem.

Jónás: Valamint nem hozzuk fel azt sem, hogy akkor a bajuszomra lehelt egy csókot.

Hedvig: Meg a szemöldökére. Mindez többé eszünkbe se jut.

Jónás: Amint parancsolja. Most kegyeskedjék levetközni, én addig bemegyek a mellékszobába, hogy ne lássam. (Megteszi.)

Hedvig (meghatva): Mily nemes! Nem akarja látni! (Levetkőzik. Mikor a haját kibontja, az egyik copfja leesik a földre. Nagy mennydörgés. A plafonnak hirtelen leválik egy darabja és könnyed bukfencel Hedvig előtt terem. Ez a fene. Nagyon elegáns: úgy van öltözve, ahogy egy színész, mikor elegánsan van öltözve. Hasonlít Wilde Oszkárhoz, de látszik rajta, hogy Hegedüs Gyulát utánozza. A közönség kéretik, hogy nagyon figyeljen rá.)

A fene (fölv teszi a copfot): Bocsánat, asszonyom, elejtette a - fésűjét.

Hedvig (sikit): De kérem, micsoda jogon...

A fene: Ugyan kérem, nagyságos asszonyom, ne izéljen. Maga most nagyon örül, hogy én itt vagyok. A nők mindig örülnek, ha én ott vagyok.

Jónás (belép, dadog): Dadadadada.

A fene (elfogulatlanul): Szervusz, kis tökfej. Na nem ismersz? Én vagyok az izé...

Jónás (tovább dadog): Dadadadada...

A fene: Na mindegy, hát én vagyok az izé. Rendben?

Jónás (zavartan): Ha parancsolod...

A fene (kényelmesen helyet foglal és kilenc szójátékot mond. A hangulat kezd szabadabb lenni.)

A fene: Tehát kegyed férjes nő, nagyságos asszonyom?

Hedvig: Mire gondol ön? Valami szuggeráló van a modorában. Csak nem azt akarja, hogy csaljam meg a férjemet? Nem tudok ellentállni ennek a...

(E szavak közben egészen besötétedik, semmit sem látni, csak a fenét, aki vörössel van megvilágítva. Megható hangulat.)

A fene (előrehajol): Milyen szép két ember vagytok ti. (Mindketten összerezzennek.) Fiacskáim, szeressétek egymást. (Ujabb összerezzetés.) Ezt mondta Jónás apostol barátom is. De ő nem úgy értette, hehe. (Ujabb összerezzetés.) Na persze, ugye, ő nem úgy értette, mi? Kis hamisak. De ti olyan gusztusosak vagytok nekem, tudjátok mit, öleljétek meg egymást. Az jó, mi? Na ne féljétek semmit, én vagyok a jó fene bácsi. Én szeretem az ilyesmit. Te meg ülj az ölibe, leányom, most egy nagyszerű dologra tanítlak meg titeket. Csókoljátok meg egymás hátát: az se utolsó. Merüljétek egymásba: hiszen ez az élet. Ugye, milyen egyszerű ez és nekem kellett jönni, hogy megmagyarázzam, kis mamlaszok? Ugye, a kis malacok milyen utálatosak, mikor a pocsolójába bőfögnék és mégis ilyenkor a kéjek angyalkái muzsikálnak a fülükbe. Minden órának leszakaszd virágát, mondják a hülye költők. Szakasszátok, fiacskáim, szakasszátok... Igyatok snapszot, az jó erős - faljatok kaviárt, meg kemény tojást - mámort vegyetek - harapjátok meg egymást - és legyetek malacok, gyermekeim, legyetek malacok - kis malacok - rózsás, picike malacok - én kis malackáim.

(Reszkető csönd.)

(Aztán egyszerre világos lesz és megjelenik a férj. A fene felállt és szójátékot mond.)

A férj (kövéres ur, kissé vízfejű. A száját állandóan nyitvatartja. Beszélni nem szokott, csak makogni, de a szája egyik szögletéből állandóan csurog a nyál): Hát... hát... hát...

A fene (szellemesen). Mulattattuk önagyságát. De most megyek (El.)

A többiek: (egy ideig még össze-vissza dadognak és hebegnek, éreztetve hogy a fene mennyivel okosabb náluk - aztán el.)

II. FELVONÁS.

(Hedvigéknél. Lipótvárosi zsur. Jelen vannak: A festő; A spiritiszta; Högyösi Sputzné és Molnár Ferenc.)

A fene: Most egyedül akarok maradni önagyságával, tehát mindenkit el fogok kergetni egy olyan szellemességgel, amely világhírű lesz, ha beüt a darab. (Odamegy a spiritisztához.) Izé vagyok.

A spiritiszta: Nagyon örülök.

A fene: Adjon kölcsön tiz forintot.

A spiritiszta: Pardon, nem adhatok.

A fene: Hiszen akkor maga nem spiritiszta, hanem egy közönséges spiripiszkos. (A spiritiszta ijedten el.)

A fene odalép Högyösi Sputznéhez, a festőre mutatva, hangosan.) Ez hát a híres festő?

H. Sp.-né: Igen, Ismeri?

A fene: Csodálója vagyok. (A festő boldogan felül.)

H. Sp.-né: Na hallja, ezt szépen elkergette. Maga nagyon rosszszájú ember. De a férjem, az megadná magának is. Annak több esze van, mint magának.

A fene (jéghidegen): Több esze nem, legföljebb tábesz-e. (Högyösi Sputs-né gyorsan el.)

A fene odamegy Molnár Ferenchez, aki szundikálva ül egy széken és megáll előtte.)

Mol. Fer. (zavartan feláll): Molnár vagyok.

A fene: Nagyon szép. Tudja, multkor a bibliát olvasgattam - ajánlom figyelmébe, nagyon szellemes könyv - és ott volt egy aforizma, hét sovány tehénről, akik meettek hét kövéret és ép olyan soványak maradtak. Most azon spekulálok, hogy vajjon, ha a kövérek ették volna meg a soványokat - azok még jobban meghiztak volna?

Mol. Fer.: De kérem, kihez van szerencsém - -?

A fene (egy pillanatra lekapja a fejbőrét és villámgyorsan visszateszi ismét. Mol. Fer. régi barátunkra, Heine Henrikre ismer. Gyorsan el.)

Hedvig (a fenéhez): Maga... maga szuggerált engem. Maga olyan okos.

A fene (könnyedén): Igen. Valamire kérni akartam.

Hedvig: Nos?

A fene: Egy szivességet tehetne, tudja, már Jónás miatt is. Jöjjön ma le ide, mikor Jónás is itt lesz, de - egy különös szoknyát vegyen fel magára.

Hedvig: Különös? Hogy érti?

A fene: Hát tudja, olyan szoknya legyen, hogy elől szoknya legyen, de - hogy is mondjam csak? Hátnál ne legyen szoknya.

Hedvig: Micsoda?!

A fene: Ez a szoknya, ez a szoknya, egy fél szoknya legyen. Maga egész nyugodtan bejön, de mindig szembe fordul velünk. A szoknya kifogástalanul omlik le elől és senki sem sejt, hogy hátnál - hogy is mondjam csak? - Semmi sincsen.

Hedvig (gondolkodik, aztán szárazon): Várjon meg. (El.)

(Jónás rekedten bejön): Mit csinálsz itt?

A fene (közömbösen): Ó semmit. Ő nagyságával beszélgettem. Valamit megbeszéltem vele.

Jónás (vérbenforgó szemekkel, hüvösen): Mit? Mit?

A fene (a fülébe sugva megmondja neki, hogy mit.)

Jónás (felordít).

A fene (kötekedve): Tudod, az olyanféle lesz, mint egy plush-takaró: elől szép mintája, meg bolyha van, de ha az ember megfordítja, hát csupasz. Vagy mint egy görög stilben épített nyaraló.

Hedvig (visszajön. Más szoknya van rajta. Mindig szembe áll a két emberrel): Nos, nos, mulatnak az urak?

A fene (nagyon vig): Ó igen, pompásan.

Jónás (zordul): Igen. (Vészjóslóan forognak a szemei.)

A fene: Hogy és mint nagyságos asszonyom?

Hedvig: Köszönöm... (Jónáshoz.) Miért oly szótlan, piktör ur?

Jónás: Semmi, semmi... (Hirtelen felordít.) Hedvig! Forduljon meg!

Hedvig (elsápad): De mi ez? Miért?

Jónás: Forduljon meg! Azonnal! Parancsolom! (A háta mögé akar menni.)

A fene (védi Hedviget): Ohó!

Hedvig (hidegen): Soha.

Jónás (tombol): Nyomorult! Nyomorult! Forduljon meg! Forduljon meg! Forduljon meg!

Hedvig (jéghidegen nyújtja karját a fenének). Kérem doktor ur, vezessen föl. (Lassan, ünnepélyesen megfordul. Jónás vadul előrehajol. Hedvigen mindenütt van szoknya. Jónáson a megkönnyebbülés, a közönségen a csalódás sóhaja fut végig.)

Jónás (ugrál): Ó, nagy nő! Nagy nő! (Elrohan.)

Hedvig és a fene (visszajönnek.)

Hedvig: Borzasztó! Ilyet elhitt rólam. Azonnal irok neki, megirom, hogy menjen a fenébe.

A fene. Pardon. De majd én diktálom a levelet!

Hedvig: Na hallja, az csak természetes. Maga kedves fiu! (Megcsókolja.)

A fene (diktál): Nyalom a szivit. Ma este ott leszek magánál. Nálad, te nagy, vörös, véres száj, te lihegő, kilógó nyelv, te undok, te édes, te him! (Bengáli világítás, alkonyat, Chopinzene. Nagyon megható jelenet.)

Hedvig: Szent Isten! Nem így gondoltam!

A fene: Az asszonyok sohasem azt gondolják, ami az eszükbe jut, hanem az jut az eszükbe, amit gondolnak. (Még két ilyen aforizmát mond, azután megeszi a közönséget.)

III. FELVONÁS

(Az I. felvonás színe.)

A fene (kivesz a zsebéből különféle, körülbelül 15 levelet és rendezgeti őket): Kezdem már unni a dolgot. Most be fogom fejezni, mert még a nyakamon marad a nő. Jónás!

Jónás (kijön): Mit akarsz?

A fene (leveleket ad át neki): Ez neked szól. (Jónás el.)

Hedvig (berohan): Adja vissza a levelet! Nem adtam oda. Nem szabad megkapnia.

A fene: Sajnálom. Már odaadtam.

Jónás (kirohan): Miféle levél ez?

Hedvig: Ah, az én levelem! (Nyakába borul.)

A fene (levelet vesz ki): Nem. Az még itt van.

Hedvig: Hát akkor...

A fene: Bocsánat, ez más. (Két újabb levelet vesz ki.) Ez az igazi.

Jónás: Ez az? Ide vele, ide vele. (Elrohannak.)

A fene (lapozgat): A teremtésit, kezdem már összekonfundálni. No. 11.

Hedvig (kirohan): Nem az én levelem!

A fene: Bocsánat, nagyságos asszonyom, elfelejtettem. Itt van. (Ujabb levelet ad át.)

Jónás: Ah, ez az én levelem! Ez az ő levele! Ami levelünk, a ti leveletek, az ők levele! A mi leveleink, a ti leveletek, az ők levelei... (Ragozva elrohannak.)

Jónás (visszajön ragozva): Az én leveleim, a te leveleid... Hol a levél? Hol az igazi levél? (Bőszülten tovább ragoz.)

A fene (diadalmasan): Itt volt a mellényzsebemben! (Több levelet vesz ki, melyeket izgatottan el- és visszakapkodnak egymástól. A jelenet mintegy tizszer ismétlődik, közben a fene bűvészmutatványokat produkál: így pl. Hedvig orrából, Jónás füléből, az asztalból, a sugólyukból leveleket huz ki. Nagy zavar.)

Hedvig (türelmetlenül): Tudja mit, azt hiszem, elég volt már a bonyodalomból. Most oldjuk meg a drámai csomót.

(Két szolga behozza a drámai csomót és a szín közepére teszik. A fene ünnepélyesen felbontja, míg a zenekar Wagner »Csaljuk meg Szigfrid-et« című motivumát játszsza.)

Hedvig: Hiszen nem a levél a fontos. A lényeg a fontos. Gyerünk. (Szerelmi mámorban elrohan Jónással.)

Tableaux:

A férj (bejön. A fenéhez): Köszönöm, kedves Blau. Itt a pénze. (Pénzt ad neki.)

A fene (a sugólyukig előrejön, egy széles mozdulattal megmutatja a közönségnek a pénzt. Franciául): Voilá.

NÉPIESCH

(Igen, most valami újat kezd a kezdő író: juliusra tehát beiratkozik a népies iskolába, ahol Móricz Zsigmond osztályfőnök ur vezetése alatt káromkodástant, aszamateremtetteológiát, kutyaafológiát, beszéd- és förtelemtant, és köpészetrájtot tanulmányoz; rendkívüli tantárgynak heti két órában helyesírásról leszoktató testgyakorlatokat végez. Első írásbeli dolgozatát itt nyújtja be a Nyugatnak.)

(Folytatás)

Turi Dani ozstán mégis hazakódócott, de a lelke fenekin, meg a fenekelkin nagy, nagy keserves fenekedésekkel győzte az életit.

- Hej, muramista, muramista - ódódzott a nyelvije nekije, - bé tökkel vágtaal csülökbe.

Megaztánis a felesége eszmélkedett a jobbérzésébe és attul ugy, de ugy összefancsorgott a lelke leve-se, hogy szinte bőrzött. Akkor, mint a kanoroszlány, kibicsakta a nyakát, a szeme is megnyikkant bele - aztán akkor ugy ment Turi Dani, szélesen, peckésen, nagytehetem-séggel, ugy ment végig araszolva a nagy utcán. De közben tarajashorgas, uri bőfögés nyomta, nyefegette a torkát, azt meg legyűrte keserűen; izgatta, vágta, gyömöszölte, gyomrintotta a nagyérzés, nagyfeneérzés, hogy az erei ugy daggantak a nyakacsiggályán, mint a téli te-
plincze a vágáskor. Az a szeginasszon! Az a szeginasszon!

Eccere Bira jön vele szembe, az meg csak ránézett, megnézte a testivel egészbe és csak ugy sunysuttyából odapistangolt a nagy-erős him szemébe. Csak ugy, a hóna alól nézte, de a cippes derekát végig-riszkolta valami fortymeleg.

- Hej, muramiste, de Bira, merre lófrász? - beszélt Dani, de a szemét már elöntötte a himes vérharag.

- Merre? - rüstölt a ján, nyelveskésen - Merre, hát mér, aszongya, kee! Amerre a fekete jérce jár: a lábán.

S megrisszantotta ujfent a derekahajlását.

Dani akkor nem szólt, hanem eccercsak nagybüszke himdagadás fogta el: - a két szeme elnyálladt, betaknyadzott a hévtül: kicsurgott a pörses, duzzadt férfiszája: - a nyakaere félméterre kilógott és ugy megszoringatta zekéjét, hogy kicsattant a golyvás hátulja. Azzal csak félkézbe kapta a jánt, egyet roppantott és megcsóválta a feje fölött. Ugy lett meg a ján, aztán visszaesett mint a rongy, nyaflán, szétnyulva, kehesen.

A férfi meg nézte és már torlakodott a torkában a nagyutálat. Valami erős, mélységes lágyság fogta el, héj, muramiste, muramiste - azzal fogta, béköpött, odapökött az erős, széles tenyerébe egy féllitert, azt hozzácsapta a jánhoz, hogy csak ugy licscsent.

Ugy ment el, mint az isten.

Kimeresztette a nyakát.

Vitte a nagy-erős lelke.

A tábla végébe meg ott állt a walesi herceg felesége, annak a törékeny testét végig-bizsenbozsongotta valami borsódzás, babzás: - ugy nézte a férfit, hogy málladt tőle a fehér melle. Különösen a köpést nézte. Ilyen szépet, igazit, himeset még nem látott. Ilyen igazi, erős férfit.

Az meg csak jött felé.

- Mi járatban erre, Turi uram, - kérdingette a hercegasszony csak úgy közömbösen.

- Instállom, ugyse, aszongya, butykos, lölkem, - mondta Turi Dani makacs-mereven. S egyszercsak, fogta, s akkorát bömbent, ordantott a torkával, hogy a szája kétoldalt kirepedt a füléig. Valami forróság fogta el a hercegasszonyt: - a himség ilyen förtelemszép nyikkanására. Elszédült, megkábult, összebágyadt, lecsuppan, odariggyent a férfi zekés melletetejére. Először látott igazi férfit. Erős, ősöszönös, nagyszerű, igazi, félliterköpő, füligarepedtszáju, füstös férfit. Az igazit. A nagyot. A kérlelhetetlent. Az ősöszönöst.

- Te szép, te én uram, mura, mura, - nyögte elaléltn, pihegve, mint nyaratszaki csibe.

Dani meg nézte.

Aztán egyetlen, morcos mozdulásával a körmefeketéjének, felhasgatta végig a hercegasszony hasát. Ugy hagyta ott, kibuggyanva. Az még akkor is szerelmesen tátozott, tinpegett utána.

Ugy ment el döngve.

Vitte a nagylöttyös indulat. A férfit.

Két uralkodó herceg jött vele szembe három bölénnyel. Dani oda se szottyant nekik, áttaposott rajtuk. Belerugott, átrugta. Hozzá sziszegett a fogával, keresztül a foga-husán.

Három másik ember jött.

A tömörkény, meg a gárdonyi, meg a mikszát.

- Mi járatban, - mondta a tömörkény. Mi járatban, gazduram. Itt nem lehet átmenni, gazduram. Dram.

Dani csak nézte. Vérbenyihhant, a szeme.

Nagyot, keservetesen fohászzkodott a gyomraveleje. Két kezével odakapott, megfogta, forgatta a népiescht és csak úgy szőrmentében, riszálva, odakente a palánkhöz. Még be is sózta, paprintotta kevéssé. Egyet ropigott a fogával s leharapintotta a két másik népiesch fejét. Ugy meningélt továbbtság, népies irányban.

A ROSSZ VONAGLÁS

Akkor egyedül, mintegy kacéran és engesztelő burjánzásokkal haladtam az epedő és napfényes utcán és minden. Holmi merev és harsány cselédek vonalzása, istenem, már-már enyhén rajongó képzeiteit meresztették udvariatlan és nyakas párzásoknak. Ó, a nap, zsirosan és inkább lihegve valamely szőke kancellárnak tűnt, terpeszen feküdve a lanyha hegyek vonalába, mintha a rejtett tájakat kutatná.

Egyébként akkor éreztem holmi enyhe és titkos döbbenettel, kutatón és megértve, ó, a rossz vonaglást. S bizonyos hősi robajok hidegen s pajzán gunynyal már-már figyelmeztettek félős és üdvös csatákra. S rajongásom pompás és jellemző mohósággal árnyas lehetőségeket rajzolt izzó önkívületben és gyanánt.

S így megnyulva, mint angol vázák s némi sietséget negélyezve szimatoltam ekkor végzetes tájak felé, végzetes tájak felé. S komoran megértve szemlélvén belső tusakvások zaját: elértem végre egy utca szögletében a tömör és célzatos boltiveket, holmi felcsillanó reménnyel s néma vágyakozással. De lanyha s tátozó körkörök helyett meredt ajtók kapaszkodtak elé, mintegy busongva s tiltón. S rettentő életérzés bujkált inkább zülledt csontjaim közt, mint sötét és komor rongyok holland apácák ágyában.

S im, a békéltető aggnő holmi zajtalan részvétellel nézett reám s szörnyű kerubnak tűnt, ki egy jóleső s szerény mennyország portikusát őrzi némely langyos s álmatag üdvezültnek.

- Tessék várni - szólt biztatva s reméltetően az aggnő, holmi Corotmetszetek rajzmodorában.

Ám tompa és heroikus torlódások zsibbadtak s bős pattanások s álmatagon s esdeklőn tobzódtak előkelő szemeim a záruk, ó, a záruk fölött, kóválygón. S képtelen epekedések nyújtóztak s növekvő buzdulások.

De majd duhaj tömörülés pompás és vad akaratot váltott s percek után, némi lendüléssel, a rossz vonaglás okozta lendüléssel, szokatlan energiák ágaskodtak feldult életemben s zokogva, enyhén, ám bizonyos haraggal rugdalvást közeledtem a csodálkozó és ijedt ajtó irányában, elmosódva.

- Pofája, pofája istenit, - sugtam tömören s fellengzőn - pofája, pofája istenit. Hát még meddig tart magának?

S a quo usque ábrándos utánérzése mellett némi célszerűség halvány érzésével folytattam talpam bársonyos s ruganyos zenéjét egy torpant és rikoltó orgona gyanánt. E percben gyötrődő, sebes virágnak tűnhettem, régi és rozsdás lepények fenekén, lábviz.

- Tessék várni, - hangzott hörgőn s belülről s ismételten. S viongó s ájuldozó képzeletem várakozásával ismét az aggnő felé fordultam, ki biztatva s mintegy közelgő megváltásom jelezve, enyhe és zörgő papirlemezek vigaszát nyújtotta felém.

Ám szétdult s révedező szemeim holmi feslett s nyirkos madarak gyanánt kóvályogva hirtelenül ráhervadtak a betük tömegére s gyötrelmesen s szorongva kerestem hajh! feledtető szórakozást és mindent.

»A rossz vonaglás« ez állott némi címzés módjára a papírlap szélén, melyen egy novella nemes és előkelő körvonalai terpeszkedtek, a véletlen sajátos s pajzán képzeiteit nyitogatva.

Ó, mereven s félreszegetten olvasni kezdtem, de ennyit már nem birt el gyötrött s kihasznált lelkiütem. Hirtelenül tompa borongások zajlottak s mint régi és szemérmes csipkék susogása,

érzelmesen s megadó bánattal lágyult el tornyosuló dacom. S holmi hetyke és szükségszerű dudorok tolakodtak s formaszépség. Valamely ó-kaldei műnek tünt e jelenés, hol enyhe és ingerlő vonaltörések folynak.

S ekkor minden részvétem áradozva s inkább ábrándosan fordult az aggnő felé, ki nem sejtve mitsem abból, mi lelkemben zajongva végbement: sajgó csodálkozással figyelte, mint süllyeszti vissza kezem finom és diszes hajója, mint ír hercegnő, a remegő tizfilléres, sanda és szurkos pénzdarabot. S inkább imbolyogva, tompán s talán megtörve s kérlelhetetlenül kimentem.

Ám a nap, könnyü és mintegy sárgás folyadékon kigyózva lecsurgott az égről, barna s sajátosillatu sávot hagyva maga után, távozó infánsnőnek tünt, ki holmi diszkrét susogásokkal az enyhe és sóvárgó közt ismét megfosztja lágy és ideiglenes fedelétől. S inkább bágyadt voltam ezen az este.

NŐSTÉNYSÉG

(Minden jól megy: a kezdő író most már megfordul előkelő írói asztalok körül, néhol már le is engedik ülni, sőt maga Szász Zoltán multkor már szóba is állott vele. A kitűnő essay-novellista őszinte jóakarattal buzdította őt zseni képességeinek fejlesztésére, előkelőbb íróink, főleg a Pesti Hírlap tanulmányozását ajánlva.)

Spitz nyugodtan kopogott az ajtón és egy olyan érzéssel ment be a szobába, hogy ez a kopogás szükséges és helyes volt. Weiszné arcán a megnemesedett faji jelleg bizonyos lágy és vonzó árnyalatba ment át, amint mosolyogva jött Spitz elé.

- Szép, hogy eljött, - mondotta. - A férjem nincs itthon. Kérem, üljön le.

- Ez egy lelki ügy volt, - mondotta Spitz, - az, hogy idejöttem. Lelki ügy, sőt mondhatnám kulturügy. Én ugyan elhatároztam, hogy nem jövök, de multkor a korzón, amint bizonyára észrevette, megláttam a maga testvonalának profilját és ez, hogy helyesen fejezzem ki magam, a nősténységnek egy oly rezgésállapotát váltotta ki az én intellektusomban, hogy feltétlenül ki kellett elégítenem alsórendű igényemet, mely arra vonatkozott, hogy magát újra meglássam. Ez egy művelődéstörténeti szempont.

- Lehet, - mondotta Weiszné mosolyogva. - De nem értem ezt a szót: »nősténység«.

- Én gondoltam, hogy nem fogja érteni. Tényleg, ez egy új szó, mely azt jelenti, hogy bennünk, kulturemberekben a nő fizikai megjelenésének, testének, színének, szagának érzékelése egy belső képzet és vágy-sort indít meg, mely bizonyos lehetőségek felé irányul. Tudom, hogy kissé ujszerű dolgok ezek, de én Szász Zoltán tanítványa vagyok és ehhez hozzá kell szoknia. Tehát azt akarom mondani, hogy a maga szépsége, mely bizonyos, az én fejlődési fokomnak megfelelő kultur-mennyiséget foglal magában, bennem bizonyos kielégülés utáni szempontok előtérbejutását eredményezte: - még világosabban szólván: a nőiség összes alapfeltételei - bizonyos feltételeket a férfinél is tekintetbevéve - közreműködtek itt egy igénylési folyamat kölcsönös és határozott megalapozásában. Ez egy ujszerű, de érdekes felfogás.

- Ha jól értettem, azt akarja mondani, hogy megtetszettem magának, - mondotta lágyan Weiszné és kezét rátette Spitz térdére.

Spitz ölébe ültette Weisznét és egy mosoly futott át ajkán.

- Ha meggondolom, - folytatta, - ez a bennünk támadó, ugyyszólván egy gerjedelemszerű érzés bizonyosan a maga szépségének egy természetes eredménye. Ezt a szót azonban: »megtetszés«, hibásan használta. Inkább azt mondanám, hogy a bennem lévő nősténység játszott közbe, vagyis alapjában véve, a bennem levő egy nővágy okozta, hogy magát most ide ültetem az ölembe. A maga arca és testvonalai, helyesebben egész lény-berendezése, huspárnái, orra és lábai, szóval minden és viszont ugynevezett szerelmi csáb képét veri vissza bennem. Ez egy fejlődési fokozat eredményének bevallása, mely a legalsóbbfoku népeknél is látható. Kulturjelenség, bár van ontológiai alapja. Szociális problema. Történelmi materializmus, evolúció, organikus kémia. Dualizmus, monizmus, algebra. Ivari kiválás, Darwin, Lamarck. Népesedési törekvés, ábrázoló geometria, Horcsik tanár ur, a Kaukázus hegy- és vízrajza. Transzsubstanciáció.

- Maguk nagyon okosak és cinikusak, - mondotta Weiszné.

- Még van egy félórám, - mondotta Spitz és kinézett az ablakon, - ezt a félórát azokra a kellemes és teljesen érthető zsibbadásokra akarom szentelni, melyek természetesen követelik egy szerelmi törekvés helyes kifejtését. Sőt nagyon valószínűnek tartom, hogy én magával szerelmi viszonyt fogok folytatni. Bevallom, maga érdeklődést keltett bennem, nemi jellegének az én nemi jellegemtől való határozott eltérése által. Lehet, hogy maga csodálkozni fog ezen az ujszerű gondolaton, de a dolog mégis úgy áll, hogy az két nem eltérése által egy vonzalom jön létre és ez az oka a férfiak és a nők kölcsönös érintkezésének.

- Mily cinikus maga, Spitz.

- Nem, csak kultur-ember vagyok. Hiszen az állatvilágban is tapasztalható ez a jelenség, bár természetesen inferioris fejlettségben. A szerelem tehát nem más, mint eme vonzalom megnyilvánulása és én ezt ebből a szempontból akarom tekinteni. Én egy egészen új, tudományos módszerrel fogom magának megvilágítani a kérdést. A szerelem két lényt köt össze, hogy egy harmadik létrejöjjön. Mint ahogy a fák spórádzás útján is szaporodhatnak. Valószínűleg a föld forog a nap körül és nem megfordítva. S így látjuk, hogy például a kutyanak is négy lába van. Alma nem esik messze a fájától. Egy nap huszonnégy órából áll és kétszer hat az tizenkettő. Tessék megcáfolni.

- Tudja mit, kedves Spitz, menjen a fenébe.

- Nem bánom, de előbb egy alsóbbrendű és kulturtalan igényemet szeretném kielégíteni: engedje meg, hogy természettudományos alapon megcsókoljam a balfülét.

- Csókolja ám meg a saját fülét.

- Ez képtelenség, nagyságos asszonyom. S ebből azt is látom, hogy maga nem állhat természettudományos alapon. Nekem pedig egy nőben bizonyos lelki és értelmi kondíciók is szükségesek ahhoz, hogy szerelmi viszony létrejöttét kíváncsún tartsam. Így azonban ön nem felel meg nekem. Isten vele. Gondoljon a történelmi materializmusra.

S tényleg, Spitz hazament.

NORRAH

(Most már tizfélekepen próbálkozott a kezdő író és a szerkesztő ur még mindig nem akarja őt beereszteni a magyar irodalomba. Azt mondja, nem eléggé világos, egységes még a stílusa. E végből ajánlja a költőné tanulmányozását.)

És így akkor hárman voltunk, asszonyok, Florenzában, akik az Életet éheztek. És Norrah.

Ő volt köztünk a legbetegebb és a legasszonyabb. A veszendő párduc és a nagy megadás, Norrah.

Norrah, kékeres homloka volt és bágyadt, szétágazó szemei. A nagy lomha szája beteg volt, mint egy iszapos, hosszú macska, amelyik elhuzza magát a földön. Norrah. És nem volt neki orrah.

Ez oly különössé, borzongóan sejtelmessé tette az arcát, hogy nem volt orra. Mi többi asszonyok, félősek, vágyakozók, belemeredtünk abba a két lyukba, amely az arcán sötétlett és bámultuk őt és áldoztunk neki és hizelegtünk, mert ő volt köztünk a legszebb és legfenyegetőbb Igézet. A nagy Imbécile.

(Mellesleg, pofaszakállja volt, amit angolosan nyirt.)

Egy estén, amikor megmámorosodtunk és sirtunk a loggián, Norrah elvezetett bennünket a tavaszi éjben. Mi hárman az Életről és Szerelem Öbléről beszéltünk, de Norrah nem szólt, elől ment és huzta a nagy, lomha testét, és a teste kigyózott. De a szemei zölden hunyorogtak és a szájában egy felszeletelt gránátdinnyét tartott. És virágok, minden virágok bele voltak tűzve és ez előrenyújtott tenyerén egy felpattant vérhagymát vitt egyenesen. Mert akkor ő volt az erős Asszony és a nagy termő Ág.

Akkor mi daloltunk, viháncolva, bolondul nyertettünk is néha, akkor mi voltunk a vidám kis erdei gerillák. Ledobáltuk mindenünket a füre és jártuk a Hasadó virág-táncot, különösen Zállih és én.

De Norrah elől ment a vérhagymával.

Aztán lejöttünk a tengerpartra, ahol a castiliai halászok méregették éppen a hálót. Nagy, bronzos izmukat fel- és levonták, a lábuk fel volt gyűrve és mély jajongó románcokat énekeltek az éjben.

Lent, a bordérián, jött velünk szembe Gian Niavala, a férfi.

Mi, asszonyok, félrehúzódtunk a piniák mögé, csak Norrah ment előre és egyenesen, Norrah, a vérhagymával.

Ment és közeledett és odajutott és megállt és várt.

Gian Niavala lassan jött lefelé a parton. Halvány, gyöngye homlokába belefolytak izzadt fürtjei. Kezeit, ezeket a szomorú, nyálkás, hervadt kezeket, reménytelenül forgatta, forgatta. És már akkor is folyt a nyála, elnéző mosolyban.

Mi csak messziről láttuk, amint találkoztak. A herceg elfulladva nézett Norrahra. Norrah jött, jött, mereven, egyenesen, a vérhagymával.

- Vártam. - Ennyit mondott az Asszony.

- Idejöttem én, é-én, - mondta álmodozva, halk mekegéssel a herceg és köhögött, mint egy aranyszemű, szegényszivű juh, - én csak idejöttem. És maga idehivott engem, Norrah. És maga idehivott engem. És maga idehivott. És maga. És.

- Idehívtam, Gian. Mert akartam magát. A vérségemmel akartam magát. Akartam magát. Akartam magát a vérségemmel. Magát a vérségemmel akartam. Magát akartam a vérségemmel. Akartam a vérségemmel magát.

- Igen, idehuzott a nagy, lomha szemeivel. A fehér, erős, löttyös testével huzott. A kék, megkeshedt mosolyával, álmos, beteg szemeivel. Mit akar tőlem, Norrah? Mit akar velem, Norrah?

De Norrah előretartotta a vérhagymát és mosolygott. Mosolygott.

- Maga kell nekem, Gian Niavala. Gyermek, maga ezt nem érti. Az én feneketlen, asszonyi vérségemnek kell maga. És én bele akarok nézni az Életbe, belebőgni, belenyőszörögni az én erős, virágzó testemmel. Az én erős, virágzó testemet ünnepelem én magában, Niavala. Szegény, szegény gyermek!

És nézte és hunyorgott.

Gian Niavala akkor dadogva csókolta meg Norrah körmét. Mi sirtunk.

- Igen, - sóhajtotta a herceg - mi is a mi életünk? A férfi?! Szeretni, énekelni, rekedten, brekegve. Nézni egymást, nézni. Belenézni. Belenézni. A niavala törje ki.

És akkor megálltak és néztek. És Norrah egyenesen kitartotta a vérhagymát; zöldszegélyű szemei pedig belefolytak az arcába. Beteg szája kinyílott és egyik szemét becsukta. Gian Niavala halkan bólogatott. Így álltak, így álltak két órán át.

Ó gyötrelmes kinja a szerelemnek, kinos gyötrelme a szerelemnek!

És aztán elváltak, bágyadtan, felvillanyozva, lesujtva. Magasan, alacsonyan, fönt, lent, össze-vissza, előre, hátra.

Mentünk, lefelé, asszonyok. És Norrah.

Ő elől ment és kinyújtott tenyerén vitte a vérhagymát.

Akkor belekiabáltunk a reggelbe és nagy, véres mályvákat ettünk. És buk fenceztünk, Zállih és én, körül-körül, mint valami mámoros, bolondos kis vizilovak. És kacagtunk és sirtunk.

De Norrah, az Asszony, kidagadt szemekkel, lihegve, ment elől, a vérhagymával.

Zónaidő: 6 óra 25 perc.

NINÁCSKA

(A kezdő író, miután hasztalan ajánlotta föl tollát Ibsennek, Jókainak, Petőfi Endrének, Ady Sándornak, Molnár Oszkárnak, Wilde Ferencnek, azzal, hogy jutányos áron elkészíti nekik még megírandó műveiket: - végre számottevő megbízást kapott a »Kis Magyar Cretin« című gyermekujság szerkesztőjétől, hogy a lap részére ültesse át Zola bácsi regényét, Nanát.)

Hopp, hopp! kegyedem, begyedem, főiskola, egyetem csupp! Hogy vagytok, kis fiuk, kis leányok, ejha, csinnadratta! Na, jók voltatok egész héten? Mesél ám nektek a Szerkesztő Bácsi, megrázza a mesebeli fecskefarkat és csak úgy dü-dü-dül belüle! Itt a mese, fogd meg, Sári, hopp! (Jó kedve van ma a szerkesztő bics-bácsinak, mi?)

Hát bizony, kis fiuk, kis lányok, a Ninácska nagyon rossz kis lány volt ám! Ugy ám! Már kicsi korában mindig csak a ruhákat szerette, és nem a könyveket, amelyekben édes, szép hazánk van leírva, ez a tejjel-mézzel folyó Duna-Tisza tája, istenáldás hullik rája, ne sirj, ne sirj Kossuth Lajos!

Ninácskának egy nagyon-nagyon csunya-csunya kis szokása volt: nem játszadozott ez a kis leány kis társnőivel, hanem - no ki hallott ilyet? - ez a kis lány, ez csak a fiukkal szeretett játszani, golyózni. Ugy-e furcsa, kedves gyermekeim, csiribiri? Na de csak hallga!

Egyszer ám jöttek komédiás bácsik és nénik a városba. Hát uramfia, vaskalap - a Ninácska velük szaladt. (Ugy-e szép versike-bersike?)

Ott is maradt a komédiás bácsiknál. De arról a rossz szokásáról nem tudott letenni, hogy mindig a fiukkal játszott aztán is. Hát csak hallgassátok, mi lett a vége, Terka, Panni te, ti kis rigóim, aranylegyecskéim, szunyogocskáim, kolera-bacilluskáim!

A Ninácska már tizennyolc éveske volt és még mindig a fiukkal játszott. Ilyen nagy kis lány volt már, bizony, mégse kezdett el tanulni, hanem golyózott. El is küldték a komédiás bácsik. De ő nem bánta azt se, hanem kiállt az utcára, hívta a fiukat, golyózni. A csunya utcagyerekeket, utca-grófokat, utca-bankárokat. Persze azok is olyan iskolakerülő, rossz kis fiuk voltak. Elszaggatták a Ninácska ruháját, meg mindent.

Hopp, Terka, Panni, csiribőri, bürőke! Kicsi krit-kretének! Ahol röpdölődik ni egy kicsike gorilla, uccu, Böske, Julcsa, kapjátok el! Mit gigyegsz-gügyögsz, Pesta-Pista? Hoci csak ide a Szerkesztő Bácsinak!

Csingiling! Megy tovább a meseszeker.

A rendőr bácsi persze nem szereti az olyan kis lányokat, akik az utcán golyóznak a kis fiukkal.

- Kedves gyermekem, - mondotta szeliden a jó rendőr bácsi, - vigyázni fogok rád, hogy semmi bajod ne essék; jó?

És a jó rendőr bácsi azontul felügyelt Ninácskára, nehogy baja essék.

De Ninácska mindig vadabb lett. Mindig több és több fiuval játszott egyszerre. A rendőr bácsi egyre csóválta a fejét. Mert ugy-e, kedves gyermekek, a kis leányoknak kis társnőik között van a helyök és nem a fiuk között?

Egyszer, mikor már a kis Ninácska huszonötéves volt, egy nagyon rossz, goromba, illetlen fiucskával ismerkedett meg. Ez az illetlen fiucska - Sándor - harmincéves volt és mindig hozzávágta Ninácskához a golyókat.

- Jer velem, - mondotta az illetlen Sándorka Ninácskának, - játszadoxni fogunk kissé a mellékutcában.

De Sándorka nem játszott ildomosan, mert mindenféle pajkosságot talált ki. Ha bácsik, vagy nénik jöttek, egy hosszú kést vett elő, hátulról föl vágta a bácsik zsebét és odatartotta a markát, hogy beleessen a pénz. Ilyen pajkos volt.

Hanem aztán baj lett. Egyszer nagyon gyorsan forgatta a kést és a kés - ejnye, ejnye, - belement egy bácsi gyomrába, aki keményen megpirongatta a rakoncátlan fiut és fejcsóválva meghalt.

- Ő felsége, a király bácsi nevében, - mondotta szigorúan a rendőr, aki odajött, - most becsuklak titeket, kedves gyermekeim.

Ninácska borzasztóan megijedt és sirni kezdett. Sándorka is bezzeg megszeppent. Kérlelni kezdték a rendőr bácsit.

- Nem bánom, - mondotta végre a rendőr bácsi, - bár nem érdemlitek meg, illetlen gyermekek: de ha valamelyitök el tudja nekem mondani Pósa bácsi egyik versikéjét: - ez egyszer megbocsátok nektek.

Ninácska gondolkodni kezdett; addig-addig gondolkodott, míg végre eszébe jutott:

Mit csiripel a kis madár
Fönt a száraz ágon?!
Azt csiripli: Magyarország
Legszebb a világon.
Muszka bácsi, német bácsi
Be ne tedd a lábad:
Ugy kiverünk, csinnadratta,
Porzik majd a hátad!
Ezeréves Árpád apánk
Uralkodott rajta,
Magyar itten minden ember,
Tősgyökeres fajta!
Megjárhatja, csinnadratta,
Aki belénk botlik: -
Magyar fiuk, magyar lányok,
Idióták, trotlik.

Erre aztán szabadon bocsátotta őket a rendőr bácsi. Ninácska is levonta a tanulságot és azontul nem játszott többé fiukkal.

AZ ELSŐ MAGYAR FÉNYMÁZ KÉSZÍTŐ

(Miután előkelő pesti hírlapokban többször feddőleg nyilatkoztak a modern irodalom elsekélyesedéséről, az ifjabb lapokban tapasztalható téma- és ötlethiányról: - a kezdő író elhatározta, hogy tanulmányozni fogja néhány komolyabb orgánus irodalmát és e célból kijegyezte vázlatkönyvébe kitűnő publicistánk fentjelzett értekezésének kilencvenhetedik folytatását, mely az orgánus tárcarovatában folyik.)

Folytatás.

Az előbbi számban beszéltem már arról, hogy fujdefádhi Kifenevóth gyomorrákjának kezdődését én, legalább a magam részéről, 1813. június 3-ára helyezem. Nincs semmi okom rá, hogy erről másként vélekedjem. Kis-Nagy Pál István, akivel én még 1856-ban beszéltem erről, már akkor mondta ugyan, hogy ezt a napot nem tartja valószínűnek. Én azonban nagy súlyt helyezek rá, hogy a magyar társadalom végre tisztába jöjjön ezzel a kérdéssel, melyről már 1872-ben, körülbelül ebben az értelemben, irtam.

Azt hiszem, azok után, amiket eddig felhoztam, teljesen bizonyítottnak tekinthetjük, hogy Kifenevóth Gábor feltétlenül az első fénymáz-készítő hazánkban. Ennek a férfiúnak, ennek a magyar embernek, ennek a többszörösen érdekes egyéniségnek történetében még mindig vannak homályos, általam még fel nem derített szakaszok, jelesül pedig gyomorrákjának kezdete.

Mikor kezdődött? Mily körülmények játszódtak közbe? Hogyan hatottak rendkívüli jellem fejlődésére? Nagy kérdések: de szembe kell szállani velök. S ki szállana szembe, ha én se?

Mert büszkén és nyíltan vallom és valljuk néhányan, hogy a magyar fénymáz-készítésnek atyja és mestere volt Ő. Elvitathatatlan tény ez, nem lehet beszélni róla, számos alkalommal végleg bebizonyítottam már.

És tántorithatatlan meggyőződése, hogy Európa fénymáz-készítésének történetében, hagyományainak, ősi ösztöneinek segítségével, első helyre küzdötte föl magát a diadalmas, magyar fénymáz. Beszélhetnek nekem a nagyszerű német, angol és francia fénymázról. Ezek a nemzetek sokat tettek a fénymáz körül: - de mindez holt dolog, hitvány, értéktelen erőlködés, beteges áramlatok eredménye.

Bizony, ki merné kimondani, ha én se, hogy a német fénymáz a magyarhoz képest egészen egyszerűen suviksz.

A magyar fénymáz egyszerű, nemes, mély. A magyar fénymázban nemzeti bélyeg van, belső tűz van benne és jelleg. Ezt érezni kell; ezt tudni kell, ehhez külön, magyar érzék kell, mely felfogja és megérti. Nekem ez megvan. Én értem. Én már 1887-ben is értettem. Én.

Jöttek velem vitatkozni. Azt irták ellenem, hogy én egyáltalában nem is értek a fénymáz-készítéshez. Megvetem és lenézem ezeket a hitvány, ostoba vádak. Hiszen eléggé hozzászokhattam politikai, társadalmi, írói, szónoki, tudósi pályámon az ilyesmihez; 1652-ben, mikor a magyar harangöntésről irtam hosszabb tanulmányt, - azt mondták, azt irták, azt beszélték Rólam, - hogy én nem is értek a harangöntéshez!!

Eszembe jut erről, hogy 1851-ben Kraczuly, az akkori államtitkár, mondott nekem valamit, amit 1893-ban még elbeszéltem Andrásynak, de most már nem emlékszem rá, mi volt az.

De térjünk vissza Kifenevóth gyomrába.

Nagyfontosságúnak találom annak megállapítását, vajjon az első magyar fénymáz-készítő örökölte-e betegségét, avagy fertőzés útján jutott hozzá. Az és sebésztudományi ismereteim szerény, de széleskörű ismeretek - azt mondják nekem, hogy mindkét eset lehetséges. A tudós Réczey professzorral beszélgettem erről 1895-ben és ő igazat adott nekem, helyesebben az én álláspontomra helyezkedett.

Csak a sötétben tapogatózhatunk. Annyi bizonyos, hogy Kifenevóth Gábor apja 1783-ban Alsó-Dabason járt, az ükbátyám birtokán, bizonyos Pomuc nevezetű orvosnál. De fáradozásaim dacára sem sikerült megtudnom, hogy mily eredménnyel végződött e látogatás.

Szeretném, ha sikerülne végre Kifenevóth Gábor életének történetét a magyar közönségnek bemutatnom. De amint látjuk, akadályokat hárítanak elém bizonyos események. Ez a dicső, magasztos élet, sok tekintetben még mindig homályos előttünk, örök kárára, szégyenére hazánknak.

Jól tudom, mily nagy horderejű munkába kezdtem, mikor fölvettem a kérdést, hogy mikor kezdődött Kifenevóth gyomorrákja? Fejtegetéseimben fordulóponthoz jutottam itt. Most kissé meg kell szakítanom nagy munkámat. Zavarnak a szerkesztőségben mindenféle apró hírekkel: hogy kitört az angol-magyar háború, hogy Bécs levegőbe röpült, hogy feltalálták a holdba-repülő gépet, hogy Japán a tengerbe süllyedt, hogy egy üstökös közeledik két kilométernyire.

A holnapi számban folytatom fejtegetéseimet, hogy vajjon 1813-ban kezdődött-e Kifenevóth gyomorrákja? Addig türelmet kérek.

JUBILEUM

(Multkori számunkban 27-ik cikkéig érvén el az író, mint értesülünk, az egész ország lázasan készül negyvenéves írói jubileumára, melynek védnökségét gr. Apponyi Albert ömtsga vállalta. Az ünnepelt kitünő, aki a készülő meglepetésről természetesen mit sem tud, ma a következő levelet intézte lapunk ősz szerkesztőjéhez.)

Kedves Szerkesztőm és
Kenyeres Pajtásom!

Azt tartja a közmondás, hogy: »öreg legény, fakó bocskor.« Azt pedig már a mi öreg Beőthy Aldzsink se tagadta soha, hogy, mondok, a közmondásnak igaza van. Hát bion (amugy palócosan) ilyen öreg bocskor volnék már én is, isten kegyelméből, kedves Szerkesztőm, meg pajtásom, az urban. Eszébe juttatják az embernek az ilyesmit, mondogatják, hogy »negyven éve ír már a mi Kálmánunk« - osztengat rájön az ember nagy csudálkozásokkal, hogy elment az az idő magától, mint tóttal a vaskarika.

Most eszmélek csak, hogy megkaptam az írásodat. Nagytudományu levelet irtál, régi pajtásom, mint az egyszeri ember. Hogy aszondod, így meg úgy, írnék valamit magamról, negyvenéves írások után. Mert itt is, ott is beszélnek negyven évről, ünnepről, rendezőbizottságról, meg új kiadásról, de mindezekről én nem tudok semmit.

Negyven év? Ugy vagyok én ezzel, mint a két máramarosi felcser, akik egyszer belejutottak a konstantinápolyi padisah háremébe. Asszonyt szerettek volna látni, de az öreg Mohamed már akkor se kedvelte a magyart. A mi embereinket megfogták, vitték a padisah elejbe.

Persze, haragudott veszettül az öreg. Sorbaveszi elméjében a büntetések válogatott sorát. (Volt, isten segedelmével, elég.) Egyszer aztán nagy eltökélés ül ki a mennyei ábrázatjára: - rendezkedik is rögtön: vinnék le a két magyart a gyümölcsös-kertbe. Keresné ki ott mindenik magyar azt a gyümölcsöt, amelyik a legjobban megfelel a szájaizének. Jönne vissza aztán a gyümölcscsel a szobájába.

No, úgy is lett. Visszajön csakhamar az egyik magyar, s hoz a kezében nagy várakozásokkal egy szép, hamvas duránci szilvát: - gömbölyüt, mint valami piros pici száj. Rendeli erre a padisah: fektetnék le a magyart, kötnék oda a padkához: - gyömöszölnék bele orrába a szilvát.

Le is kapják a mi emberünket, oszt kezdik az operációt. Jajgat szörnyen kinjába a magyar, a padisah pedig terpeszkedik a padon s elégedetten nézi az eljárást. Hát a legnagyobb jajgatások közepette egyszerre csak széthuzódik az ember ábrázata, néz az ajtó felé és torkaszakadtából kacagni kezd el, de úgy, hogy még a könnyei is potyognak.

Nagyramered a padisah szeme és dühösen rivall rá az emberre: mit nevet? Az meg kinyújtja kezét és fuldokolva a nagy derűtségtől, hebegi kacagva:

- Ott... ott jön - a társam - a társam - egy görögdinnyével!....

Hát bizony, így vagyunk, mi magyarok, kenyeres pajtásom. Azért ne is beszéljenek nekem jubileumról, meg új kiadásról, meg ezerkétszázhusz forintról, ami eddig összegyűlt, (nemzeti adakozásból! mintha bizony adakozna a nemzet!) mert én azzal úgy vagyok, hogy sehogy se vagyok. Irtam-e, nem irtam-e, negyven esztendeig: a kisujjam tudja, meg a mátészalkai esperes.

Tudtok is ti gyűjteni, ti fiatalok! A jó Beőthy Aldzsi (már én csak így hívom) az tudta a módját, isten nyugosztalja érette. Mikor a mi nagy Jókaink negyven esztendőig irt volna, velem együtt ment el a Tisza Kálmánhoz (ott lakott a régi Postaház utcába: - ma susztermester lakik ott - a mai miniszterelnöknek nem kell lakás: Bécs a rezidenciája!) - mondom, oda megyünk a Tisza Kálmánhoz, oszt' csak rászól az Aldzsi: »Kegyelmes uram, nem így kell azt csinálni. Hanem guberáljon ki az állam százezer pengőt a mi Jókainknak, mert, mondok, százezer pengő sok van az állami kasszába, de Jókai csak egy. Legföljebb kettő!«

Ki is guberáltak. Hát azért mondom, nem tudok én semmit erről az én negyven esztendőmről.

Hanem, ime, elfecsegem megint a drága időt. Bocsánatodat kérem, kedves bátyámuram meg író társam, de nekünk öregeknek, tudod már, nekiereszkedik olykor-olykor a tollunk. No, áldjon meg az isten, aztán el ne felejtsd a te öreg barátodat

a jubilánst.

P. S. Tisztelt Szerkesztő ur! A fenti levelet a tárcarovatban tessék kiadni, vasárnap, nagyított betűkkel. A száz koronát postafordultával sziveskedjék folyósítani. Husz koronát kérek külön a levélben előforduló adomáért, amelyet át kellett alakítanom. A humort beleszámítom a száz koronába, de a levél végén lévő ellágyulásért tiz korona többlet számítandó be.

Kiváló tisztelettel
Fenti.

MR. LAPOSI JUTKHA

(A »Bárgyu Érzelmek« című regény harmadik része.)

(Az előbbi folytatások rövid tartalma: Laposi Amanda, közéletünk hirneves művésznője, végre megöregszik bár, - ilyenek a művésznők, - nem akar. Leánya, a sápadt és komoly Jutkha ellenben folyton tanul, tanul, fehér leányszobájának félreeső zugában és viszont. Föláldozva fehér leányálmait egy napon tobzódó anyja elé lép és halk, de férfias hangon bejelenti, hogy időközben tengerészkapitányi oklevelet szerzett és már meg is bízták egy angol Dreadnaught vezetésével, mely alkalommal a Mr. - Mister - előnevet kapta. A mult heti folytatásban a művésznő elájult, ellenben Jutkha egy régi ismerősével találkozott, melyhez feleségül ment, de aznap este fehér leányszobájában egy néma könyvet törült le szívéből, egy régi, kedves emléket, álmot... melyről egyébiránt még szó lesz a regény negyedik részében, a »Nyálas Vackok a Nagyközönségnek« címűben. Lapunk előfizetési ára: egész évre 36 korona, vidéken bérmentve.)

A gyergyói intelligencia.

A kisvárosi társasággal összeférni sehogysem sikerülván, Mr. Laposi Jutkha, a tengerészkapitány, egészen visszavonult csendes, békés leányszobájába. Csöndesen tanulgatott, élt hivatásának, hűséges matrózai körében.

A pletyka pedig, melyet méltán nevezhet e regény írója ezerszemű szörnynek, dolgozott tovább ez ellen a kedves, egyszerű és szerény kis teremtés ellen, amint azt mult vasárnap láttuk.

- Bizony, Jutkha, kis Jutkhám, - mondotta önmagának szelid resignációval a derék kis teremtés, egy reggel, mialatt dörgő hangon osztogatta a parancsokat, - (rum-kiosztás volt) - bizony, kis Jutkhám, az élet már ilyen. Hiába, a nő csak nő, törekeny és támaszra szorult. Hja, ja. Pizony, pizony.

És csendes, szelid resignációval mászott föl az árbóc tetejére, a lelkiismeretes tengerész nyugodtságával nyakonverve egy kóválygó hajósínast, amely elájult.

A pletyka, az ezerszemű szörny, áskálódott és dolgozott tovább. Mit lehetett tenni? Várni, békében, szeliden.

Protzné zsurjain indult meg a lavina a Jutkha kedves, jóságos kis feje ellen, melyet oly szépen fogott pedig körül a kecses Gretchen-frizura. Szibary, a vén lóköttő, a nyugalmazott tengerész terjesztette a híreket. Hogy Jutkha nem ért, nem érthet a mesterségéhez.

Az életben bizony előfordulnak ilyen dolgok, az emberi gonoszság és gyarlóság éppen ilyen kedves, ártatlan teremtés ellen fordul. Kedves olvasóim bizonyára tapasztalták már ezt, jövő vasárnap még érdekesebb lesz, mert a vén kádi, akármilyen öreg-böreg világcsavargó, azért neki is megdobban a kerges-retkes szive ott a mellény alatt, ha szerelemről van szó. Előfizetés egy egész évre 36 korona.

Az ellenségeskedés végre nyíltan kitört és összezapott a Jutkha szerény, jó kis feje fölött. Bojkottálták őt a társaságból.

Egy mérges, viharos éjszakán aztán felverték Mr. Laposi Jutkhat fehér leányszobájában, ahol rejtett, titkolt álmait aludta... Gyorsan magára kapta ruháit és felrohant a fedélzetre. Egyszerűen és okosan intézkedett. Egy megtört, kétségbeesett ember térdelt előtte: Szibary.

- Kapitány ur... - dadogta sirva... - kedves... kedves Jutkha... mentsen meg engemet... az istenért... bocsásson meg azért, amit ellene elkövettem...

- Ne féljen, - mondta neki Jutkha, nyugodtan és jóságosan, - most a tengerészkapitány vagyok és tudom hivatásom kötelességeit. Mondja: áá...

Szibary remegve engedelmeskedett és Jutkha egy üvegcsé tartalmát beleöntötte szájába. Szibary azonnal megkönnyebbült és zokogva, megtörve borult az egyszerű, kedves teremtés lábaihoz bocsánatért esedezve.

Jutkha azután nyugodtan lecsendesítette a vihart. Azután hazament, fehér leányszobájába, ahol megfésülte az ő szokott, egyszerű és kicsit bánatos modorában, gyönyörű haját és szomorúan mosolygott.

A gyergyói intelligencia vasárnap ünnepélyesen bocsánatot kért a kedves, jó kis teremtestől. De hajh! a néphangulat olyan, ugyyszólván, mint a tenger: - mint az, hullámszik és mint annak, nagy feneke van. Mr. Laposi Jutkhának még lesz alkalma erről meggyőződni, - amint azt látni fogjuk, ha még jövő vasárnap is élni fog a vénséges kádi, az ősz világcsavargó, az elaggott de még fiatalszívű globetrotter, a reszkető aggastyán, a végelgyengült vénség, aki már nem tud feltápáskodni a szőnyegről, de a szivek-vesék titkát még szívesen kutatja.

A BŐR

(Három részben, 114 színesen vetített képpel és 18 mozgófényképpel. Az »Uránia« tudományos színház részére Pekár Gyula ur távollétében és helyett.)

I. RÉSZ.

A bőr fejlődése (Felolvassa a drámai hangu). (Kép: Brengheltől, a »Fiait felfaló Krónosz.«)

Bőr! Te fontos, nagyjelentőségű anyag! A te hatásod, szereped az emberiség történetében lebegjen a szemünk előtt ez estén. (Zene.)

Már a régi görögöknél találjuk a bőrt. A monda szerint Krónosz, midőn fiait felfalta, azokat szőröstül-bőröstül falta fel. Ime. A mitológiában (Kép: Mitológia.) számos, érdekes példáját találjuk az állatbőrök viselésének. (Kép: Páris és a három istennő, Margittaytól.) A délceg Páris valószínűleg tigrisbőr átvételt viselt, midőn a három istennő vitáját egy aranyalmával intézte el! Ó, gyönyörű görög hitrege! Ó, napsugaras Hellász! (Kép: a római Colosszeum.) Akkor még boldogok voltak az emberek... Szerelem és bor, dal és szerelem aranyfüzére kötötte össze az ifju emberiséget... S bőrtömlőkből itták a mámorító thamosi bort rózsakoszorus lakomáikon...

(Mozgófénykép: Lucullus ebédje a »Pityókás Augusztai császár« című tréfás bohózatból. Zene: Wagner: Feuerzauber.)

De riadjunk fel édes álmunkból. (Kép: Sátrak a Missisipi mellett, az »Illustration«-ból.) A bőr, bár még cserezetlen állapotban, nagy szerepet játszott már a régi asszir népek történetében is ebből az anyagból készítették, amint ez a kép bizonyítja. (Kép: II. Ulászló, Madarász festménye.) Sardanapalról beszélnek, hogy egyszer így kiáltott fel: »Bőr és asszony! E kettő kell nekem!« S az egyiptomi gyönyörű piramisok (Kép: Cheops piramis.) Eléggé mutatják, hogy a bőr már az ókorban mennyire fontos, mennyire keresett, mennyire jelentős cikk lehetett... Pedig akkor még nem is csergették. Kr. e. 227-ben Ninivében (Kép: Messzina a földrengés után.) egy varga jött rá, hogy a cserlevelek váladéka mily puhává, lágygyá teszi a bőrt, ha áztatják... S ime, új korszak nyílik meg az emberiség előtt! (Kép: Péter apostol, a »Quo Vadis« című regényből.) Az ipar, a haladás, a létért való küzdelem sivár, de nagyszerű szolgálatába szegődik a büszke cserág, mely egykor a thirzusos költő homlokát fogta körül a dicsőség sugarával!... Soha vissza nem térő, csudaszép ókor! Mélabus szeretettel tekintsünk vissza még egyszer a te boldog egedre... mielőtt elbucsuznánk tőled...

(Mozgófénykép: Miss Isadora Duncan görög táncai, színes. Zene: Debussy, Peleas és Melisande.)

Függöny.

II. RÉSZ.

A bőr és a középkor. (Felolvassa: az éneklő hangu.)

A lerombolt Róma törmelékeiből azonban új nemzedék bontotta ki szárnyait! (Kép: Rafael, Attila, Róma falai előtt.) Bőrkacagányban száguldottak keresztül Európa testén a barbár hordák (Kép: hordár.) hogy új levegőt, új erkölcsöket oltsanak a rothadó

társadalomba. Jöttek a hunok, magyarok... jöttek a törökök. (Kép: a Szófia-templom Konstantinápolyban.) A középkor sötét napjaiban (Mozgófénykép: a spanyol inkvizíció. Zene: Varázskeringő.) a bőrnek igen nagy szerep jutott. A gyönyörű színezett olasz szattyán-bőrök (Kép: kalotaszegi varottas.) világhírűvé lettek csakhamar. Hiresek voltak Medici Katalin himezett bőrpapucsai, amelyekkel a rettenetes nő ugyszólván gázolt a vérben... (Kép: vér-preparáció, mikroszkópban, az anatómiai muzeumból 2.b) 2.)... De fordítsuk el tekintetünket e borzasztó látványtól s lássuk, mily szerep jut nálunk a bőrnek, egészen századunk elejéig. Büszkén mondhatjuk: a magyar bőr mindig kivívta a külföld tiszteletét! (Kép: A szabadság-szobor New-Yorkban.) Fáklya gyanánt világított előttük a magyar gyártmány, mely ebből a tejjel-mézzel folyó (Kép: a Tisza.) országból származott... (Kép: Alföldi csendélet.) A legváltozatosabb bőrök kerültek ki ebből a szép és daliás korból, melyről elmondhatjuk a költővel:

»Emlékezzünk régiekről...«

Szép és daliás kor! Mikor még nyugodtak és boldogok voltak az emberek, s önök, hölgyeim, még nem viseltek ilyen nagy kalapot!... (Derűlség.) S önök, uraim, még nem álmodoztak - automobilról! (Derűlség.)

(Mozgófénykép: A Henrik herceg automobilutja, most érkezett. Zene: Gluck, Quartett.)

Függöny.

III. RÉSZ.

A ma bőre. (Felolvassa a dráma hang.)

A civilizáció, a fejlődés, a technika csodáinak korában, teljes fejlettségében, óriási jelentőségű iparként láttuk magunk előtt a bőrt.

Szédítő gépekkel, óriási gyárakban (Kép: A káposztásmegyeri vízművek.) tisztítják! cserzik, színezik a bőröket, a legkülönbélebb célokra! Mindenféle célra! (Kép: Ganz és Társa, vasöntő műhely.) De lássuk, hogyan készül a bőr, míg alkalmassá válik azokra a célokra, melyek szemeink előtt elvonultak.

(Mozgófénykép: I. Szalámitömlés a szegedi telepen. Szeletelő- és tömögépek a belekbe szoritják a vagdalékokat. Zene: Berlioz: Flüchtiger Gedanke.)

II. Csavargyártás, mozgó-tengelyes kettős átvitelű gépekkel, zöld üveg. Piros és lila világítás. Zene: Si vous n'avez rien a me dire... (Oboán.)

III. Halászat duplahálóval, pikkelylevakarás. Zene: Beethoven, gyász-induló, hárfán. Piros üveg.)

S most el kell bucsuznunk a bőrtől! Az ujkor diadala az, hogy annyi embernek munkát, kenyeret, megélhetést kölcsönözhet az ipar, mely mindnyájunk üdvén, kényelmén fáradozik. (Kép: egy maori-főnök.) Gondoljunk otthonunkra, gondoljunk szeretteinkre, a kiknek boldog nyugalmáról kérges, de derék munkáskezek gondoskodnak a gyárak füstös levegőjében! Megértés és munka jelezze utunkat: - s akkor boldog békével hajthatjuk nyugalomra fejünket egy új kor pirkadó hajnalán!...

(Kép: Alkonyat a Quarneron. Színes. A pirosság hátul lassan sötétül. Halk zene. Hárfa. A közönség sirva megy haza.)

A „KERGÉK” KÉPKIÁLLITÁSA

(Végre rájött a kezdő író, hogy az érvényesülés egyetlen módja nem a műírás, hanem a műbírálat.)

Művészi egyesületeink között nagyon szimpátikus helyen áll ez a fiatal társaság. Csupa feltörekvő fiatalember, bohémek. Így nevezi őket elnyagगतott murgeri reminiscenciával a közönség, amelyet azonban - bocsánat a görögös erejű szóhasználatért - mi lepökünk. Ma már minden kissé beavatottabb intellektus érzi, hogy a festőművészet többé nem térbeli tényeknek vallomása, - hanem egészen egyszerűen és szimplán: a lelki megvadulások szintétikus felületjelzése, mely a szín-pamatok vászonítása által adódik. Aki ezt nem akarja bevenni, aki makacsul ragaszkodik hozzá, hogy a vásznon a dédanyja térdkalácsának a többi részeivel való összefüggését keresse: - avval mi nem törődhetünk tovább. A közönség menjen a maga útján, mi is megyünk a magunkén. Punktum.

Ezután a bevezetés-féle után térjünk az egyes művészek méltatására, helyesebben megértésére. Megérteni, megérteni. Ez a mi hivatásunk, szándékunk, hitvallásunk. De a közönség nem akar érteni, tehát le van fujva.

Itt van mindjárt az első teremben a mesternek, Fringia Ferencnek egypár keményen átérzett, erős marokkal megmázolt vászna. Fehér valeurök lágy tusakodása letartott szinfoltok között. A világitási szempontok tragikus erővel érvényesülnek: diszkrét lógás a rajz és tónus között. Ennyi. Különösen 3. számú képe a »Férfi Nizzában, fekete alsónadrágban« - merész megoldása a színek és kontrasztok problémájának. Az ég (vagy tenger?) velőtrázó kékségébe bizonyos ironikus ecsetlendülettel rajzolódik bele egy halványszürke folt. Merész, hatalmas ötlet! Ezt a képet egyenesen oda merjük állítani dr. Gaugin vásznai mellé. (Na még majd félünk! Fringia Ferenc széljegyzete.) Valami belső differenciálódás nem tagadható meg a mestertől, - de végre is, színek, színek és színek. Ő a színek ura. És ez nem színekura. Haha, milyen jó vicc. Ez is képzőművészet. Valeur, valeur. Letarlás, differenciál, integrál. Gummi Reisner, Harisbazár. De hát a közönség...

Hanem itt van Ferdei. Borongó, hedonisztikus lélek, - talán beardstylekedés? Nem. Puritán, fázós láng huzódik meg erotikus vonalaiban, valami kacszázó görcs, lidérces vitustánc. Lemondó tombolása a lélek hideg sarának. Gondolatok, örületek. Zokogások. Halk, átszellemült bőfögés. Méla bárgyulás. És nagy, nagy, nagy. Röviden szólva: itt egy letartott, igen, letartóztatott egyéniséggel állunk szemben, (Pardon, »letartóztatott« talán erős, - Ferdei széljegyzete.) mely dadogva, diadalmasan tör előre. Ez is jelenség: folt. A közönség dögöljön meg.

A kakszigetmonostori kolónia egyik legtehetségesebb tagja mutatkozik itt be nekünk bélkorogi Gicspancs Jenőben. Tisztán emlékszünk még a párisi »Indépendant« egyik külső helyiségében kiállított képére: »Fiatal leány a tükörben képmását homlokon csókolja« - mely akkor feltűnést keltett. Mostani foltjaiban a felület lemezes, kapargált megdolgozására törekszik, és néha meglepő hatásokban domborodik ki. Kép-cimeiben is ujitó, természetességre törekszik. »Fehér fal, üresen« igen értékes darab, valamint a »Nagynéném ruhában, egyik ujját bedugva« című is. Az »Ülő férfi szándékosan elrajzolt fülekkel« című kép tónusában erős. Szimbolisztikus vásznai közül még a »Látomások az emésztés világából« érdemel említést.

Egészen új a társaságban Cumpli Armand. Fiatalság, ifju motívumok, a meglátásnak valami atavisztikus dühe árad ki ebből a fiatal mesterből - mindössze tízéves, úgy mondják, de agg

lelke van. Ecsetjével valósággal ostromolja a vásznat; szín-örvényeket köpdös, szikrázó melankóliával. Nobilis plasztika liheg a kezevonásában. És mennyi finom, hogarthi humor van például abban, hogy hol négy, hol hat lábujjal rajzolja alakjait. Mennyi raffinált primitívség! Néhol keresztet rajzol a grafikailag ábrázolt emberek hasára. Csak vonalak, vonalak - és primitívség! Ez magában zsenialitás. Egyik vászna előtt csodálkozva állott a naiv közönség, merész, érdekes tanulmány, egész primitív öserejében ideállítva. Szürkés, puha vásznon egy sárgásbarna folt, elfolyva. Címe: »Ezt nektek«. A kép technikájának, újszerűségének, témájának bonyolultságával annyira meglepett, hogy behatóbban akartam tanulmányozni, de valami olyan penetráns szag áramlott, hogy abba kellett hagynom. A közönség is orrát fintorgatva ment tovább. A közönség sajnálatra méltó, nem ért, nem ért.

Utoljára hagytam a kiállítás fénypontját. Pökökrá Imre »Köd« című képe a legkészebb, legerősebb munka a kiállításon. Itt tisztán tompítási eszközökkel sikerült egy teljesen egységes, éterien finom felületet kapni, mely nűánszokban folyik össze. A superlatívusoknak nem vagyunk barátja: de ez a kép határkövet jelent hazai képzőművészetünkben. A színek, valeurök, foltok önállósága, a kontrasztok szőrös, prerafaelistikus visszaverése - mindez mély, belső művészet. Letompítása a színskálának - abszolút letompítás, - átértzett, mély tompaság, tompa fejjel készült. E képről külön fogunk még egyszer beszélni - most csak annyit jegyzek még meg, hogy a Pökökrá névvel még találkozni fogunk Filippinél!!!!...

(Lapzárta után kapjuk a jelentést, hogy az említett »Köd« című képet a szolgák tévedésből befelé a falnak akasztották volt fel - és így kritikusunk látogatása alkalmával csak a kép háta volt látható, amelyen a művész családjával ebédelni szokott, kirándulások alkalmából. Miután kritikusunk már elment a szerkesztőségből, azt hisszük, az ő nevében visszavonhatjuk a fenti kritikának erre a képre vonatkozó részét.)

VEGYES - Magyar ujságírás -

A regény- és drámairodalom, valamint a költészet terén kifejtett nagysikerű működése végre meghozta a kezdő írónak a jutalmat: az »Éhes Ujság« szerkesztője alkalmazta őt lapjához, 10 órákor este, és azonnal megbizta őt a »Vegyes« rovat megírásával, mert fél 11-kor zárják a lapot.)

- **Gyomor a mellben.** Az amerikai Neverhasbeen kerületben egy öregasszonyt meg kellett operálni, mivel gyomrában állandó szurást érzett. A has felbontása után az orvosok legnagyobb meglepetésükre azt találták, hogy az öreg nőnek tulajdonképpen tüdőgyulladása van, csak hogy tüdeje nem a mell-, hanem a hasüregben foglal helyet, míg gyomra fent, a bordák között van a szerencsétlen nőnek. E mellett a tüdő-szárnyak egészen le vannak koppasztva és a gyomor-falról az összes vakolat lemállott. Orvosi körökben érthető feltűnést keltett a csudálatos abnormitás, amelynek senki sem tudja magyarázatát adni.

- **Földalatti repülőgép.** Érdekes tervvel foglalkoztatja a londoni egyetemet egy Malace nevű japán mérnök. Arról van szó, hogy London és Liverpool között rendes repülőgép-járatokat létesítsenek, oly szerkezettel, melyet a föld mágneses ereje hajt. E célra üreget ásnak a föld alatt, mely a két várost összeköti. Ebben a földalatti üregben közlekednék azután a repülőgép, amelyet evezők hajtanak a csatorna fenekén felfelé sajtolt vízben. A repülőgép tiszta alumíniumból van és két motorral bír, melyek repülés közben angol néphimnuszokat játszanak. Azt mondják, már eddig is igen szép eredményeket ért el a fiatal mérnök: találmányát a szabadalmi irodában mutatta meg, ahonnan egy ablakon röpill ki.

- **Strucc és pávián.** Lapunk patagóniai tudósítója jelenti a Tüzföldről: Az itteni intelligenciát nagy izgalomban tartja egy érdekes eset. A város közelében egy barlangot találtak, amelyben jól kifejlett strucc ült átellenben egy páviánnal. A strucc éppen tojásait keltette ki, melyekből, a szemlélők legnagyobb meglepetésére egészen különös állatok bujtak elő. Ezen állatoknak négy kezük van, két nyakuk és egyetlen, teljesen kifejlett strucc-fejük. A különös az, hogy ez a fej kifejezésben teljesen hasonlít egy pávián arcához, főleg a csőr és szemek körül. A természettudósok azt hiszik, hogy itt egy sajátos kereszteződésről van szó, mely ezeket a lényeket létrehozta. Az állatokat a muzeumban helyezték el, mely azonban, sajnos, leégett.

- **Hogyan írnak az írók?** Igen érdekes némely íróknak az a szokása, hogy csak bizonyos körülmények között és környezetben tudnak írni. Schillerről beszélnek, hogy ládájában rothadt almákat tartogatott, ezeknek szaga inspirálta őt írás közben. Herdernek ugyanaz a szeszélye volt, de ő e mellett még szilvát és mandulát is rothasztott, melyekből a kukacot kiszedte és gondolkodás közben két bal-zápfoga közt lassan morzsolgatta őket. Baudelaire egyáltalában nem tudott írni, ha a hóna alatt nem volt két reszelő; míg Meredith nyakig hideg vízben ült, ha alkotott, fején egy tál rizsszel. Diderot éjjel írt, az ágya alatt, keresztbefektetett lábakkal, fejét ötpercenként sósavas vízzel telt tálba mártva. Heine verseit egy falhoz támasztott csőben írta, amelyben folyton csuszott. A mostaniak közül D'Annunzio csak úgy tud írni, ha fejével lefelé lóg és fülét egy gőzmozdony lendítő kereke horzsolja.

A mi íróink közül Herczeg Ferencről tudtuk ki, hogy írás közben mozgatja az ujjait és fejével gondolkodik. Ambrus Zoltán néha aprókat, rövideket felhorkan, mikor gyönyörű regényeit alkotja, és fogait összeveri. Molnár Ferenc, a Dayka-Gábor-társaság tagja, csodálkozó arccal ír, baljában két könyzacskót csörgetve és egy rekeszizmot. Ady Endre aloe-virágokon ül, jobb lábát Zarathusztrán tartja és fejét elfordítja, mert undorodik az írástól. Legföljebb

tizennyolc verset ír egy nap, bánja is ő, bánja is ő, bánja is ő. Heltai nem tud írni, ha a szobában van még valaki és közben dobol az ujjával. Gárdonyi egyáltalában nem tud írni, ha két mécse van az asztalon és a kályha nem füstöl. Porzolt Kálmán egyáltalában nem tud írni (Itt levágták, mert már tele van a »Vegyes« rovat.)

III. KÜLFÖLDI PRÓZA

GORI ANDREJ MELLÉNYE

I. Fejezet.

A hamvaskék alkonyat bágyadtan világított be a terrász üvegtáblái között, melynek párkányán egzotikus virágok szövögették az árnyékok hosszú, selymes gobelinjét. Két fiatalember ült egymás mellett a halványrózsaszín tabouretten és hallgatagon cigarettáztak. Az egyik lány, csudálatosan szép körvonalaiban egy gyöngéden kifejlő lótuszvirághoz hasonlított, de e mellett valami határozottan nőies volt benne. Szája és orra, mint két egymásbahajló dhália-szirom, remegett a belső izgalomtól.

A másik férfi, akinek ujjai hosszúak és hajlékonyak voltak, hátravetette magát.

- Górián! - mondotta halkan és mélyen, - miért tesz úgy, mintha gondolkodnék? Ön oly szép, hogy nem érdemes gondolkodnia.

- De hát akkor mi az élet? - kérdezte Górián és felállott, mint egy görög szobor.

- A kiváltságosak szórakozóhelye! - vetette oda könnyedén lord Para Dox, - olyan szalonféle, amelyben csak uriembereknek szabadna lenni.

- De hát én, én... sóhajtotta Górián és elmerengett.

- Ön megérdemli az életet, Górián. Legyen az ön végső törekvése mindig az, hogy ne kelljen törekednie.

- Tehát, tehát akkor...

- Mitől tart ön, Górián? Még mindig nem látja, hogy az élet akkor szép csak, ha legyőzzük? Keresztülgázolni önmagunkon és a világon: ez a művészi élet titka.

- És hiszi ön ezt, lord Para?

- Dehogy, hiszen akkor nem mondanám. Az igazságok nálam csak arra valók, hogy rokonszenvessé tegyék a tévedéseket.

- És az őszinteség...?

Lord Para egy könnyed mozdulatot tett.

- Nos, az őszinteséget is szeretem, mikor előnyösebben alkalmazható a hazugságnál.

Felállt, odament Góriánhoz, kezét a fiatalember szoborszerű vállára tette és ünnepélyesen szólott:

- Górián! - az élet öné! Éljen egyéni életet! Éljen művészi életet! Mutassa meg az embereknek, hogyan kell átvarázsolni az életet művészetté és a művészetet életté! Minden, ami önzés, emberi. A mi célunk e földön, hogy impressziókat termeljünk és megvessük az igazságot. Tagadni kell a létet, hogy élvezni tudjuk. Most pedig menjünk az estélyre. Nyissa ki az ablakot, hadd legyen becsukva.

- Nem értem...

- Nem érti? Akkor ez egy aforizma.

II. Fejezet.

Snazil, a szabó, ott ült az ottománon és elmerülve szemlélte Goriánt.

- Elhoztam a mellényt! - mondotta komoran.

Gorián átvette a művet. Gyönyörű, fehér atlasz-mellény volt. Sokáig nézte és tetszett neki.

- Ön remekelt! - mondotta Snazilnak.

- Igen, - válaszolt amaz révetegen. - Az életemet varrtam beléje. Minden eddigi alkotásom hazugság és reménytelen küzködés volt. Végre megtaláltam önmagamat. Egyéniségem, létem problémájának a megoldása itt fekszik ön előtt e mellényben, Gorián.

- Igazán kedves! - mosolygott Gorián. Snazil letérdelt, esküre emelte kezét.

- Szeretem önt, Gorián! - szólt. - Az ön egyénisége fáklyaként áll az életemben. Lelkem minden atomja az öné, ön az én hitvallásom.

- Na jól van kedves Snazil, - mondotta Gorián gyermekes szórakozottsággal. - Most pá magának.

Snazil kiment, míg Gorián elégedetten dült végig a szófán. Ó, neki is tetszett ez a mellény, mely vakító ragyogásában, szikrázó gyöngyházgombjaival az ifjúságot, a szépséget, a reményt sugározta ki magából. Fölvette és kiment az utcára. Ártatlan, kíváncsi lelke egyre azon tündött, hogyan valósíthatná meg a lord Para mámorító ígéreteit az életről.

Egy gyönyörű, virágszerű leány jött vele szemben az uton. Gorián odament hozzá, szerelmet vallott neki és megkérte feleségül. A leány karjaiba omlott, mint egy önfedelt azaléaszírom, melyet a szél röpit.

Rajongó boldogsággal rohant Gorián a papért. A leány ott várt rá az utcán. Mikor visszatértek, még mindig ott volt, de az egyik fülének a cimpáját másképp tartotta, mint előbb: legalább Goriánnak úgy tetszett. Egész művészi énjé föllázadt, keserű düh ragadta meg és nyakonverte menyasszonyát, aki sirva omlott lábaihoz. Gorián azonban elrugta magától és otthagyta a porban s belső haragtól rózsás pirban égő, gyermekesen naiv kifejezéssel hazament. A leány némán lehajtotta fejét és közben marólugot ivott. Gorián otthon leült az indiai mahagón-fából készült Louis XV. kanapéra és olvasni kezdett.

Egyszerre mellényére nézett és a vér megállt ereiben. - Mi ez? - kiáltott és összeborzongott.

A mellényen egy hosszú, vigyorgó ránc huzódott végig, mely gonoszul és gunyosan, kegyetlenül meredt a szemébe. Odahajolt, jobban megnézte és meggyőződött, hogy nem tévedett.

- Mi ez? - kérdezte újra.

És ekkor mindent megértett. Ez a mellény volt hivatva az ő második énjét viselni, az ő bűneit és gonoszságait, a művészi élet borzalmas gyönyöreit. Valahányszor a jövőben elkövet valamit, ez a mellény meg fog változni, míg ő változatlan és szép marad. Hát ilyen volt ez a mellény.

III. Fejezet.

Hatvan év mult el. Gorián még mindig szép és ifju volt: ártatlan és tiszta szemeiben valami gyermekes, szinte naiv üdeség tartotta magát.

Gorián szép életet élt: megvalósította lord Para eszményét a művészi életről. Ázsiából puha, turáni szöveteket hozatott és szobáit befödte velök. Voltak gyönyörű szövetjei, szobrai: vett drágaköveket és ausztráliai gonggonghangszereket. Volt három halványsárga velencei tükre és gyémánt kezelőgombja, mely a villanyfényben türkizkék színben égett.

Gyakran fürdött, hogy bőrének likacsos simaságát megőrizze. Hogy arca üdeségét megtartsa, leszokott a gondolkodásról, mely lord Para állítása szerint megnyújtja az orrcsontot és az állat.

Időközben elolvasott egy könyvet is, amely annyira megtetszett neki, hogy mégegyszer elolvasta. Azután tizenkét példányt bekötetett ebből a könyvből, különféle színű selymekbe kötötte és tizenkét faragott elefántcsontállványon tartogatta őket szobájában. Néha elment társaságokba is, ahol bámulták szépségét és ifjuságát.

És a művészi életnek ezeket a borzasztó, sötét bűneit nem ő, hanem a mellénye viselte. Mig ő üdén és fiatalon tobzódott, addig a titokzatos mellény egyre ráncosabb, gyűröttebb lett: fenyegető jelek gyanánt huzódtak rajta végig kísérteties, sárga kopások; ásító, petyhüdt lyukak, melyek az ő sötét bűneiről beszéltek. Goriánnak hovatovább lelkiismeretével vált ez a mellény: estefelé, mikor egyedülmaradt, kinyitotta a ruhaszekrényt és a holdvilágban megkövülve nézegette a hátborzongató látványt.

Egy nyirkos, hideg estén meglátogatta őt Snazil, a szabó. Időközben ő is kissé idősebb lett, de még mindig szerette Goriánt.

- A mellényt, a mellényt akarom látni... - mondotta hideg szomorúsággal. Az ő élete meg volt törve, művészete nem fejlődhetett tovább.

Gorián rémesen, rekedten kacagott föl. Vad érzés fogta el.

- Jőjj tehát, és nézd meg a mellényt! A te műved! - kiáltott és felkapott egy aranyművű gyertyatartót. Az elsötétített, dohszagu felső csarnokban ott lógott, vörös bársonyalapon a mellény. Gorián odatartotta a gyertyát. Az elszörnyedés kiáltása szakadt föld Snazil lelkéből. Egyszerre ő is megértett mindent.

- Ime, itt a mellény! - mondotta sötéten Gorián. - A te műved! Te kellemetlen fráter!

E szavak után mély, művészi ábrándok suhantak keresztül a lelkén. Fölvette az asztalról a kést és tizenkétszer Snazil hasába szurta. Azután sötéten elmerengett. Odakünt csatákban zuhogott az eső és nekiverte magát a gótives ablakoknak.

IV. Fejezet.

Ez időben Goriánt valami lágy szomorúság jellemezte. Érezte, hogy létének művészi fejlődésében fordulat következett be. Gyakran álruhában lejárt a tengerpartra, ahol matrózokkal, gyilkosokkal, ujságírókkal és más ilyfajta demokrata elemekkel érintkezett. Néha újabb, művészi impressziók kedvéért apróbb rablógyilkosságokban vett részt. Estefelé vénasszonyokat ütött agyon a mellékutcákban: olykor meg zsebmetszőnek öltözve, népgyűléseken szónoklatokat tartott a kommunizmus mellett. Egyénisége ezáltal újabb színeket, nűanszokat vett föl és ami fő: mindinkább közeledett az élet művészetének megoldása felé.

- Mert ez a fő! - mondotta neki lord Para. - Mi mindnyájan bizonyos mértékben állatok vagyunk. És ez emberi bennünk. Igen, el kell homályosítani az erkölcsi életet, hogy teljes fényében ragyoghasson.

Gorián azonban rosszkedvű volt.

- Mit szólnál hozzá, lord Para - szólt vontatottan - ha azt mondanám neked, hogy agyoncsaptam Snazilt.

- Elhinném, feltéve, ha hazudnál. Azonban te nem vagy képes ilyen erőteljes hatásokra. Ahhoz, hogy egy embert megöljünk: drámai műizlés kell. Tulajdonképpen minden gyilkosság ujjáteremtés: olyan renaissance-féle. De ehhez gyöngé, szentimentális lelkek valók, Gorián.

Gorián elgondolkodott.

- Az lehet - mondotta aztán. - Mégis, Para, szeretnék megjavulni.

- Erre az egyetlen mód az, ha bünt követesz el.

- Ugyan...?

- Valóban. Végeredményben csak azért követünk el bűnöket, hogy a javulás gyönyörét élvezni tudjuk.

- Te cinikus vagy.

- Ez onnan van, mert tulságosan látgy a szívem. És mert ismerem a nőket.

- Para, Para, mit tegyek tehát?

- Osszd szét egyéniségedet, hogy megmaradjon neked. A lélek legfőbb törvénye, hogy imádja a testet. Legyünk rabjai a szabadságnak. Minden elviselhető, amit nem tudunk kitartani. Az elveteműtség ornamentika a lelken. A hideg nem más, mint meleg. Az a magas, ami alacsony. A zöld, az csak átmenet a piros felé. A csunya az szép. A macska, az kutya. A fehér, az fekete. A világ, az egy aforizma. Én vagyok te, te vagy én, ki a számár, te vagy én?

E szavak után, melyeket örült, fokozódó gyorsasággal hadart el: lord Para egy könnyed mozdulattal a fejére állott és lábait ruganyos ütemekben ingatva, kísétált az ablakon keresztül.

Gorián egyedül maradt. Fásultnak érezte magát. Aztán egyszerre könnyekben tört ki és elhatározta, hogy megjavul. Igen, lemond az életről és szebben rendezi be, mint eddig.

És a mellény, a mellény? Nos tehát, igen. Ki fogja mostani a mellényt. A mellény ismét szép lesz és tiszta és méltó hozzá. A javulást meg fogja érezni a mellény is, újra üde színekben fogja visszaverni az ő elpocsékolt ifjúságát.

De amint a mellényre nézett, egyszerre elsötétült. Nem, nem, ez a mellény örökké viselni fogja az ő bűneit. Sötét, vörösesbarna foltok huzódtak róla lefelé. Gonosz, durva szakadások torzították el felszínét. Véresen és foltosan szemébe nézett az elhalványuló Goriánnak.

És Goriánt egyszerre dühös gyűlölet fogta el. Ah, véget vet ő ennek a gyötrelmeknek! Vérbenforgó szemekkel nézett körül és meglátta az asztalon fekvő papírvágó-kést. Fölragadta és egy dühös pillantással felszakította vele a mellényt, markolatig döfve a hajtókába.

A szerencsétlen fiatalember dühében egészen megfélekedezett róla, hogy ő is benne van a mellényben.

Mikor a berohanó szolgák megtalálták, arca és termete eltorzulva, meggörnyedve meredt a szoba tetőzete felé. Hosszu, fehér szakálla nőtt és homlokán teljesen ki volt fejlődve az a három bibircsók, mely eddig észrevétlenül lappangott üde vonásai között. Szája petyhüden lógott szakállába.

A mellény azonban ragyogó és fehér volt, mintha abban a percben hozták volna haza a pucerból.

A VASALÓGYÁROS

(Gépészmérnöki szakregény, huzagolt és hengerelt érzelmekkel. Az előforduló vasalók a párisi Thonet-cég gyártmányai. Páris, 1883., tout droit reservé. Kiadja: aki bevette.)

I.

Egy gyönyörű, tavaszi délután a maussadeville-i kastély parkjában sétált Obscure, a főuri lak huszéves leánya. A magashosszmetszet: 2 m.), szőke hölgy arcán már e percben ott honolt az a gőgös, nemes büszkeség, mely oly nagy szerepet fog játszani e regény második kötetében, a 226-ik oldaltól kezdve.

- Malaise, - szólalt meg, fölvetve öntudatos fejét e hölgy, a tiszteletteljesen várakozó komor-nyik felé; - Malaise, mi az a magas épület, mely a lemenő nap tűzében oly siváran meredez kastélyunk ősi tölgyfái közül a távol lebegő ködön keresztül?

- Urnóm, - válaszolt néma taglejtéssel az alantas szolga, - ez Derpléd Filippe vasalógyáros mint részvénytársaság.

- Ah, - mondotta a grófnő, saját, jól felfogott érdekében.

És egyetlen, széles mozdulattal elhalványuló ajkába harapott.

II.

- Ez Derpléd Filippe, - mondotta Gaston, bemutatva Obscurenek a vasalógyárost.

Köröskörül a táncolók forgataga örvénylett, grófok és márkik táncoltak a padló tükörsima lapján.

- Ön a szomszéd gyáros? - kérdezte fagyosan a grófnő, míg nemes orrcimpái remegtek.

- Az vagyok, grófnő. Itt állok ön előtt, munkásember vagyok: a vasalók egyszerű, jeltelen hőse. A szilárd tettek, nem a sok szó embere. Darabos, kiedzett egyéniségem korlátaiba nem illeszthetem be az előkelő társalgás utvesztőin elfinomult röpke szellemi játék kecses művészzel körvonalmazott követelményeinek gondtalanul csapongó cikornyáit.

A vasalógyáros ezután esetlenül meghajolt és sorba rálépett mindenkinek a lábára.

III.

- Asszonyom, - mondotta komoran az ügyvéd, - ma reggel értesülök róla, hogy önök összes vagyonukat, névleg 900.000 frank és 50 centimes-ot, elvesztették.

- Ah! - szólalt megdöbbenve Obscure anyja, az ősz főurnő, - minő csapás! Ne szóljon leányomnak. Sohasem szabad megtudnia.

- Természetesen, - bólintott az ügyvéd.

Athalie, Obscure barátnője, e napon meglátogatta a grófnőt. A XIV. Lajos-korabeli kar-székben ülve, Obscure bágyadtan nyujtotta kezét.

- Édesem, - sziszegte Athalie, - örömmel értesítelek, hogy Gaston herceg, a te volt vőlegényed megkérte a kezemet.

Obscure arcát lázas pir borította el.

- Hogyan? - kiáltott. - A nyomorult aljas! - De hirtelen legyőzve magát, nyájasan tette hozzá: Örülök, drágám.

A büszkeség győzött!...!...

- Gaston herceg! - jelentette az inas.

- Várjon! - kiáltott Obscure egy hirtelen, rémes bosszutervtől elhalaványuló arccal. - Hozassa ide azonnal, per zsup, becsomagolva, Derpléd Philippe-t, a vasalógyárost.

Mielőtt még Gaston beléphetett volna, a csomag megérkezett.

- Gyáros ur, - mondotta bosszútól lángoló szemekkel Obscure, - nincs sok időm: legyen szives, kérje gyorsan a kezemet és jegyezzen el magának. Nos, - tevé hozzá lázas idegességgel, - siessünk, mamlasz.

A gyáros némán engedelmeskedett.

Mire Gaston a szobába léphetett, a vasalógyáros ismét be volt már csomagolva és Obscure menyasszony volt.

- Ah, - mondotta a herceg, egy kifogástalan kézmozdulattal.

IV.

A LX. Fülöp-korabeli szalonban mélyen magábamerülve merengett Obscure, a vasalógyáros lakásán, egy félórával esküvőjük után, a XXII. Gábor-korabeli fauteuilben. Lázás pir változott arcán az ibolyakék halványsággal.

A vasalógyáros hangtalanul lépett a terembe, egy fenékajtón keresztül, melyet a IV. Lajos-korabeli inas nyitott ki előtte.

- Madame, - mondotta nyílt egyszerűséggel.

- Philippe, - szólt elhalványulva Obscure, - ön tudni fogja, mivel tartozik főuri büszkeségemnek. Remélem, mint köznép, tisztában van azzal, hogy a grófoknál az nem szokás, amire ön gondol?

- Hogyan, grófnő? - kiáltott elfojtott keserőséggel Philippe, - kegyed nem szeret engem?

- Nem, Philippe, tudja meg. E terem falai örökre zárják ön előtt. Mit képzel ön, aljas pribék, csőcselék? Azt hívé, hogy büszkeségem csarnokát beszennyezheti? Ó, köznép, megsértett nőiességem büszkeségével mondom önnek: szedje a lábát a nyaka közé és hordja el szennyes irháját, taknyos!

A férfi lelkében néma, rettenetes harc dult e metsző guny hallatára. Néhány percnyi küzdelem után győzött benne a vasaló.

- Ezó, - mondottan egyszerűen, férfiasan, - tehát a grófoknál nem szokás.

Ez volt minden. És Philippe, keblének rombadöntött oltárával, lassan haladt az ajtó felé, vigyázva, hogy a törmelékekkel be ne piszkítsa a XIX. Samu-korabeli szőnyeget.

Az ajtó előtt megállt és fenyegetve rázta ki öklét.

- Obscure, - kiáltott, - megtörlek, pedig cufelig szeretlek.

És ekkor csönd borult a kastélyra.

V.

Odakünt a gyárban, sulyosan zuhogtak a kalapácsok. Ősz volt.

Obscure és a vasalógyáros már tíz hónapja házasság. Philippe jéghideg kőkeménységű férfiassággal mérte végig a termeket. Mindennap félórát törte nejét, hűvös udvariassággal.

- Grófnő, - mondotta jéghidegen, egy forró augusztusi napon a gőzfürdőből jövet, - meghívtam kastélyunkba az ön barátnőjét, Athaliet és a herceget.

- Miért hívta meg, undorító ember? - sóhajtott az arisztokratikus körökben elfinomult nő, lázasan elpirulva, - hiszen tudja, hogy utálok őt, mint a kukoricagölgödint. Vajon mely kacskaringós istennyila ütött az ön tökféjébe, hogy a nyakamra hozza?

A demokrata hűvösen, szilárdan mosolygott.

És Athalie megérkezett. Az előkelő társaság a ...i erdőben XIIIV. Nándor-korabeli vadászatot tartott.

Athalie hercegnő az előkelőbb arisztokraták modorában kacérkodni kezdett a vasalógyárossal. Az orrát fricskázta, néha pedig felült a hátára és lovacskaát játszott. Mindezek nagyon feszélyezték Obscure-t. Akkor már szerette férjét...

- Kedves Athalie, beszélni szeretnék veled, - mondotta Obscure lázas pirral az arcán.

- Parancsolsz, édesem?

Visszavonultak a X. Miksa-korabeli terembe.

- Athalie, - kezdte szeliden Obscure, - mit akarsz a férjemmel?

- Mit akarnék, édesem? Miért e kérdés?

- Athalie, - folytatta Obscure, azzal az elfojtott szenvedélyvel, mely a felső tizezer sajátja, - ha férjemmel kacérkods, kikaparom szemeid golyóját.

- Mig én, bugta fagyosan a szép szirén, - szálankint kitépem hajaid, grófnő.

És diadalmasan kacagott az elhalványuló Obscure szemébe.

- Athalie, - mondotta elgyengülve Obscure, mig oligarcha vonásai idegesen rándultak. - Az én férjem az enyém. Miért játszol elfinomult lelkemmel, barátnőm? Szeretem férjemet. Ki férjemet akarja: úgy vágom kupán, hogy elszédül, hercegnő.

- Grófnő, nyíltan szólok veled: pukkadj meg, édesem.

- Ah, miért feszited túl gyöngye idegzetemet! - kiáltott fájdalmasan Obscure. S mig arcát gyöngye pir futotta be, kis kezeivel megragadva a hercegnő kontyát, cibálni kezdé. A hercegnő fagyos nyugalommal emelkedett föl és szépmetszésű körmeit végigszánta Obscure elhalványuló vonásain.

A főuri hölgyek viszálya feltűnést keltett. A vasalógyáros Gastonnal belépett és szelid határozottsággal rakta külön egymás hajából a hölgyeket.

- Helyesli ön neje eljárását? - kérde Gaston.

- Az attól függ, - mondta kiegyenesedve a vasalógyáros.

- Ah, rendben van, - legyintett kifogástalan eleganciával a herceg, és távozott.

- Ó férjem! ó vasalógyáros! - kiáltott Obscure és férje karjaiba ájult, tizenkét csókot lehelve Philippe arcára. De ez rideg udvariassággal lefektette őt a földre és a XIXV. Ödön-korabeli mellékhelyiségbe vonult vissza.

VI.

A párbaj másnap reggel volt a ... erdő egyik tisztásán. Feltételek: ágyu, kétméternyi távolságból, tizenkét löveg váltással, végkimerülésig.

- De hisz ez borzasztó veszélyes! - kiáltott Obscure. - Ennek nem szabad megtörténni! Férjem, férjem!

A vasalógyáros nyugodt szilárdsággal indult a párbaj színhelyére. Ekkor végre legyőzte büszkeségét Obscure. Philippehez rohant, nyakába borult s mintegy félóraig lógott azon, kérlelte a férfit.

De a vasalógyáros hidegen, törhetetlenül mosolygott s mintha észre sem venné nejét, nyugodtan megindult a nyakáról lelógó arisztokratával, aki utközben leszakadt róla és büszkeségét föláldozva, négykézláb futott a hajthatatlan férfi után.

A tisztáson szembenállottak egymással a hüs reggben Gaston és Philippe.

- Tüz, - mondotta a vicompte hidegen.

Az első lövésre kifordultak Gaston belei, aki egy előkelő kézmozdulattal jelezte, hogy folytassák.

Obscure lihegve érkezett e percben.

Nagyot sikoltott így látva őket. Azután kétségbeesve előrerohant és fejét beledugta Gaston ágyujának csövébe, hogy védje a szeretett férfit. A lövés azonban eldördült és Obscure feje lerepült...

A vasalógyáros meghatva közeledett.

- Most már látom, - mondotta egyszerűen, - hogy legyőzted büszkeséged, Obscure és méltó vagy hozzám. Tehát bevallom: én is szeretlek, csak egy kicsit meg akartalak törni.

S elismerőleg bólogatva, udvariasan megcsókolta neje kezét. Obscure holtteste boldog mosolylyal omlott karjaiba.

A KENGURU

(Norvég dráma öt felvonásban. A legszükségesebb kilencvenkét kötet magyarázattal együtt bérmentve szállítja az »Egyedüljogosított Versenykivüli Schnabsen-magyarázó Részvénytársaság Kénguru Alosztálya« vízhatlan csomagolásban.)

I. FELVONÁS

(Előkelő berendezésű társalgó Wekerke bankárnál. Borus, őszi délután. Wekerke a pamlag bal sarkában ül és ujságot olvas. Nyafson, a fia, az előtérben fel és alá sétál, balfelé. Egyik kezét néha felemeli, melylyel végigsimitja az orrát. Ilyenkor másik keze idegesen megrándul. Jobbra, a háttérben, ingaóra, mely lassan és nyugodtan jár, félhétől negyed nyolcig. Ekkor kimérten üt.)

W e k e r k e (még kiolvas egy lapot): Felhuztad az órát, Nyafson?

N y a f s o n (megáll, felnéz): Igen, felhuztam. (Féloldalt fordulva átmegy a szinen.)

W e k e r k e (halkan): Ugy. (Tovább olvas negyed nyolctól háromnegyedig.)

N y a f s o n: Még mindig esik. (Szünet.)

W e k e r k e (félíg ülőhelyzetbe emelkedik, mereven ránéz): Még mindig. Az éjjel is esett, az erdők egészen nedvesek lettek.

N y a f s o n (félíg befogott szájjal): Hjalmár itt volt?

W e k e r k e: Itt volt, miért kérdezed?

N y a f s o n (gondolkozik): Csak úgy. (Jobbról átmegy a szinen, beleakad a szőnyegbe és idegesen megigazítja. Az óra ketyegve jár háromnegyed nyolctól fél kilencig. Nyafson végigsimitja orrát.)

W e k e r k e: Mi van az orroddal?

N y a f s o n: Semmi, az a daganat.

W e k e r k e: A nagyapádnak is így volt, Nyafson, de miért nézel olyan különösen.

N y a f s o n: Igen, a nagyapámnak, különös. (Átmegy a szinen, szünet.) A nagyapámnak. (Hosszabb szünet.) És Hjalmár kis leányának. (Nagy szünet.) Hjalmár, nagyon szegény, Hjalmár. (Teljes szünet.) A daganattól van. (Vakáció.)

W e k e r k e: Most elmegyek, Nyafson. (Jobblábbal lelép, lassan kabátot vesz, elmegy. Egészen besötétedik, kívül permeteg eső.)

N y a f s o n (hirtelen megfordul, az előtérbe jön. Arca végigvonaglik. Halkan.): Én is elmegyek. (Visszafordul és el. A függöny elernyedve, magától lehull.)

II. FELVONÁS

(Hjalmár lakásán, asztalosműhely. Elöl asztal, lámpával, mindenféle szerszámokkal. Hjalmár éppen egy kasznit farag, a háta és oldala már megvan, most az ajtót csinálja, aztán lakatot készít bele. B u t t a, a felesége enyvét főz kék lábosban. A lámpa füstöl: nagy bűdösség.)

Hj a l m á r (két szöget ver be oldalt, egyet belülről): A csavarok kicsik, hozni kell ujakat.

B u t t a: Hjalmár, a csavarok nem kicsik.

Hj a l m á r (visszafordul): Hogy gondolod ezt?

B u t t a: Nem a csavarok kicsik, a lukak nagyok. (Átmegy a színen, felhuzza az ablakredőnyt. Majd a kályhához lép, ebédet főz, kirakja, esznek, majd emészteni kezdenek.)

Ny a f s o n (kopog, belép): Jó napot, Hjalmár.

Hj a l m á r (felugrik): Kedves Nyafson, jónapot. Kérlek, foglalj helyet. Nos, nos? (Szünet.)

Ny a f s o n (féloldalt leül): Hogy vagytok?

Hj a l m á r: Ó, türhetően. Most ebédeltünk, a kénguru is.

Ny a f s o n: A kénguru?

Hj a l m á r: Te nem is tudod, kedves Nyafson, nekünk egy kéngurunk van.

Ny a f s o n (komoran): Egy kénguru!

Hj a l m á r: Képzeld a mult héten beugrott az ablakon, egészen váratlanul. Bent tartjuk a kamrában.

Ny a f s o n (közel hajol, titokzatosan): A kénguru?!...

Hj a l m á r: Igen, a kénguru. (Nyafson átmegy a színen, végigsimitja orrát.)

Hj a l m á r: Mi van az orroddal?

Ny a f s o n (hirtelen leül, gyorsan és akadozva beszél): Hjalmár, beszélnem kell veled. Te csodálkozni fogsz, de egyszer meg kell tudnod. (Feláll. Szünet.) Hjalmár, az én lelkemen egy daganat van. (Siket némaság.)

Hj a l m á r: Wieso? Egy daganat?

Nyafson: Már régen beszélünk kellett volna erről. A nagyapám, Hjalmár, a nagyapám. Daganat a lelken, amely felnyulik az orrba... Valami atavizmus... Az egész családukban ez a borzasztó dolog, daganat a lelken... érted?! Érted?! Borzasztó! (Alulról fölfelé borzong.) Érted?!

Hj a l m á r (nyirkos félelemmel): Érti a Kozarek!

Ny a f s o n (kitágult szemgolyókkal): Az nem baj, majd az esztétikusok megmagyarázzák. Isten veled, Hjalmár. Viszontlátásra, asszonyom. (Sietve kezet fog és el a balfenéken.)

Hjalmár (gondolkodva áll): Daganat... daganat a lelken...

III. FELVONÁS

(Hjalmáréknál. Butta vasal, Hjalmár elől ül egy széken. Nyafson.)

Ny a f s o n: Eljöttem hozzád, Hjalmár.

Hj a l m á r: Igen, igen, eljöttél. (Szünet.)

Ny a f s o n (halkan, maga elé): Hjalmár, te kénguru.

Hj a l m á r: Mért vagyok én kénguru?

Nyafson (mintha keresné a szavakat): Hjalmár megmondom neked. Én tegnap rájöttem valamire, valamire. (Titokzatosan.) Tudod, Hjalmár, rájöttem, hogy mi mindnyájan kénguruk vagyunk!

Hjalmár: De Nyafson!

Nyafson: Igen, igen, Hjalmár. Mikor tegnap megmutattad nekem a kéngurut, egyszerre világosság gyult a fejemben. És rájöttem a mi nagy, borzasztó végzetünkre. A mi lelkünk olyan, mint a kénguru lelke, amely felszökik, magasra tör -: de nem tud megállni a négy lábán. Tehetetlenül vergődünk az egyetlen erős embernek, az apámnak a lelki szívóssága előtt. Az apám feleségül adta hozzád Buttát: - pedig jól tudta, hogy neki is...

Hjalmár (derengve): Neki?

Nyafson (tompán): Neki is daganat van a lelkén. (Szünet.)

Hjalmár: Mit, mit tegyünk?

Nyafson: Nekünk egy borzasztó nyomás, egy fenyegető felhő ellen kell küzdenünk, Hjalmár. Minden erőnket meg kell feszítenünk, hogy legyőzzük a daganatot... Érted, érted...? (Idegesen mozgatja füleit.) Most elég erről.

Hjalmár: Igen, azt hiszem...

Nyafson (felugrik): Most megyek, Hjalmár, majd látogass meg, együtt vacsorázunk... (Átmegy a színen, visszafordul, halkán, de erősen.) És, Hjalmár - vigyázz a kéngurura...! Vigyázz a kéngurura!... (Függöny.)

IV. FELVONÁS

(Hjalmáréknál. Butta a padlót surolja, majd ablakot tisztít. Hjalmár fel s alá jár.)

Butta: Igen, még mindig esik. (Hjalmár a kezeit lefelé görbiti.) Mi az?

Hjalmár (különös orrhangon): Semmi. Nyafson nem volt itt?

Butta: Itt volt, megnézte a kéngurut.

Hjalmár: Jól van. (Lefelé mozgatja a kezeit.)

Butta: Wekerke eljön holnap.

Hjalmár (előregörbitett lábakkal fölemelkedik): Ugy.

Butta: Mit csinálsz?

Hjalmár: Semmi, semmi.

Butta: Bágyadtnak látszol: itthon maradsz? Tökfőzelék lesz.

Hjalmár: Tökfőzelék? (Függöny.)

V. FELVONÁS

(Hjalmáréknál. Hjalmár az ajtónál áll, jobb karja és ballába kívül van, az orra is, így beszél befelé egészen a felvonás végéig. Butta harisnyát köt keresztöltéssel. Léghuzam.)

Butta: Mit állsz ott az ajtóban, ugyan gyere be.

Hjalmár (révetegen): Semmi, semmi, a lábamat gyakorlom. Mindjárt jövök. (Kifelé rug.)

Butta: Wekerke jön.

Hjalmár: Annál jobb, annál jobb. Mindent meg kell tennünk, mondotta Nyafson.

Butta: Mit is akar tőlünk ez a Nyafson!?

Wekerke (belép): Jó napot itten. Hjalmárral beszélhetek?

Hjalmár (az ajtóban): Azonnal, azonnal jövök.

Wekerke: Mi az? Nem jól érzi magát?

Hjalmár: Semmi, semmi, - hm.

Wekerke: Egy régi tartozásunkról kell beszélnem önnek, Hjalmár ur. Kérem, nem foglalna helyet?

Hjalmár: Még nem lehet, még nem.

Wekerke (zavartan): Kérem, asszonyom, csak folytassa a kötést. Hm. (Szünet. Szürke köd. Butta azután feláll és a kamrába megy. Wekerke gondolkodva ül. Hjalmár lassan, észrevétlenül belép és helyet foglal egy széken, előrebukott fejjel, eleresztett tagokkal.)

Butta (megjelenik az ajtóban): A kenguru megdőglött. (Nagy csönd.)

Wekerke (zavartan): Hm.

Hjalmár (lassan kinyitja szemeit, előrenéz): Ké... kengoru? Bu... Butta... a ké... kengoru... (egyszerre hosszan feláll, orra megnyulik, ajka lefittyen. Két kezét előretartja, lefelé görbitve. Lábaait összehuzza, kinyújtja. Ugrik.)

Butta: Ó, Hjalmár! Hjalmár (nyelve kilóg, szemei becsukódnak, arcvonásain valami rémes, tehénszerű szelidség ömlik el. az asztal tetejére ugrik, onnan a plafonra.)

Butta (remegve): Hjalmár, megbolondultál, Hjalmár?

Wekerke: Pardon, ez furcsa.

Hjalmár (óriási ugrásokban keresztülrohan a szobán és nyeríteni kezd. Nyafson sápadtan megjelenik az ajtóban.)

Wekerke: Ime, a te műved.

Nyafson (halkan): A daganat... a daganat a lelken...

(Függöny.)

AZ OLAJ

- Regény -

Zempléni P. Zola

Gervaise háromnegyed hatkor jött haza a Rue-de-Puante-on keresztül; délután a marhavásáron volt, amiből a szoknyájának még mindig valami átható vérlészaga volt, alul, a könyökén, egy darab vörösesbarna husmaradék beleakadt egy félcentiméter hosszú szőrszáliba és ütemesen ringott.

Gervaise most fejét előretartva belépett a fürkébe és elrendezte a kulcsokat.

Anyja Plaussiausban halárus volt, a fekete Rougon leánya, tizenkétéves korában egy homályos reggel a falu aljegyzője odafektette a zsákra; azután Mourmelonba került és ott gömbölyödött le. Fivére, Claudius, a másik mourmelon-i család harmadik fia, a későbbi festőművész, akkor Antwerpenben a rue-de Foutoche-on lakott, egy éjjel nagy gyomorfájásra ébredt, de ez később elmúlt. Nagynénjük, a sánta Fouan, szintén rosszgyomru volt; később visszajutott Plassanba. Itt született Gervaise.

Most nyugodtan leült, a csapokat megigazitotta, betolta az ajtókat, majd lassan kisöpört. Az éjféle Páris ébredezett már és a Douan-utcai állami szabadalmazott sóhivatal felől vörösesbarna hajnal terjengett. A tuloldali fűszerüzletből gálic-szagot lehetett érezni, fölött elsárgult, rojtos táblán rondirással volt kiírva a tulajdonos neve, kék festékekkel, előlről hátrafelé, úgy, hogy a betűk egymásután következtek. Lejebb a lépcsőn túl, három méternyire, kissé kopott utcakő állt több más utcakövek között, jobbsarkán egy tüdővész-bacillus nézett visszafelé, a rue-de-Bombarde-ról idelátszó dom irányában és a bajuszát pödörte.

Gervaise az érett, kissé sajtszagu nők nyugodt testtartásában lélegzett, letörölte a támlákat, az üvegajtót, melyen a »Férfiak« felirat elhomályosodott, megdörzsölte és egykedvűen leült szokott helyére.

Fivére, Nana, néhány év előtt Párisba jutott, a császárság utolsó napjaiban és fehérneműkereskedést nyitott, Páris gyomrában, a Munka, Germinal, Zempléni P. Gyula.

Hirtelen fel kellett ugornia. Erőteljes, borizü hang zavarta. Ez Caboche volt, akit »nyiszlett-száju«-nak is neveztek, mert állandóan rosszszagu volt a könyöke egy darab bőrtől. Most az olajat hozta és visszafelé lépett be a fürkébe.

- Elhoztam az olajat, asszonyság, - mondotta, az egész fürkét betöltve saját hangjával; mely erőteljes, kicsit rojtosszélű torkából a száján keresztül jött. - Az ördögbe is! a disznók ugyancsak telebőffentették a hátulsó pofájukkal!

Nagyanyja Plassansból jött, a második császárság idején és visszament oda, ahonnan jött.

Caboche most részletesen kezdte a szagtalanítást: először a szürke fal felső részét kente be olajjal, az átható, nehéz olajszagot élvezettel szivta be, mely második természetévé vált. Ha ezt a szagot érezte, megvadult és nem birt érzékeivel: ilyenkor kitört belőle az állat az emberben s könyökével csontos talpát verve, fejletlen leányokat rohant meg az utcán. Ezt a munkát nagyon szerette: lassu tempóban, egyenletesen kengette az olajat. Kedvére volt ez az egész rikitősinü épület, ahol egész Páris megfordult, s egyszerű zubbonyos munkások jólöltözött hivatalnokok és magasrangu katonák kezébe adták a kilincset, mely ne tessék becsukni, magától záródik. A régi császárság minden pompája és büne elvonult itt szeméi előtt: - ide mindenki betért, s gyalog, levette minden szokásformát és sallangot, egész

megrázó, valódi természetességében mutatkozott az élet igazi, hamisítatlan, echt nyomorusága, igazi, finom, undok nyomoruság, nem csalás, nem ámitás, nemtetszőért visszaadjuk a pénzt.

Caboche most bevégezte a munkát: Gervaise féloldalt állt és háta táján valami langyos lágyságot érzett, s hirtelen összeborzongtak. A férfi még habozott egy ideig, azután hirtelen orronragadta a nőt, kiből e perc lázában csak a hust látta. Nehány pillanatig egymásnak szegezett pofacsontokkal küzdöttek és kifeszített, libegő orrukkal csapkodták egymás fejét.

- Az ördögbe is, - sziszegte az olajozó, - a piszkos disznók! Mindent elrondítanak nekem!

És hátul, a fülke homályában, a régi csapok és olajostömlők között az olajozó odafektette Gervaisét egy carbolospalak dugójára.

Unokabátyjuk Plaussansban született és 1823-ban került a katonasághoz, önkéntes ajánlkozás után.

II.

Gervaise február végén hizott le: a Place de la Gloire szürke kis épülete jól ment és a család tartós, türethető jólétnek nézett elébe a császárság második korszakában. Március elején voltak a mozgósítások, Neippéry tábornok falragaszokban hívta föl az ifjúságot. Caboche katonának vonult be és a Placetéri kutyaszőr-üzlet homályában esténként nagyon különös árnyékok suhantak a mellékhelyiségek felé. Az öreg Fouan kicsit furcsán szedte a lábait: valami undorító betegségről beszéltek, amit a vállperecébe kapott: - az első emeleten tréfásan »rohadamelle-bácsi«-nak nevezték. Ilyenkor rekedten káromkodott.

- Csak azok a r...k ne jártnák a sz...-at!⁵ - mondotta - Hiszen mindenki tudja, hogy a sánta Liza csupa b...ból meg ny...ta a szemét!...

Annyi igaz, hogy a kövér Liza szemei estefelé, mikor a tavaszi szelek rohadt ibolya-büzt hoztak az uzsorakamatra eladott és kissé már szintén rohadó ákác-erdő felől: - hogy ilyenkor a természetellenes kövér Liza szemei gyanusan gennyesek voltak. Másképp simán és nyugodtan folyt az élet, ja igaz, Germinál-anyó a talpán valami kiütést kapott, azt folyton vakarta realizmusból.

Egy napon Gervaise korábban jött haza a rendesnél és ott találta Caboche-t az olajosnál. Utóbbi időben Caboche egészen átadta magát ennek a szenvedélynek: szélesen neki feküdt a munkának, elborult, nyirkos szemekkel, vastagon rakta föl a falra az olajpászmákat. Lábai, ruhája egészen át meg át volt itatva a sulyos illatu anyagtól, melyet szenvedélylyel szivott magába. Érzése, öntudata, ugylátszik, elborulóban volt: részegen nézett Gervaise-re és megfogta lábujját. Gervaise egy percre elbódult és maga is közelebb hajolt az olajoshoz: térdeik érintkeztek, de e percben valaki sietve nyitotta ki az üveges ajtót és így nem történt közöttük naturalizmus, tessék türelemmel lenni.

XXXIII.

A nyár közeledtével Gervaisnek a higiénikus papírt kellett beszerezni és Versailles felől, az erdőn keresztül jött. Fülledt és fojtó volt a levegő, mindenféle virágok szag-válladékokat leheltek magukból, nemi betegségekben szenvedő pacsirták nyöszörögtek az ágakon: de Páris felől üdítő vitriol-illat terjengett.

⁵ A pontozott kifejezések reprodukálhatatlanok: a t. közönség felhívatik, hogy képzeljen a pontok helyébe olyan undorító szavakat, amilyenek csak jól esnek.

A Place-de-la Gloire-i ház egyik első osztályán azonban leszakadt a zsinór, úgy, hogy a csatarnarepedésből az egész anyag belefolyt a csészébe és oldalt lecsurgott az olajjal együtt. Mire Gervaise hazajött, tele volt naturalizmussal az egész fülke. Mindezt a tulzott, rettenetes, ellenállhatatlan olajozás idézte elő, mely pusztulással fenyegette a családot. Ez a nyomasztó, borzasztó nyomor julius elsején történt: az a Moltke épen ezen a napon jutott el Sedan-ig: - az a Bismarck hadisarcot követelt és az az Európa, tetszik tudni, ott valahol az Atlanti-óceán mellett, éppen világválság előtt állott és más, hasonló jelentéktelen romanticizmus történt. Szóval az egész anyag az olajjal együtt lecsurgott és Gervaise körme alá a pépszerű masszából bejutott egy darab. Aznap a fűszerüzletben Fouan apó patkánya hányni kezdett.

Anyja Plaussansban egy csatornában született, unokafivére volt Nanának, a párisi cocotte-nak. Tíz éve jutott Párisba.

- A vén X...n!! ... - ordított részegen, bődülten Caboche... Hogy kr...nának a z...jébe!...

Azzal elment.

LX.

Két év múlva Gervaise-éknek ki kellett költözni. A mértéktelen, rettenetes olajozás felémésztett mindent: a zsíros folyadék felszivódott a falakba és aláásta a padozatot. A züllött, degenerált és elpuhult nemzedéknek ama borzasztó és átkos szenvedélye, hogy olajjal akarta szagtalanítani a naturalizmust végre rettenetesen boszulta meg magát. Caboche egy napon összeesett a gödörben: hányni kezdett és minden tagjából olaj szivárgott. A kórházba vitték.

CX.

Mikor Gervaise a kórterembe jutott, Caboche éppen olajat sirt. Két apáca fogta, három zöld és megpenészedett hulla között, a morgueban. Rettenetes bűz áramlott mindenfelől.

Este volt, mire Gervaise az utcára került. Egy hordó olajba lépett. Mindenünnen olajszagu emberek vánszorogtak: az ádáz méreg felszivódott Páris összes falaiba és lecsurgott az Eiffel-torony tetejéről. Téveteg, olajos szemekkel vonszolta egy ideig testét, aztán összeesett egy gödörben.

És egyetlen, növekvő, ellenállhatatlan zugás áradt ekkor a boulevard-ok felől, az erdők felől s az alkonyati égről: a szörcsögve szivódó, romboló olaj zaja, az olajé, mely sárga, rohadt, pusztító szemfödővel borult most a haldokló Páris bűdös hullájára. Az olajé, melylyel szagtalanítani akartak s mely most magába fullasztott mindent, életet és halált, nyomort és romanticizmust.

És a Pont-de-Neuf alatt mintha semmibe történt volna, nyugodtan és megvető mozdulattal végezte igaz, emberi kötelességét egy harmadik realista.

CYRANO DE FAUST

(Rostand, mint hírlík, egy kicsit átdolgozza Goethe Faustját. Öt felvonásra osztja, alcimekkel, megfelelő diszletezéssel. Néhány jellemző részletet - az első felvonás elejét és az utolsó felvonás végét - rendelkezésemre bocsátott.)

AZ I. FELVONÁSBÓL

Bim, bam! A husvéti harangok!

(Faust könyvtárában. Tanítványok sűrögnek-forognak. Könyveket cipelnek, olvasnak, irnak. Könyvtár-rendezők létrákon le- és felmászhatnak. Néha egy-egy kis kutya szalad át a szinpadon, élénkítés gyanánt. A nap erősen besüt, később felhőhomály. Elöl óriási asztal, könyvekkel, gőrebekekkel, alkimiával, fizikával, botanikával, etnográfival. Sutorognak a lapok. Ropog a sok könyv. A betűk hangosan nyüzsögnek. Fő a tudomány. Fortyogás.)

Első tanítvány (hirtelen leugrik egy létráról, kezében könyvvel): Hopp, megvagy, Plátó!

Második tanítvány (felkapja a fejét): Csípted a kicsit?

Harmadik tanítvány (mindkét keze tele könyvvel): Én Stoa, Virgilt!

Negyedik tanítvány (tele szájjal, siralmas hangon): Én meg Medici-t.

Egy fiatal ember (meglöki a mellette lévő olvasót):

Olvasni jó itt, hékám, mint a pinyt

Szegény poronyt te!

Egy öreg ur (tréfásan elferdíti a szót):

Vagy szegény pinyt!

Egy fiatal ember (folytatja):

Nagyhirű Faust, az áldóját, füles

Tudásba, ládd, valódi Herkules

S ha csöppnyi könyvét átforgatta ujjad

Átnyujt füzetkét, könyvecskéket, ujjad

Kis fizikám, bekaplak könnyedén

(Egy régi foliánst kezd olvasni.)

»Germanicus«? Fejembe, kis legény! (Tanulja):

Egy marcos ur: Ki ez a Faust?

Első tanítvány (oktató hangon):

Figyeljen, édesem.

Ki ne ismerné, itt nincs senkisé.

Könyvecske, létra, kis göreb, negédes

Fizika, földrajz...

(Egy könyvet mutat.)

Látja, milyen édes?

Meg régi könyvek, présbe kis növény

Rovarka, lencse, minden az övé

Formás kis akta, egy csomóba, lám

(Mutatja.)

Betűcske van benn' százezer, babám!
Asztal, meg ablak, polcok, létra, lóca
Mind az övé, a doktoré!

Egy könyvtárnok (a másik szobából kihoz egy könyvet, hangosan):
Spinoza!

Első tanítvány (folytatja):
Vagy szereti ön Sokratest, igen?
Aiszkülosz, Artos, itt nem idegen
Pitagorasz, s a többi, tételestül
Ovid...

Második tanítvány (az asztal alól könyvet ránt ki):
Tractatus!

Egy zömök ur (parasztos kiejtéssel):
No mán e' se restül.
Pofázni itt, mig mások olvasódnak...

Első fiu (szótárból magyaráz a másiknak):
»Meleg«-et mondják franciául »chaude«-nak.

Első tanítvány: Cicero!

Második tanítvány: Caesar!

Első fiu (olvasva): Hopla!

Második fiu: Ez Descartes!

Könyvtárnok (megfricskázza egy öreg ur fejét):
Ne biflázzon már, vén legény, megárt!

Wagner (folytatva egy megkezdett beszélgetést):
Azt mondja, bús?

A tanítvány: Igen, mester, pedig
Ön tudja jól, hogy ritkán kérkedik.
Az utóbbi napokban, észrevette?
Csak járkál és néz s hallgatag felette
És erre nem jön, el se látogat,
Pedig könyvtárban másszor ül sokat,
De most csak néz, néz, s fekszik,
mint a maustót...

Teremőr (az ajtónál):
Kit jelentsek, az áldóját, no?

Egy hang kívülről: Faustot.

A II. FELVONÁS VÉGE.

A VILÁGTALAN.

(Faust és Mefiszto együtt ülnek a börtön terraszán. Ősz van. Ezüstös, remegő holdfény ömlik az ablakokon. Hulló falevél. Márkik, herceg, testőrség. Halk zene.)

F a u s t ... Ó jaj! S a gyermek? Él?

M e f i s z t ó : Meglátjuk mindjárt.

B ö r t ö n n ő r (maga elé, amint egy levél lehull):
Ni... a falevél...

(Mindnyájan szorongva elhallgatnak. Hosszu szünet. Az ajtó lassan, hangtalanul kinyílik. Francois a Margit félórával ezelőtt halvaszületett gyermeke lassan lejön a lépcsőkön. Behunyt szemekkel, nyakán halványkék fojtogatás-nyomokkal előrejön. Pelenkáját fázósan összehuzza. Senki se tud szóhoz jutni. Francois beül az előre odaállított porcellán-székbe. Halálsápadt.)

F a u s t : Így, így találom?

M e f i s z t ó (tompán): Megfojtotta Margit.

Francois (egészen elhaló, nagyon halk, de tiszta hangon):

Meglátni a világnak birodalmát
Az életet, a fénybontó napot,
Ezt állítottam, a sötétben, ott...
De nékem hajh! az élet már halálom
A többi kétség... félhomály...

(Halk zene, harangzugás. Egészen halkan.)

Még álom...

F a u s t (zokogva): Ó drága gyermek!

F r a n c o i s (elháritja): Most hiába már.

Nem láttalak, vöröslő napsugár!
Ti kék mezők, holdfényes óceán
Meleg borútok nem borult le rám
Forró, nagy élet... elveszitem ezt is...
Nem láttam semmit, semmit...

O r v o s (egy üvegcséből szájába önt. Halkan.)
Antiszepszis...

F r a n c o i s : Ne sirjatok...

(Mindenki hangosan sir. Hátrul gyertyák gyulnak. Sötétedik. Kuvik szól. Francois hangját már alig hallani. Vörös fény.)

Egy szebb hazába térek
Hol nincsenek tudós nők, gaz pecérek
Hol a holdfény, halálvirágos álom...

(Ebben a hangnemben még egy félóráig.)

...És vége, végen van
Csukott szemem lezárom boldogan
Csukott szemem, semmit se látott...

Márki (hátral, egy fa mögött): Ó!

Francois (fuldokolva):
Két kéz fojtott meg, két gonosz bakó
Csak egy vigasztal...

Orvos, Mefisztó (támogatják): Francois...!

Francois: Ha már
Koporsó mély, sötétlő öble zár
Vigasztal, hogy nem láttam a világot
Palotát, kunyhót, madarat, virágot
Boldog szerelmest, szabadot, rabot
És hála!... hála!...

(nem bírja tovább, összeesik)

Faust (fölébe hajlik): Mit?

Francois (holtan visszahajol: alig hallhatóan):
Ezt a darabot.

(Függöny.)

SANYI

- Orosz regény -

I.

Sanyi - Viadorodoff Paulovina Ivanovna Tamatovics - anyai néven Petrovics Mária Sanyoff - egy lanyha, napsugaras éjjelen hazajött huszévi távollét után és engesztelő mosolylyal megevett két adag hideg disznópacalt.

- Vodkát! - szólt azután bámuló öreganyjának, Porovna Tyekereff Alexandrovna Pulhéria Szinonának. Az öregasszony bólogatva eltipegett. »Vén trotli, - gondolta magában szeliden Sanyi és nyugalmas, napsugaras mosoly derítette be ifju vonásait.

Amint az öregasszony egészen közel jött és fölébe hajolt, Sanyi megérezte testének likacsos kigőzölgését. Jobbkarját hozzádörzsölte és oldalt fölnézett rá.

- Még egészen jó husban vagy, öreganyám! - mondotta ugyanazzal a szelid mosolylyal. - Ahhoz képest, hogy olyan vén vagy már, mint egy gebe.

- De Sanyi! - szörnyüködött az ősz nő, - hogyan beszélhetsz így szülődnék anyjával?

- Ugyan, mit árt az neked? De furcsák vagytok! Hiszen nem ez a fontos, hanem az Élet.

És enyhe mosolylyal jobbra köpött egyet, balra köpött egyet, az öregasszony szoknyájára köpött egyet, azután csöndes derűtséggel kiment a kertbe. Odakünnt éppen akkor kelt fel a vörös, hideg hold és lágy tónusokkal ölelte körül alakját. Egyenesen és feketén állott, szoborszerű mozdulatlanságban és csöndesen figyelte, mint emésztí meg gyomra halk, elfolyó vonaglások között a jól megrágott pacalt. Boldog volt.

II.

- De miből fogsz élni? - kérdezte Gyuri, - Pitrevics Pfozt Ivanovecs Szvatrovicsoff - apai részről Kikirics Péter. - Miből fogsz élni, bátyuskám?

Sanyi mosolygott és nyugodtan haladt előre a holdsütötte országuton.

- Mafla karatolás! - legyintett csöndesen. - Miből? Hát ugy. Így. Amugy. Emigy. Naiv hülye. Ez csak világos?

- Igen; - de...

- Mit dedegsz? Kis bagoly. Van nekem elég tisztességes foglalkozásom: regénycim vagyok, áram öt korona, fordított Szabó Endre.

És mosolygott.

Azután lementek fürödni a folyóhoz. Sanyi hangosan rikoltozott és rugdalta a vizet.

- Dá, dá, csunya víz! - gügyögte gyermekdeden. Azután meztelenül kiugrott a partra, két lábujját füleibe dugta és így néhányszor fel és alá gurult, mialatt izmai csak úgy duzzadtak az élettől.

Egyszerre megállt és felfülett. A bokor mögül valami nesz hallatszott.

- I! kiáltott élesen és tréfásan felemelte ujját. - Ez Ludocska, a nővérem és a plébános. Megismertem őket a szuszogásukról! Ehe! Ehe!

Azzal virgoncan tovább gurult. A földön apró bogyók heverték: egyenkint a szájába vette, aztán kiköpte őket.

- Mit csinálsz, Sanyi? - kérdezte némi undorral Gyuri.

- Ifju vagyok és élni akarok!... ez az egész!... mondotta egyszerűen és mosolyogva.

Egy fehér, kövér kecske csodálkozva figyelte őket. Sanyi átölelte a kecske hátát és élvezte a bugyborékoló meleget, mely az állat izzadó bőrén átsütött. A hold ezüstösen világított.

Hallgatagon mentek haza.

- Az élet, az élet! - mormogta maga elé Gyuri. - Nem értem az életet, Sanyi. Te oly erős, oly nyugodt vagy. Te érted az életet?

- Hát nem láttad még, bátyuskám? Idenézz.

Sanyi leült a földre, felhuzta lábait és egyszerre megcsókolta mind a két talpát.

- Ezt csináld utánam. Akkor jó.

- Ezt nem tudom, - mondotta hideg borzongással Gyuri és elsötétült.

- Hja barátom, akkor legjobb, ha felakasztod magad. Akkor minek akarsz élni? Furcsa vagy. Nincs szükségünk a beteglábuakra. És - ha jól tudom, - te - te - gondolkodni szoktál? - tette hozzá hideg undorral.

Gyuri mélyen lesütötte fejét.

- Tehát nem tévedtem. Te gondolkodni szoktál. Többször. Naponkint. - És Sanyi szomorúan, hidegen köpött. - Na, nesze spárga: ott egy jó fa. Én majd félrenézek.

És gyöngéd figyelemmel félrenézett, mialatt Gyuri felakasztotta magát.

Azután felkelt a nap: Sanyi egyet bődült, kettőt rikkantott és nekiszaladt a mezőnek. A nap és hold versenyt világították be: szép és ifju volt. Csontjain izmok voltak, izmain bőr volt, bőrén szőr volt, mint egy istennek. És mosolygott! Lélegzett! Lélegzett!! Pórusai működtek! Szemével látott! Emésztett!... Élt!... (Ami, mindezeket tekintetbevéve, igazán csodálatos.)

III.

Bágyadtan és hunyorogva sütött a kékes-ezüst hold. Déli tizenkét óra volt, de ez nem zavarta a holdat. Elvégre, gondolta, ha Basevarcu ur annyira ragaszkodik a jelenlétemhez, süthetek én nappal is, mint egy pék. Nekem van érzékem az impresszionizmus iránt.

Selymes árnyékok heverték lustán a harmatos füvekre borulva. A folyó halkan és kéjesen ömlött, csobogva a kimerülésig.

Sanyi már hat órákor lejött a partra, kipihenni a nap fáradalmait. Délután ugyanis érdekes, kedves játékot eszelt ki: svábbogarakat párosított össze balhakkal és viszont. Közben nagyon sokat kellett nevetnie az állatkák csodálkozásán, amelylyel ezt az új, irodalmi felfogást fogadták: - és ez kimerítette kissé.

Most pihent. Kihuzott a folyópartra egy kád mézet, abba beleült nyakig és könnyedén figyelte, mint szivárog be likacsain a sűrű folyadék. Kiálló fejét két juh simogatta érdes nyelvével, míg tyukszemét lágyan és egyenletesen világította be az időközben többször megjelenő hold. Ifju volt és erős.

Már éppen elszenderedett, mikor halk csobbanás hallatszott a folyó felől. Szokásos, nyugodt mosolyával fordult arrafelé és egy elfolyó, fehér szinfoltot látott eltűnni a vizen. Szeliden megcsóválta fejét.

- Ez Ludocska hugom, - mondotta. - Ha nem csalódom, beugrott a vízbe. Micsoda szentimentalizmus.

És elnéző mosolylyal rázta tovább fejét.

- Naivság, - gondolta tovább, - korunknak női elmaradtak és nem értik az életet. Hiszen megfulladni nem jó, sőt ártalmas is. Direkte ártalmas. Aztán milyen csunya lesz tőle az arcbőr, szederjes és zöld. Nem, mégis csak meg kell neki mondanom, hogy milyen lesz attól az arcbőr.

Könnyedén kiugrott a kádból és a víz felé tartott. Ludocska egyik lábát még lehetett látni az áttetsző habok alatt. Sanyi egy ideig gyönyörködve nézte a fehér, leányos bőrt, azután ügyesen megkapta és kirántotta hugát a vízből.

- Hopla, - mondta egyszerűen.

Szépen, nyugodtan letörülgette és maga elé téve a füre, mosolyogva nézte.

Ludocska lesütötte szemeit és elengedte magát, zokogott.

- Na, na, - biztatta bátyja. - Hát mi az? A plébános; mi?

A leány csak zokogott tovább.

- Ugyan, kis mafla. Talán nem esett jól? Mit bőgsz?

Ludocska nem felelt.

- Mit érted te az életet, csacsi. Hát mi baj? Gyerek?

A leány némán bólintott. Sanyi hörgött a nevetéstől és majd megpukkadt.

- Ojjé! Óriási! Ilyen hamar? Hány?

- Három, - suttogta elhalóan a hajadon.

- Fényes! Mutasd.

Ludocska zsebébe nyult és pironkodva szedett elő belőle három kedves kis csecsemőt.

- Baj, baj, - vakarta fejét Sanyi. - Ezekkel persze sok herce-hurca van, meg kellemetlenség. Hanem tudod mit: el fogjuk őket kobozni. Ide nézz.

És állkapcsának három izmos, gyors mozdulatával egymásután leharapta a kicsikék fejét. Mosolyogva nyelte le őket, a maradványokat visszadobálta a vízbe.

De a leány csak hüppögött tovább.

- Na, hát még mindig valami baj van? Mi az, ejnye? Ahá, már tudom. Az a baj, hogy félsz, hogy most majd nem kapsz férjet. Pedig hát him, az kell egy nősténynek. Na, de ne mondd, hogy nem vagyok jó fiu. Várj itt egy kicsit, elmegyek Butinoffhoz, idehozom, aztán összeadlak vele. Au revoir.

És szelid, megértő mosolylyal elsétált Butinoffhoz. Mély, komor gondolatokba merülve találta: gyötrődve elmélkedett az életnek értelmén, előtte feküdt Nietzsche Zarathustrája.

- Sanyi, - sóhajtott, - mi az élet?

Sanyi kezébe vette Zarathustrát. Belenézett, de hülyének találta. Hegyeset köpött a 125-ik oldalra és gyorsan összecsukta.

- Butinoff, - mondta könnyedén, - képzeld, a nővéremnek öt gyereke született. Tehetséges nő, mi? De én leharaptam a fejüket.

Butinoff hűledezve dadogott.

- Na ne bámulj trottlimódra. Hazajössz velem és nem bánom, neked adom feleségül. Örülsz, disznó, mi? Ilyen egészséges nőtény.

- De... de...

- Mit dedegsz? Hát nem látod? Ez az élet.

- E... ez? - kérdezte kissé paralitikusan Butinoff.

- Persze. Gyerünk.

És magával vitte a csodálkozó fiut. Odaérve, egymás mellé rakta őket, aztán könnyedén legyintett, elment, kissé unatkozva. Mikor hazaért, tizenkettőt köpött a »Társadalmi törvények« felírásu köpőládába, megigazította szájában a gummi-zsinórt, ami a mosolygást csinalta és belevetette magát egy karszékbe. Mosolygott, rendithetetlenül, mint egy isten, mint egy fakutya. A hold besütött az ablakon és szelid ezüsttel öntötte el alakját.

IV.

A hold elernyedtt sugarai egyenesen belesütöttek Sanyi egészséges torkába, amint ásitva kinyújtózkodott.

- Igaz, - mondotta - a plébánoshoz kell mennem.

Mosolyogva sétált el a parókiára.

- No, vén disznó - mondotta, hangjában azzal az ösztönszerű tisztelettel, melyet idősebb emberekkel szemben érzett, - hát mi van a nővéremmel? He?

Az ősz pap szörnyűködve emelte égnek kezeit.

- Hogyan beszélhet ön így az isten szolgájával?

De Sanyi viccesen nevetett.

- Jézus Krisztus, - fohászkodott a pap - szállj alá a mennyekből és tégy csodát!

Engedve a felszólításnak, Jézus Krisztus szó nélkül megjelent és szeliden állt Sanyi elé. A szobát mennyei fényesség töltötte be. Ámulva hullott térdre a pap.

- Én vagyok - mondotta halkan a kereszténység nagynevű alapítója.

- Ja, maga az? - mondta szórakozottan Sanyi. - Ugy-e, maga írta azt az Uj-testamentumot? Olvastam, nagyon fád. Aztán mondja csak, kellett magának agyonheccelni magát a többi emberért?

És könnyedén megemelve kalapját, elment, cigarettára gyújtva.

Jézus Krisztus és a pap elhülve néztek egymásra.

- Ojjé, nekünk megadták! - nyögte ki végre a pap.

- Milyen szégyen! - suttogta a Megváltó. - Ezek után nekünk itt nincs keresnivalónk. Gyerünk vissza a papához.

És karonfogva, sirva mentek fel a mennyeknek országába, közben egyre mondogatván:

- Ojjé, nekünk megadták! Megmondjuk a papának: a Sanyi kicsufolt minket!...

V.

Közben beesteledett, feljött a hold, és Sanyi unatkozó mosolylyal, cigarettázva haladt át a mezőn.

- Most szeretni akarok, - mondta és körülnézett.

Éppen a kis templom előtt haladt volt el: nagy menet jött az ajtón kifelé. Pfitrevics Petrics Péter most esküdött meg a szép Akarszvinával.

- Gyerünk, - mondta szeliden Sanyi.

Odament az ifju pár elé és mértékletesen belekarolt a leány ballábába.

- Pardon, egy percre, - mondta udvariasan.

- De kérem!... kiáltott a vőlegény ellenállva.

- No, mi az? - kérdezte bosszusan Sanyi. Azzal jobbra ütött, balra ütött, jobbra pofozott, balra pofozott: kettőt hasbacsapott, hármat hátbavágott. Nem szerette, ha ilyenkor zavarják.

Akarszvinát egy bokor mögé vezette: a vőlegény pedig hülyén zokogva borult le a földre és főbelötte magát.

- De kérem... szabódott a leány a bokor mögött.

- Ugyan, - biztatta Sanyi - hát nem mindegy magának? Nekem, higgye el, mindegy. Ez a fontos, meg a jó gyomor.

És a hold reszkető, elfolyó arannyal öntötte el a diadalmas Életet, a mindenható ÉLET-et...

VI.

Másnap temették az öngyilkos Petrics Pétert és a plébánost, meg még egy másikat, akik szintén megölték magukat, mivel nem értették az Életet.

Meghatva, zavart csöndben állott a gyülekezet a sirok előtt: még csak Sanyit várták, akinek beszédet kellett mondania.

Félóra mulva kipirultan látták őt sietni a temetőn keresztül, de amint közelebb ért, a buta és kortól elmaradt tömeg sorain a megbotránkozás moraja futott végig.

Sanyi meztelen volt: gyönyörű, duzzadó izmain a barnásarany napsugarak futkostak, olyan volt, mint egy antik ló. Csak éppen a derekára kötött egy fekete nyakkendőt; fején, tekintettel az alkalomra, gyászszegélyes cilinder volt.

Közelérve, bosszankodva vette észre a tömeg hűledezését.

- Na mit néztek, hülyék? - mondta csodálkozva. - Melegem volt, hát így jöttem. Ni! A hülyék! Hogy néznek! Bá!

- De kérem, Petrovics Mária, - mondotta neki Ivanov - ez temetés... önnek kellene a... beszédet...

- Ugy, persze, persze. De miért nincs itt vodka, legalább ihatna az ember auf dem Schreck. Aztán miért nem rakják be a gödröt: hiszen ennek a hullának csunya szaga van.

- De Sanyi! - szörnyülködött a buta tömeg. Sanyi dühösen mosolygott.

- Ki nem állhatom a halottakat, - folytatta - roppant butáknak találom őket. Nevetséges, hogy valaki egy helyben fekdjék, és ne igyék vodkát. Hülyék!

Azzal hegyeset köpött a gödörbe és megvető mosolylyal elment a legközelebbi korcsmába, ahol addig ivott, míg az asztal alá esett. Közben a vodka kifolyt a száján, körülöntötte izmos, pihegő alakját, melyet a hold bevilágított. Szép volt és ifju és vodkaszagu.

A halottak pedig dühösen elpirultak a temetőben és egész éjjel bőgtek:

- Ojjé, nekünk megadták! Ojjé, nekünk megadták! A Sanyi minket is kicsufolt!

VII.

Másnap reggel álmosan kelt fel Sanyi, kidörzsölte szemeit és körülnézett.

- Ná, - mondta - most kezdünk valami újat. Következik a vasut.

Kiment a pályaudvarba és felült egy kocsiszakaszbba. Mikor a vonat kigördült a mezőkre, észrevette, hogy egy magas, sovány ur ül mellette.

- Hová megy? - kérdezte az ur szigoruan.

- Tudja fene. Valószínűleg Budapestre, ahol elhagyom magam kobozni.

- Igen? Hát abból nem eszik. Én Arcübasev vagyok és kijelentem, hogy már meguntam magát. Különben is már a 425-ik oldalon vagyunk és eszemágában sincs uj kötetet kezdeni. Tessék leszállni. Mars ki!

- Nekem zenélhet, - vonta vállát Sanyi - hiszen robog a vonat.

- Az mindegy! - ordított dühösen a zseniális orosz író. Azzal galléron fogta, egyet pöndörített rajta, egyet rugott belé, alul: - és a következő pillanatban Sanyi könnyedén röpült végig a harmatos mezőkön... kitárt karokkal... előrefeszített lábakkal... szabadon - a nap felé... a nap felé...

HALLJAD IZRÁEL!

(Rituális dráma három felvonásban, tendenciával. Csak azért is írta dr. Hébernstein, ideggyógyász. Előadták Európa összes nagyobb szanatóriumában. Használat: minden félórában, két adag aszpirinnel.)

I. FELVONÁS

(A legelőkelőbb, legelegánsabb párisi klub, sőt még annál is klubb. Kizárólag hercegek és grófok. Különböző hanyag pózokban hevernek szerteszét. Automobil-kürt: belép De Snassy herceg.)

Legouvin márki: Aoah, a herceg, parbleu.

De Grécy gróf: Ma foi, a herceg. A futtatásról jössz?

De Snassy: Nem, nem. Kis affaire, párbaj.

Legouvin: Meghalt?

De Snassy (ásit): A torkán jött ki.

Legouvin: Aoah.

De Grécy: Oaih.

De Snassy: Aioh.

(Ásitanak.)

Legouvin: Hát az a kutyakorbács a kezében?

De Snassy: Mai c'est rien. Hallottam, hogy Pikász, a bankár, idejön. Na ja, hát miért herceg az ember?

Legouvin: Ugyan hadd el, a zsidó is csak ember.

De Snassy: Nevetséges vagy. A zsidó valami különös állatfaj, nem ember. De okosabb állat, mint mi emberek, gondolkozni szok! És ez zseniroz engem! Cela m' ennuie. Tehát hasbarugom. (Végigdől a szófán, ásit és két cigarettára gyújt.)

Legouvin (kilógatja a nyelvét).

De Grécy: Mi az?

Legouvin: Semmi, semmi, csak megint úgy elővesz ez a paralizis. (Makog.)

De Grécy: Aoah, én is így vagyok a dementiaimmal. De azért mi előkelő arisztokraták vagyunk, csak kár, hogy Bernstein olyan kreténeknek ír meg bennünket. (Ásitanak és cigarettáznak. Egyszerre megjelenik a livrés inas és jelenti Pinkászt. Lassan jön. Hatvan év körüli, nemes, krisztusi arc. Félóráig idegrázó csönd. Azután a herceg előre jön és elállja Pinkász útját.)

De Snassy (jeges nyugalommal): Pardon, egy percre. Ön most hazamegy, leül és levelet ír, amelyben lemond a klub tagságáról, a reményeiről és az életről. Azután levágatja a bajuszát és az orrára egy vörös pántlikát csomóz másliba.

Pinkász (krisztusi szelidséggel): De kérem, herceg...

De Snassy: Pardon, még nem végeztem. Lesz szives ezenkívül a füleibe két csöngőt akasztani és egy szájkosarat kötni a fehebubjára, azután így lemenni a korzóra. Figyelmeztetem, hogy férfias komolysággal és határozottsággal követelem ezt öntől, s így, ha vonakodik, kénytelen lennék világosabban beszélni.

Pinkász: De bocsánat, herceg...

De Snassy: Ugy látom, nem ért meg engem. (Felfricskázza az állát, orrhangon.) Pardon, bácsi. (Megcibálja a szakállát.) Bhoccsánat, uram. (Tenyerébe köp és nyakonveri.) Engedelmet, Sire. (Megpöndöríti és belerug.) Kérem, kérrem, monsieur. (A többi urakhoz): Azt hiszem, mehetünk, uraim. Önök látták, hogy egyszerűen és férfiasan jártam el. (Mind el. Pinkász ott marad, abban a pózban, amint a herceg belerugott. A sáros talp helyét még látni a hátán. Szakálla megtépve. Feje félrepofozva. Lesütött szemekkel, görnyedten áll egy rémes negyedóráig, mialatt a zenekar zokogó hangon a »Halljad Izráel« ütemeit játssza. A zsinórpadlásról két fehérruhás, tincses angyalka ereszkedik le és egy táblát tart, e felirással: »Igy Bánnak A Szegény Ártatlan Izraelitákkal, Ojvé.« - Függyöny.)

II. FELVONÁS

(De Snassy-éknál, Mme de Snassy, a herceg anyja. Éppen ájtatos gyakorlatait végzi, kilencven hiszekegyet mond, azután megcsókolja a pápa tyukszemét ábrázoló gipsz-öntvényt. Leborul és keresztekvet. De Snassy belép.)

A hercegnő: Édes fiam, mennyire örülök! Beszélni akartam veled. Hallottam, ó fiam, hogy párbajod lesz.

De Snassy: Maman, csekélység. Ezen büdös jideaunak kellend beleit kitaposnom.

A hercegnő: Mely büzös zsidóról szóllasz, fiam?

De Snassy: Ezen Pinkászról.

A hercegnő: Ó jaj. (Elsápad.)

De Snassy (ridegen): Anyám, nem értem. Talán ismered te ezen Pinkászt?

A hercegnő: Wi hájszt, ismerem? (Megborzadva.) Ó, herceg, nem ezt akartam mondani! Nem ezt! Nem ezt!! Nem ezt!!! (Kezeit tördeli.)

De Snassy (elfehéredve): Anyám... ó anyám... hogyan... hogyan jutott e szó... e szó... a te ajkaidra? E szó (borzalommal ejti ki): »Wi hájszt«?

A hercegnő (gyengén): Ó fiam!

De Snassy (irtóztatós energiával): Anyám, felelj!

A hercegnő: Wi hájszt, feleljek? (Észrevéve magát, megsemmisülten rogy a szófára.)

De Snassy (hosszan, siketen kacag): Tehát ismét. De most beszélned kell. Érted? (Vér-fagyasztóan.) Beszélned kell. Honnan teneked e szó?

A hercegnő (méltósággal): Herceg!

De Snassy: Te kényszerítesz, anyám. (Szögeket vesz elő.) Fiui szeretetemet kell legyőzőnöm. (Egy szöveget a hercegnő körme alá üt.) Kérlek, anyám, beszélj.

A hercegnő (sikit): Mit mondjak? Mit mondjak? Ismerem Pinkászt. Tőle tanultam e szót.

De Snassy (egy másik szöget ver be): Folytasd, hercegnő, folytasd. (Félóráig halálos csendben különféle fogókkal és csipeszekkel manipulál: szögekkel húzza a hercegnő nyelvét, vasakkal pörköli a torkát, hogy vallomásra bírja.)

A hercegnő (vall): Már régebben ismerem Pinkászt. Ő szeretett engem. Én is.

De Snassy (most spanyol ujjszorítót alkalmaz): Beszélj!

A hercegnő (örjöngve): Tudd meg hát, tudd meg hát, szerencsétlen!...

De Snassy (felordít): Ó jaj! Ne szólj! Hogyan? Én? Én? Az ő... ?... (Félóráig sakálszerűen ordít, támogatva egy rézkürt hangjától.)

A hercegnő (tulordítja): Igen, igen! A fia! És én is! És az apja is! A te apád is! A mi anyánk is! Te is!

De Snassy (süvöltő hörgéssel): Mind jideauk?

A hercegnő (utolsó erejével): Alle mitananda! (Összerogy és vért hány.)

De Snassy: Én? Én? Zsidó? Zsidó - ó - ó? (Kitépi összes haját és habzsolva lenyeli.) Gott der Gerächte! Weh geschri - i - iu!

Egy szolga (berohan): Micsoda gézeeresz?

De Snassy (ráveti magát): Tehát te is?

A szolga: Én is.

A hercegnő: Én is! Ő is! Az egész mispóche! Halljad Izráel!

De Snassy (megragadja anyja haját. Köpködve ordít): Boruch átó, adonáj, elochénu...

A szolga (fülébe kapaszkodik a hercegnek):Málaha ólam!...

(Egymás haját tépve ötször örjöngve körülnyargálnak a szinpadon, velőtrázó hangon üvöltve: »Zsidók vagyunk! Zsidók vagyunk! Mindnyájan zsidók vagyunk!!« - Függöny.)

III. FELVONÁS

(A herceg lakosztálya. Nagyuri kényelem: török és pisztolyok a falakon. A herceg egy karosszékekben ül, cigarettázik. A cigaretta mintegy félméter hosszú: a tövéhez villamos kanóc van erősítve, mely egy a herceg széke alatt elhelyezett dobozba ér le: e dobozra az van írva: »Dynamit«. A herceg mintegy félóráig cigarettázik: mikor a tűz már éppen a kanóchoz ér, nyílik az ajtó és belép Pinkász.)

Pinkász: Azért jöttem, hogy beszéljek önnel, herceg.

A herceg (eloltja a cigarettát): Jókor jött.

Pinkász: Ugyan ne vegye ugy a szívére ezt a dolgot. Örülj, gyermek, hogy zsidó vagy. Egy titkot sugok meg önnek, herceg.

A herceg (bágyadtan): Egy titkot?

Pinkász: Igen s ez az, hogy minden nagy ember zsidó volt. Ugy éljek. Művész, költő, államférfi, feltaláló: a legnagyobb mindig zsidó volt. Beszélhetnek nekem a keresztények: annyira azonban még se vitte közülök senki, hogy még isten is legyen. Ekkora karriért eleddig zsidó ember mutathat csak fel: Jézus Krisztusé az érdem...

A herceg (sötéten legyint): Jézus Krisztus megtehetette, én nem. Én herceg vagyok.

Pinkász: Ugyan, direkte nevetséges, hogy kétségbeessék. Nézze csak: vegyük a dolgokat egész természetesen. Hát mi is van magával? Megtudta, hogy zsidó vér van ereiben: de erről senki más nem fog tudni. Már engedje meg: ezért akarja megölni magát?

A herceg (sötéten): Meg kell halnom: ennek így kell lenni, (hirtelen odahajol a füléhez, dühösen sziszegi.) Szerencsétlen fráter, ne kapacitáljon már, hát nem érti? A fene enne meg az egész vacak öngyilkosságot: azt hiszi, ez nekem kéjmámor? Fenét. Hülyeség. Már rég nem öltem meg magam ilyen hülye okok miatt. De hát szerződése van evvel a Bernsteinnel: én vagyok az a fiatalember, aki a harmadik felvonásban mindig megöli magát (hangosan, ünnepléses hangon.) Ön nem érthet meg engem. Maradjon itt: nekem számadásom van. (Lassan, nyújtott léptekkel egy spanyolfal mögé megy, borotvát is visz magával. A vérdermesztő csendben hallani a borotva csikorgó nyisszanását: a spanyolfal mögül elkezd folyni a vér és lecsöpög a közönség közé. Pinkász felüvölt. A hercegnő berohan: mindketten beleülnek a vértócsába és félóráig vonítanak. Akinek pedig még ez se elég, az szurjon előzőleg torkon.)

(Függöny.)

A JOZAN

(Szemelvények főt. Kneipp »Vizkurám« című munkájából.)

1. Gyomorür

Egy családapa jön hozzám és beszéli: Nőm három napja nem akar enni, gyomrában ma erős zugást érzett, szemei kápráznak, érverése lassul. Orvosnál voltam, de nem tud segíteni. Mit tegyek?

Nyilvánvaló, hogy a vérkeringésben van a baj. Kártékony nedvek zavarják a vért, melyeket fel kell szivatni. Zabszalmafőzetbe mártott kendőt háromszor a páciens gyomra köré csavartattam, fejére Kneipp táplevesbe áztatott borogatás jön. Lefekvés és felkelés előtt hideg hóban, minél hidegebb hóban kellett járnia 10-10 percig. Félfürdő, térdöntés, naponta kétszer. Ezután lefektettem a páciens és kinyitott szájába gyöngéden három kiló kolbászt tömettem. Gyomorür megszűnt, érverés emelkedik, félóra múlva gyógyulás. Az asszony azonnal fölkelhetett: orvosok kitátották pofájukat.

5. Tályogos orbánc

Agáta beszéli: Rettentő fájdalmakat érzek fejemben, orromon két méter átmérőjű daganat képződött. Füleim tüzelnek, fáj a hasam, szemeim naponta kétszer kiugranak. Mi ez?

Kedves asszony, tudja meg, ön beteg. A rossz nedvek zavarják a vérkeringést, ki kell szivni őket. Eljárás: Beteg ballábát tizenkét kendőbe kell csavarni. Reggel erdei zsurlókból és bőrből készült teát igyék, azután félóraig járkáljon kezein kissé hűtött hóban. Fejgőz, térdöntés, láböntés, nyaköntés, söntés. Zuhany. Reggeli előtt néhány félfürdő. A dag rohamosan visszafejlődik, elővigyázatból le is lehet vágni. Gyógyulás: három nap. Orvosok hasra esnek.

11. Kanyaró

Egy anya beszéli: Gyermekem három napja beteg, az orvosok kanyarót állapítottak meg. Igen nagy láza van.

Világos, hogy a vérkeringésben van a hiba. Rossz nedvek kanyarognak: innen a kanyaró. Viz, viz és viz - ez mindenen segíteni fog, csak gyöngéden kell bánni vele. Gyógymód: 1. Orvosok kirugandók. 2. A gyermeket hideg állapotba kell hozni, jól ledörzsölni, feldörzsölni. 3. Körömintés, talpöntés. 4. A gyermek sétáljon naponta félórát a befagyott Duna fenekén: ez elég hűvös. Utána dörzsölés. 5. Tegyük a gyermeket egy cseber hideg vízbe, keverjük jól fel, azután öntsük az egészet a cseberből egy vederbe. Csavarjuk körül pokróccal, szűrjük le, töltsük üvegekbe és kötözzük be. Gyógyulás: öt perc, orvosok hasra.

25. Üszög

Pált már két hét előtt láb-üszög támadta meg: az orvosok kezelték, operálták, vágták, de minden eredmény nélkül: - végre a beteg teljesen elüszkösödött, összezsugorodott, elrohadt, meghalt, eltemették. Véletlenül hallottam a dologról s a következő gyógymódot ajánlottam:

Hideg felső öntés, alsó öntés, két kis kanálban pólya, egy csésze borogatás. A rossz nedveket így fel lehet szívni s ha utána még egy ecetes borogatást is alkalmazunk, kaporral, télire is alkalmassá válik a beteg.

Pál még a gyógy-eljárás közben meggyógyult.

54. Hagymáz

Sietve hívtak egy asztaloshoz: délután rosszul lett és lefeküdt. Ebédre öt hagymát evett, ettől rontotta el a gyomrát. Hagymázt állapítottam meg.

Ez a betegség a vérben előforduló rossz nedvektől van, melyeket el kell távolítani. A betegséget ki kell szívni a testből. Először fejét kellett jég között tartani néhány percig: ez a fej felé szívja a vért. Majd lábát forró sörbe mártattam: ez megint visszaszívja a vért. Azután tetőtől talpig ecetes-kendőbe csavartattam a páciens, melyben két ember forgatta. Erre altestére külön pólya került még s hogy a szívás teljes legyen, az egész csomagot gőzbe raktam. A Kneipp-féle szívótinktúrába mártott matracokkal most gyorsan körülvarrattam a páciens, fölébe hidegvizes dunyha jött. Közben az egészre, felülről, zsuzsók-teát csöpögtettem. Ebben az állapotban kilenc óráig kellett maradnia a betegnek, hogy a szívódás tökéletes legyen. Az eredmény oly várakozáson felül jó volt, hogy még engem is meglepett. Kibontva a dunyhákat és matracokat, az eceteskendőben nem találtunk semmit: a beteg teljesen felszívódott.

IV.
OPTIMISTÁK
(NÉHÁNY SZATIRA)

A KÁLYHA MINDENKIHEZ MELEG

Azelőtt tudniillik mindig fáztam. Tíz éves koromig az anyám egy kád hideg vízben tartott, attól való félelmében, hogy beszáradok neki. Később itatóspapírba csavarva odaadott apámnak, aki növénygyűjtő volt, lepréelt és beletett a herbáriumba, ilyen cédulával: »Exotikus, északi növény, közönséges néven: poéta.« A herbáriumban pókokat és piritott árnyékot ettem, paprikás penészgombóccal. Közben több verseskötetemet jelent meg és egy filozófiai értekezésem az érzelmi életről.

De tudniillik a kezeim mindig össze voltak gémberedve és a szájamon mindig párafelhőt fújtam ki és az egész arcom kék volt. Akik hozzám nyultak, utána mindig kezükre leheltek. Megkérdeztem egy orvost, aki hosszasan magyarázta, hogy az ugynevezett »fázás« című betegségben szenvedek, mely onnan magyarázható, hogy hófokom igen alacsonnyá hanyatlott a penész-evéstől.

Ekkor történt, hogy egyszer egyedül maradtam.

Abban az időben nagyon el voltam keseredve, mert rájöttem, hogy a ruhám nem irántam való vonzódásból és ragaszkodásból marad meg rajtam, hanem azért, mert begomboltam elől és így nem tud lecsuszni. Ha le tudna csuszni, biztosan lecsuszna és én végleg megfagynék meztelenül. Ez a megismerés igen rossz hatással volt rám és Schopenhauer álnév alatt hosszabb értekezést irtam »A halálról és az élet semmiségéről« címen.

Egyedülmaradásom egy szobában történt, ahol egy cserép chrisantém állt az asztalon. A szoba egyik sarka felől különös hullámok jöttek felém és a mellényem alá bujtak. Odamentem és egy barna négyszögűt láttam ott, két tüzes szemmel, amik nevettek. Bemutatkoztam, ő nem felelt, de a két tüzes nyiláson láttam, hogy Kályhának hívják. Leültem mellé és felolvastam neki »Végtelen vágy« című pályadijat nyert költeményem.

Egy idő múlva láttam, hogy a két tüzes nyílás elborul: egyidejűleg olyan kellemes zsibbadás fogott el, hogy egy percre szinte azt hittem, levehetném a mellényemet. Elbámultam és ránéztem a Kályhára: rájöttem, hogy ő küldi felém a felém a hullámokat, melyekről könyvekben olvastam, hogy Melegnek hívják őket. Ismeretlen, mámoros érzés fogott el és rajongva szóltam a Kályhához:

- Hát megértetted a versemet?

Ujabb és hevesebb hőhullám áradt felém és én felujjongtam a boldogságtól.

- Megértett engem és meleg hozzám, - mondtam.

És sirtam.

Másnap eljöttem Hozzá megint: ugyanazon a helyen találtam, hü volt hozzám, várt rám. De a tüzes karikák halványak voltak és én azt mondtam magamban: »Ő fázik, mert a lelkemet akarja.« És »Az én lelkem« című verseskötetemet beledobtam a tüzes karikákba: a szemek felvillantak és vörös forróság áradt.

Átöleltem a Kályha lábait és szóltam magamban: »Most legyen csöndesség. Megtaláltam a Meleget és az én lelkem nem végzett hiábavaló munkát. Ő megállt egy helyben, várt rám és megértett. És meleg lett hozzám.«

A szemek ismét elborultak: felsirtam a kintől és benyultam a koponyámba, egy marék agyvelőt dobtam a karikák közé. A kályha sirt és kitüzesedett. Fejemet derekához szoritottam és csaknem megfújtam ezen az éjszakán. Borzalmas volt ő és végtelen. Csudálatosan és ember-

fölöttien szép volt rajta a két szem, a kockák, a kémény és a repedés az egyik oldalon. Elhatároztam, hogy a »Csoda megtörtént« címén verskötetet adok ki, az első vers így kezdődött: »A kéményed, ez az egész világ - repedésed, mint egy kis virág.« Madách Imre álnéven a következő költeményt adtam ki:

„Ó spórhert, ha te meg tudnál érteni,
Ha volna lelked oly rokon velem -”

Azonkívül Goethe álnéven is megjelent tőlem:

„Das ewig spórhertliche
Zieht uns heran...”

Végre »A spórhert metafizikai lényege« címen nagy értekezést terveztem, de nem jutottam a megalkotásig.

Verskötetemet nagy siker követte. Kritikusaim kifejtették, hogy Kályha alatt a világrejtély szimbolumát értem és hogy a »virág« és »világ« rim meglepő metafizikai döbbenete egy új és ismeretlen szenzációnak. Kétszáz év múlva szobrot kaptam.

Boldogan és dobogó szívvel siettem a Kályhához, hogy beledobjam a kritikákat. Legnagyobb megdöbbenésemre egy idősebb barátomat találtam mellette, aki átölelve tartotta a Kályhát és kicsit szuszogott.

- Mi ez? - kérdeztem.

- Mi volna? - csodálkozott barátom. - Fázik a hasam és az orvosom mondta, hogy melegítsem föl. Ez egy nagyon jó kályha, jól fűt és nincs szaga. Csak te valami parfümöt, vagy mit kentél rá.

Megálltam és néztem őket.

- No és? - kérdeztem aztán.

- Mi az, hogy no és? Mindjárt felmelegszik a hasam.

- Felmelegszik a hasad? Hát tehozzád is meleg a Kályha? - kérdeztem, és visszatettem szemeimet, amik ijedtükben kiugrottak.

- A kályha mindenkinek meleg, - mondta idősebb barátom.

Felordítottam és tört rántva bele akartam döfni a Kályhába. De barátom kivette a kezemből, hazavitt és lefektetett. Öt napig feküdtem, azután letörtem szakállamról a jégcsapokat és megírtam életem legnagyobb művét, mely így hangzott: »A kályha mindenkinek meleg«.

A mű egy szemlében jelent meg és rettenetes felháborodást és derűtséget keltett. Háromszáz előfizető visszaküldte a lapot, azzal a megjegyzéssel, hogy ilyen aljas disznóságot, hogy a kályha mindenkinek meleg, mégse lehet írni. A konzervatív lapok hosszú cikkeket közöltek, hogy ezek a modernnek már egészen megőrültek, ők maguk se értik, amit leírnak: mert mi értelme van annak, hogy a kályha mindenkinek meleg? A koszorus akadémiai műfordító kuriózumból lefordította németre és otthon elszavalta a gyerekeinek. De a gyerekek nem tudtak rajta nevetni és azt mondták a papájuknak, hogy ők értik, mert a kályha csakugyan mindenkinek meleg. Erre behoztak engem ide a bolondházba.

NA VÉGRE EGY EGÉSZEN KÖNNYŰ KIS FUTÓ VISZONT FOGOK KÖTNI

(Egy életművész naplójából)

Nov. 4.

...ja igaz, azonkívül ma a kávéházban egy szép kövér nő volt hozzám nagyon jóindulatu, na tessék, milyen szerencsém van. Olyan jó, érzéki bestia lehet, hosszú körmei vannak, amiket belesülyesztett a tenyerembe és barna szemekkel epedőn rámnézett. Na végre egy egészen könnyű kis futó viszonyt fogok kötni. Holnap. Nnna.

Dec. 9.

Ez a Berta - így hívják - igazán érdekes egy nő: direkte egy füzetes rémregényből van kivágva, valami effajta címmel: »A szép vámpir, vagy a női démon«. Démonikus allűrjei vannak egyszóval: - vonagló ajkak, elfehérülő száj, ökölboszorult kezek - nekem!!! Nekem jönnek a démonizmussal!!! Nagyon jó. Persze, játszom a »behálózott« férfit. Egyébiránt pedig: holnapután, csütörtökön, délután háromkor. Nnna.

Jan. 20.

...másrészt ezzel a Bertával is bosszant. Már megint nem jöhetett a férje miatt, fene egye meg, rosszul éreztem magam, hogy várni kellett, fene egye meg. De elég kedves levelet irt, kár, hogy most egy hétig nem láthatom, már egészen megszoktam a kis bestiát: szinte - szinte hiányzik. Fene egye meg. Nnna. Majd jövő héten. Ez a szoba azt hiszem alkalmas lesz, veszek esetleg egy terítőt a chaiselongue-ra, mit meg nem tesz az ember egy ilyen kedves kis futó viszonyért.

Márc. 30.

Nevetséges, hogy Berta ilyesmiért megharagudjék, hiszen nagyon jól tudhatja, hogy nem úgy értettem... Azért nem jött volna el, amit tegnap este mondtam? egész nap ezen töröm most a fejem, nem szeretném, ha ennek a kedves, könnyű viszonynak ilyen csacsiság miatt vége szakadna. Ejnye, ejnye. Egy ernyős lámpát veszek, - nna, nevetséges, majd holnap csevegek a kis csacsival, bánni kell tudni a nőekkel, azért van esze egy vidám férfinak, aki mulatni akar. Nnna. Csak egy kicsit a fejem fáj a sok lélegzéstől.

Ápr. 6.

Dolgozni kellene már valamit... olyan furcsa is vagyok, ez a levegőváltás elbutít... Ja igaz, ezzel a Bertával valószínűleg szakítani fogok, nagyon sok baj van, drága Bertuskám, egy ilyen magamfajta könnyed viveur és nőcsábász végre is nem kukoricázhatik annyit, hogy így meg úgy, szeretsz, nem szeretsz - meg háromórás magyarázgatások, igazán, de igazán szeretlek, - de nem így, hanem úgy - és csak azzal a feltétellel - nna, kedves Berta, magának nagyon szép szeme van, de meg kell tanulnia, drágám, hogy én határozott természet vagyok s azt mondom: vagy, vagy - és nincsenek sirások és bölgések, mert azok rám nem hatnak, hanem tessék biztosan tudni, akar, vagy nem akar. Nnna.

Jun. 11.

Furcsa. Hát nem akar, jól van, nagyszerű... de hát mért mondja akkor, hogy tulajdonképpen akar, csak tulajdonképpen mégse akar. Ezt nem egészen értem, futó dolog ugyan, tudom, de mégse egészen értem és részint a mellem is nagyon fáj már, de hát ezt mégis csak meg kellene valahogyan érteni. Ő ugyan azt mondja, hogy ha érteném, akkor akarna, de részint a nőikkel is bánni kell tudni, részint pedig, ha már így benne vagyok... Kicsit fáradt vagyok, fene egye meg, egész éjjel sétáltam a Dunaparton, fene egye meg, tudniillik egyre azon töröm a fejem, hogy hiszen éleseszű ember vagyok... nna, fene egye meg.

Jun. 30.

Ezt még végigjátszom, fene egye most már: mégis csak megugratom ezt a Bertát, bár hiszen muló jellegű az ilyesmi, nem volna érdemes. Most direkte kíváncsi vagyok, az öngyilkos-jelöltet adom neki elő, ez már csak hatni fog egy ilyen ostoba, neuraszténiás, hiszteriás nőre. Nem azért, de most már direkt a fejembe vettem, hogy nagyon megugratom és magambahabaritom szegénykét, de úgy kell neki. Mert igazán, szinte azt mondhatnám, oktanul nyújtja a dolgot. Hiszen nem boszankodom, csak lehet, hogy ideges vagyok. Mit ért az alatt, hogy: »szeretném magát, ha nem szeretném.« Én nagyon ideges vagyok, mit csináljak ezzel? Na, holnap véget vetek ennek a dolognak, mondok: vagy-vagy. Direkt elmegyek este.

Jul. 1.

Vagy inkább nem megyek el.

Jul. 8.

Nevetséges, és nagyon jól tudom, mit jelent mindez, hiszen én is olvastam Strindberget, és Schopenhauert és Weinigert, ez egy nimfomániákus eset, pont, nagyon érdekes eset, ha az ember ilyen hidegen és kívülről tudja nézni. Tudniillik csak az a kellemetlen, hogy én neki meg akarom magyarázni, hogy én nem magyarázhatom meg, hogy mit értek az alatt, amit magyaráztam, mert ő csak egy nő, én egy logikus férfi vagyok - de nincs alkalmam elmagyarázni és azért fájnak a zsigereim.

Jul. 30.

Inkább nem magyarázom meg, mutatni kell, hogy nem olyan fontos nekem, hiszen futó jellegű.

Szept. 5.

Ugyan, nevetséges. Szórakozni fogok. Mással foglalkozom, majd akkor rájön, mit jelentettem neki és eljön... Bá-bánni ke-kell tu-tudni a nő... nő... nőhőkkel... kel. Fene egye meg, nem fog a toll. De fáj az agyvelőm.

Okt. 26.

Folyton verem az agyvelőmet itt egy falba, van egy nagyon jó fal, de ez nem nagyon használ. Csak ezt a futó viszonyt akarom még... Most már a fejembe vettem, hogy mégis odajön, nem ide... és én nagyon ravaszul fogom ezt csinálni... hanem nagyon lüktet az agyvelőm a mellemben.

Okt. 27.

Nagyszerű, milyen érdekes három éjjel volt ez, figyelem magam direkt... na, ma csak eljön, most már biztos. Hát tegnap meg tegnapelőtt tudniillik biztosan azért nem jöhetett, mert, a mint írta multkor, éppen azzal, hogy eljön, mutatja, mennyire nem akar eljönni. Furcsa játékot csinállok most mindig a tüdővel; szemem, meg orron keresztül sipolok és a szememen keresztül ízé... hihi, pfuj. Már annyira gyakorlott vagyok, hihihi órákon keresztül tudom csinálni egyfolytába. Ma el fog jönni, ha nem jönne mégse, arra is kieszeltem valami nagyszerűt: ebből a vasbögréből három vasbuborékot szippantok, fölszippantom a fejembe: halántékához a vasbögrét és bumm, attól eláll a sipolás, szóval egész bátran jöhet aztán: nincs sipolás, nincs baj. Jó, ha az ember ilyen eszes és hideg viveur.

Okt. 29.

Nagyszerű ezzel a vasbögrével, roppant szeretem a vasbögrét. Mama kérem, tessék nekem vasbögréből önteni kávét, vashabbal. Vörös vashab, az nagyon jó. Bumm-bumm-játékot is akarok játszani: - nem rossz, én csak tudom, hogy kell megfőzni egy hiszterikát. Hiszterika-játék, az meg így megy: az ember száját bekeni mésszel egészen fehérre és vonaglik a szájjal és szemekkel kifordul. Vagyis én csak azt akartam tulajdonképpen bebizonyítani, hogy hazudik, ezért volt minden. Még nem iszom, előbb bebizonyítom, hogy hazudik. Kérek vasbögrét.

Okt. 32.

Persze, a hazugság belement a mellbe, ez ellen most vasport kell szedni, vasbögréből. A magyarázat is mellre ment, tudniillik azt mégis meg kell magyarázni, hogy az hazugság, hogy egy nő megcsalja az embert, csak hogy mutassa, hogy mennyire szereti és hogy éppen azért szereti, mert nem akar és hogy abban a percben egyszerre megdermedhet az embernek minden érzése és hogy akkor tudná szeretni az embert, ha biztos volna benne, hogy az ember, nem azért szereti, mert ő szeretné, hogy szeresse szerettetni magát. Tudniillik itt egy logikai tévedés van és ezt úgy kell helyesen megmagyarázni egy nőnek, hogy az ember folyton így csináljon: o-á!!!... o-á!!!... o-á!. bögréből.

Okt. 49.

Ilyen lakásdrágaságban persze ekkora szűk szobát kap az ember, ha kiitta a vasbuborékot. Még jó, hogy nem akarok nagyon mozgolódni, részint kifolyt az agyvelőm és félek, hogy lecsurog a szalonkabátra, ha mozgok. Valami tisztának azért nem mondhatnám ezt a szobát, folyton kukacok mászkálnak az orromon, disznóság, hogy így kapja az ember. Na, most csak eljön ez a Berta, azt hiszem, most egészen hidegen és hüvösen meg tudnám értetni vele, hogy végre is ez egy futó viszony volt alapjában részemről és mért is sülyesztette a körmét a tenyerembe, azon kívül még egy aforizmát csináltam, aszongya: »vannak nők, akikért meg kell halni egy életművésznek, hogy az ember megkapja őket!« Ezt még szeretném elmondani Bertának.

Okt. 982.

Hát persze. Ma végre rájöttem, mit értett az alatt az a Berta, hogy belesülyesztette a körmét a tenyerembe. Itt szembe lakik elseje óta egy ur, az meséli, hogy neki is belesülyesztette és nem értett alatta semmit. Persze, hiszen ez a Berta nem szeretett engem, most már értem. Ilyen ravasz egy ember vagyok, örömben akkorát vigyorogtam, hogy lepattant az a vékony husréteg is, ami még a fejemben volt. Most ezentul mindig vigyorogni fogok örömben, hogy végre mégis értem ezt a Bertát. Meee...!

A SZERELEM AZ ÉLET ILLATOS VIRÁGA, MELY MINT EGY KIFESLETT BIMBÓ

máj. 1.

Azt hiszem, az én szomorú és reménytelen életembe ragyogó sugár szökött be. Ma egy nővel ismerkedtem meg - mély, rejtelmes szemek, csodálatos száj, valami valószerűtlen termet. Azt hiszem, szerelmes vagyok.

máj. 5.

Sokat sétálok most kint a ligetben, ülök a fübe, virágot szedek és szívom az illatokat. Egy különös és meglepő dolgot gondoltam, azt gondoltam, hogy a nő, az egy olyan, mint egy virág. Hogy van az, hogy ezt önök még nem vették észre? A szerelem az élet illatos virága, mely mint egy kifeslett bimbó.

jun. 1.

Beszéltem vele. Szeret, szeret! Mámoros vagyok és örült: ő olyan, mint egy virág - a kezét csókoltam meg és a kezének olyan szaga volt, esküszöm, olyan szaga volt, mint egy gyöngyvirágnak. Egy harmatos, illatos gyöngyvirágot szeretek.

jun. 30.

Én szeretem őt, illatos, mámoros szerelemmel: az ég oly kék, a madarak csicseregnek: ó, gyönyörű az élet. És ő is szeret, szeret, szeret! Ó, szerelem! ó, virágok!

jul. 4.

Megcsókoltam. A száját csókoltam meg: azt hittem, elmulok és meghalok és gyönyörbe fulok azonnal: olyan érzésem volt, mintha egy virágot törnék szét - ő olyan illatos és rettenetes. Nem is értem, durva és földies kezeimmel, hogy merek hozzányulni ehhez a tulfinomult lélekhez. Ez tegnap történt, ma ismét láttam őt, egy idősebb tisztas férfival ment, mint később hallottam tőle, idősebb barátja, kit sokra becsül. Én is becsülöm a derék, komoly férfit. Az élet csodálatosan szép.

jul. 29.

Az ő közelsége mindent átszellemültté és virágszerűvé tesz. Még engem is, a boldog és mámoros embert, kit ez a harmatos jelenség szeret, szeret, szeret. Ma észrevettem, hogy mellemen valóságos kis bimbók pattannak ki: olyanok, mint egy gyöngyvirágnak vagy egy rózsának a bimbója.

aug. 1.

A homlokomon is pattannak bimbók.

aug. 11.

Ma egy kicsit szédültem: a bimbók mindig nagyobbak lesznek.

aug. 23.

Nem tudok jól írni, reszketnek a kezeim.

szept. 8.

Olyan szép színes mostanában a testem: a lábam egészen kék, a mellem tele van piros és fekete foltokkal, a fejem artisztikusan alakult, tudniillik mert már az építőművészetben sem szeretik a szimétriát.

szept. 11.

De furcsa volt, ma egészen megpuhult a balkezem.

szept. 30.

De furcsa, ma megrepedt a jobblábam.

okt. 6.

Jaj, de furcsa, ma leesett a balkezem, ami multkor olyan puha lett.

okt. 31.

Ejnye, csak nem vagyok én beteg?

nov. 7.

Ma temettek el. Nagyon szép, testhezálló koporsót kaptam. Kicsit nehezen lehetett betenni engemet, mivel több darabban voltam, a fejem például folyékony állapotban volt. A temetésre nem jött el, bizonyosan nem bírta volna ki gyöngye teste a nagy fájdalmat.

nov. 19.

Egy nagyon kedves kis kukac van itten, ma megsimogatta a fülemet és csiklandozott. Meg akartam fogni, de ellökött, azt mondta, nincs jó szagom. Milyen kacérok ezek a kukacok.

dec. 4.

A kukacnak egészen olyan arca van. A kukac oly szép. De nem akar beszélni velem. Azt mondja, használjak valamit, mert így még neki is rosszszagu vagyok.

dec. 24.

Ma a nő kint járt a temetőben. El is ment a helyem mellett azzal az idősebb urral. Annak is olyan már a feje. Kértem tőle egy kis gyöngyvirág-parfümöt, hogy tesse a kukacnak, de ugylátszik, nem hallotta.

BUXBAUMNÉ, A FA

I.

De nem halt bele: a golyót kiszedték a hasából, a spárgát szépen lecsavarták a nyakáról, mint egy spulniról, a villamos két centiméternyire megállt és az utánaugró mentő még a levegőben kapta el, mint egy lapdát. Az intézetben nagyon szépen viselte magát: nem csinált grimaszokat a rácsnál, nem erőszakoskodott a zuhany alatt és csak egyszer makacskodott az orvossal, hogy adjon neki vattát, mert a tüdeje hozzádörgölődik a bordájához és az neki fáj. Smirglit is kért, de erről nem mondta meg, hogy mire kell.

II.

A fát három hét múlva látta meg reggeli séta közben. Eleinte nem törődött vele, negligálta, ajkát biggyesztette, nem ment oda, elfordult. Aztán egyszer véletlenül rálépett a fa egyik gyökerére.

- Pardon, - mondta hidegen. - Nem vettem észre.

III.

Később megállt előtte, hátán keresztbefonta kezeit és oldalról kicsit gunyosan méregette.

- Szép fa, - mondta az orvos, aki figyelte.

- Igen, - mondta szárazon, - szép, molett fa. Nagyon kedves. Tetszik önnek?

És ravaszul nevetett az orvosra.

IV.

Csakugyan szép fa, mondta másnap.

Most már sokat volt lent. Járkált a kertben, visszanézett. Az orvosra komoran tekintett, egyszer hirtelen megkapta az egyik ágát a fának, magához huzta és megcsókolta a végét. A fa szemérmesen és kacéran visszarántotta az ágát.

V.

Néhány napig nehezen aludt, reggel sápadt és zavaros volt, szemei karikásak. Néha éjjel leszökött a kertbe. Reggel fátyolos szemekkel nézte a fát és titokzatosan mosolygott.

- Ó - mondta kötekedve, - ezek bukjel-gyökerek.

És mikor nem néztek oda, libegve szoritotta magához a fát.

VI.

- Hamar lesz ős az idén, - mondta az orvos. - Máris hullanak a levelei.

Szurósan nézett az orvosra.

- Igen, - mondta nyomatékkal - nagyon hamar hullanak. És nézze csak, - a gyanta... nem jön a gyanta. Nagyon sajátságos... És az évgyűrűk a szeme alatt...

Néha hirtelen, s gyűlölettel nézett a kert sarkára, ahol egy másik, lotyakos fa állott. Megsértődve fordult el tőle.

- Az is almafa, - mondta az orvos.

- Tudom, - felelt röviden. - Szegény öreg. Bánom is én. Mért nem vigyáz. Az ember vigyázzon a feleségére.

És hencegve, kötekedve és fütyörészve sétált el a másik fa előtt, rá se nézett, rálépett a gyökerére.

VII.

- Azt hiszem, - mondta az orvos, - nemsokára lesz már rajta gyümölcs.

- Igen, - mondta fölénynyel. - No és mit gondol?

- Hogy-hogy mit gondolok?

- Mit gondol, fog hozzám hasonlítani?

- Azt almafa gyümölcse az almához hasonlít, - mondta oktatólag az orvos. - Ez almafa. Olyan, mint az a másik, a sarokban. Az is almafa.

Hangosan, gunyosan nevetett.

- Azt hiszi? Azért, mert az ott almafa, ennek is olyan lesz a gyümölcse, mint az alma. Na jó, majd meglátjuk.

VIII.

- Majd meglátjuk, kihez fog hasonlítani, doktor ur.

Ősz volt és reggel homályos és nyirkos volt a kert.

- Készíttessen bölcsőt, doktor ur, - mondta. - Azt hiszem, szükség lesz rá.

- Igen, - mondta az orvos és áttelefonált a D-osztályba, van-e ott hely, át kell majd szállíttatnia valakit innen a C-osztályból.

IX.

Egy reggel hatkor ébredt az orvos és ásitva eszébe jutott, hogy az almafán valószínűleg lesz már ehető gyümölcs, lemegy és megnézi.

Azonnal meglátta. A levelek közt lógott, kicsit összement, de már zöld volt. Csakugyan az ő betegéhez hasonlított.

Az orvos megcsóválta fejét és levágta. Aztán telefonált, hogy hozzanak bölcsőt, deszkából.

A TANULSÁG

I.

Hetvennyolc esztendősen rájöttem, hogy a feleségem ötvennégy év óta csal engem egy fiatalemberrel. Elmentem a Margit-hidra és egy szép fejest ugrottam, amivel megnyertem a B. T. C. műugró bajnokságát. Azonkívül rikordot csináltam búváruszásban, két és fél napig maradtam a víz alatt, verve Kankovszkyt, aki csak két perc, husz másodpercig bírta ki az atlétikai versenyen.

II.

Szent Péter a vetítő-készülék előtt ült és az életem filmjét csavarta föl a korongra. Mikor odajöttem, éppen annál a jelenetnél tartott, amint ugrom bele a Dunába. A különböző szentekből és angyalokból álló közönség jót röhögött, hogy olyan furcsán kalimpázok. Dühös lettem és megrántottam az öregnek a karját. Erre elszakadt a film.

- Marha! - kiabált Péter, - most hogy szedem le a korongról? Le kell forgatni az egészet, hátulról visszafelé. Ez jól fog kinézni! Menjen vissza, ahonnan jött!

És ezzel elkezdte forgatni az életem filmjét, hátulról visszafelé.

III.

A következő percben lábbal fölfelé kibuktam a Dunából és felugrottam a Margit-hidra. Arccal Buda felé, szépen hazamentem Pestre, háttal fölmentem a harmadik emeletre, bezártam az ajtót, mire az kinyílt, végig hátráltam az előszobán és visszaültem a diványra.

IV.

Egy percre távoztam, mire hátul valami puha dolog jött felém. Visszahátráltam a szobába és emésztetni kezdtem. Csakhamar készen volt az ebéd, az inasom hátrafelé behozta a piszkos tányérokat, én visszaültem a székre és a gyomromból a már elkészült jóféle turóstésztát villával és késsel szépen beleraktam a tányérba. Összeragasztottam a husszeleteket, ami nagyon jó volt. Miután a levest is kikanalaztam a szájból, felálltam és megnéztem az órámat. Félegy volt, tizenkettőre a hivatalba kellett lennem, gyorsan kihátráltam a szobából. A szájamba dugott cigarettavég mindig nagyobb lett, végre rágyújtottam és beletettem a zsebembe.

V.

Tíz év múlva feketedni kezdett a hajam és a fogaim lassan belehulltak a szájamba. A nyugdíjamat megvonták tőlem, kezdődött a munka és én megint odaültem a hivatalba, róhattam a betűket, míg az utolsó sortól az elsőig el nem készültem. Főnökeim nagy jóindulattal voltak irántam, de aztán már nem ismertek olyan jól és huszonöt évi becsületes munka után fölvettek háromszáz forint fizetéssel, teljes lakdíjjal. Itt álltam tehát, hátrafelé, a legnagyobb nyomorban, hivatal nélkül, feleségemmel együtt, aki egyre szebb lett és egyre jobban szeretett.

VI.

Ekkor azonban már huszonötéves voltam, visszaszöktettem feleségem az apjához és beleszerettem. Egy bűnös, lobogó éjszakán háromszor egymáselőtt karjaimba omlott, enyém lett, mire én egyre félénkebb lettem, megfogtam a kezét, de ő visszahuzta, végre megismerkedtünk és én bemutatkoztam. Azontul nem láttam többé.

VII.

Megkaptam a doktori oklevelem és kezdetét vette a kedves, vidám diákélet. Fiatal voltam és boldog, szerettem tanulni s így mindig kevesebbet tudtam. Fiatalságommal azonban kissé odaéltem (első életemben ugyanis visszaéltem vele) s így csakhamar minden erőmet visszanyertem. Tizenhétéves voltam, mikor leérettségiztem, bajuszom szépen visszafejlődött, belenőttem ruháimba és szorgalmasan felejtettem. Tizenegyéves koromban egyszer ki-gyógyultam a kolerából, mely csaknem végzetessé válhatott volna, de csakhamar elkövetkezett a fertőzés és én túl voltam a veszélyen. Ettől kezdve csöndesen folyt életem, selypíteni kezdtem, majd elfelejtettem beszélni s mikor már elég kicsi voltam, négykézláb másztam vissza a bölcsőbe, hogy szoptatós dajkámot ellássam tejjel. Hogy ezután mi történt, nem tudom, csak egy sötét helyiségre emlékszem még, ahova engem valaki erőszakkal betuszkolt.

VIII.

Szent Péter, amint visszakerültem elébe, éppen készen volt a koronggal és mosolyogva emelte föl szentséges kezeit.

- Te, aki kétszer éltél, - mondotta nékem, hogy bölcs példázattal oktatná az összevegyült szenteket, - te, aki kétszer éltél s minden dolgokat megfordítva, mélyébe láttál az élet teljességének; - mondjad el tehát minékünk: micsodás tanulságot merítettél azon uton, melyen közönséges halandónak csak egyszer adhatott áthaladni s amelyet te kétszer esmértél meg az Ur végtelen kegyelméből.

Orromra tettem mutatóujjamat s rövid megfontolás után így válaszoltam Szent Péternek:

- Az összes tanulság, amit tettem, egy megfigyelésre szorítkozik, szent atyám.

- S mi ez?

- Hogy Hangay Sándor verseinek hátulról visszafelé olvasva éppen úgy nincs értelme, mint előlről hátrafelé.

MÁJUS

- Pardon. Uraságod most érkezett?
- Most. Brrr.
- Kicsit hideg eleinte, mi? Hja, az ember hozzászokik. A fejére is raktak jeget?
- Raktak. Brrr.
- Persze, persze. Az nagyon jó. És persze egészen betolták, mi? Hányas szám uraságod?
- Hányas szám?
- Hát nem nézte meg, hiszen a lábára kötözték egy cédulát a számmal és a névvel, ha van. Nekem csak számom van, nevem nincs. Még nem agnoszkáltak. Nem szük magának az a cella?
- Nem.
- Nekem igen, mert fel vagyok puffadva. Négy nap mulva halásztak csak ki. Nem baj, csak a szemem zseniroz, belefolyt a szájamba. Magának még van szeme?
- Az egyik. A másikat kivitte a golyó. Ott ment ki.
- Revolverrel tetszett...?
- Pisztolylyal.
- Az jó. Eleinte én is úgy akartam, de aztán nem tudtam pénzt kapni rá. Nekem soká tartott, de tetszik tudni, a biztos, az biztos.
- Honnan tetszett...?
- A vasuti hidról. Tetszik tudni, négy nap mulva tudtam csak följönni. Utálatos lesz az embernek a tüdeje. Pardon, zöldül már a maga hasa?
- Még nem. Hát zöld lesz?
- Ojjé, látná az enyémet. Szép, világoszöld, egész a köldökömig. Ugy örülök, nemsokára zöld leszek. Csak a hájam szép kék. Most már rendesen megy minden a boncolásig, csak már tul lennék rajta. Szrr. Szrr.
- Mit csinál?
- Semmi, a víz szörcsög bennem; na tessék, most a másik szemem is kifolyt. Sajnálom. Másképp egészen szabályszerű vagyok, mondta a doktor ur. Igaz is, mondja csak: szőke volt?
- Nem, barna. És az öné?
- Az enyim is.
- Hogy hívták?
- Pötty Pepinek hívták.
- Ugy. Uuugy. Hát hiszen akkor maga a Freinreisz Zoltán.
- Na hát?
- És én számár, azt hittem, magához megy feleségül.
- Hát, maga a Nebbich Lajos? Én azt hittem, a magáé lesz. Hát akkor kellett nekem beugrani a Vasutitól?

- És kellett nekem kiadni a pénzt arra a pisztolyra? Örület.
 - Hiszen akkor hozzám jött volna? Ha én ezt tudom, hogy nem magához akar menni, és hogy maga beugrik a vasutiról... De nekem azt mondta, máshoz megy és én tudtam, hogy az csak maga lehet...
 - És ha én tudom, hogy maga pisztolyokat vásárol és hogy nem akar magához menni... De nekem azt mondta máshoz megy és én tudtam, hogy az maga...
 - És ezért oszlunk mi itt ketten? Hát kihez ment akkor a Pötty Pepi?
- (Egy ur a harmadik cellából):
- Hozzám.

EGYÜGYÜ MESE

És kérem, a poéta egyszer
Egy lányba szeretett beléje;
Mivel szerinte a leánynak
Vulkán-tűz égett a szemébe.

Mivel szerinte a szemébe
Május forró viharja égett: -
S fehér szoknyácskák suttogása
Töltötte bé a messzeséget.

És nézte, messziről sokáig -
Bolyongva eltűnő nyomába:
De szólni nem mert a leányhoz,
És szólni nem tudott, hiába.

Mert a leány előkelő volt,
Mig a poéta senki, semmi:
»Tehát« - gondolta a poéta,
»Tehát gazdaggá kéne lenni«.

A gazdagsághoz persze pénz kell,
A pénzt, azt ingyen osztogatják: -
Kár, hogy kinek van már, csak annak:
Ezt másképp úgy hívják: kamatláb.

Kinek még nincs, próbál szerezni,
Ezt úgy hívják, hogy: pálya, pálya.
És abból áll, hogy minden ember
Amit csinálhat, azt csinálja.

A poéta is hazament hát,
Kötetnyi verset irt meg ottan:
A szerkesztőnek küldte őket
És aztán éhenhalt nyugodtan.

Később a versek is kijöttek:
És lett belőle szörnyű lárma,
»Impresszionizmus«-t emlegettek,
»Uj iskolá«-ról szólt a fáma.

Továbbá jött egy ifju stréber,
Ki abszolválta poétikából:
Ez könyvet irt felőle gyorsan,
Amelyben mindenről »beszámol«.

A könyvben az volt, hogy a versek
Egészen újak: »felfogás«-ban,
De tűz, erő van bennök annyi,
Amennyit nem találni másban.

Továbbá ő rájött arra,
Hogy panteista volt a költő: -
Az nagy dolog, a panteizmus,
Csudálja három emberöltő.

Végül tehát kimondja bátran,
»Uj korszak«-kal állunk erre szembe:
- És mindenfélét még: a többi
Valóban nem jut már eszembe.

A könyv nagyon szép volt: a tisztos
Professzorok mind hasraestek:
Az Akadémia találta
A pályadíjra érdemesnek.

Ezért oszt' tanszéket kapott az
Ifju az univerzitáson:
Ott tizezer forint a gázsi,
Lakbér külön van, kérem ásson.

Mikor már rendbejött egészen
És minden dolgok megfelelték:
Megtudta lakcímét a lánynak,
Kit a poéta énekelt meg.

A leány elég jó színben volt még,
A versekkel meg egybevágott:
Kis képzelettel bárki még úgy
Foghatta föl, mint egy virágot.

Házasságuk elég boldog volt:
Aminthogy meg is érdemelték.
- Két gyermek származott belőle,
Ezeket szépen fölnevelték.

Az egyik mérnök a vasutnál: -
Már főnök is lehetne félig: -
- A másik az irodalomban
Árul el hajlamot, beszélnek.

Egy ujság némi átirással
Már két verset közölt le tőle,
Az apja taníttatni fogja,
Talán valami lesz belőle.